

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Taloustieteiden tiedekunta

***ELINKEINOPOLITTIKAN JA
PAIKALLISEN TYÖPAIKKAKEHITYKSEN
VÄLINEN YHTEYS KESKI-SUOMEN
MAASEUTUKUNNISSA***

Yrittäjyys, Pro Gradu – tutkielma

Heinäkuu 2007

Laatija: Katri Kronström

Ohjaaja:

Ma. professori Tuomas Kuhmonen,
professori Hannu Niittykangas

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO TALOUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Tekijä: Katri Kronström	
Työn nimi: Elinkeinopolitiikan ja paikallisen työpaikkakehityksen välinen yhteys Keski-Suomen maaseutukunnissa	
Oppiaine: Yrittäjyys	Työn laji: Pro gradu -tutkielma
Aika: Heinäkuu 2007	Sivumäärä: 129 s. + 6 liitettä
Tiivistelmä <p>Kunnan menestymisen yhtenä edellytyksenä on monipuolinen elinkeinorakenne ja laaja yrityskanta. Tähän vaikuttaa olennaisena osana järkevä ja tuloksellinen elinkeinopolitiikan harjoittaminen kunnassa. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää, miten kunnat ymmärtävät elinkeinopolitiikan ja mitä se eri kunnissa sisältää sekä mitkä ovat ne toimenpiteet, joilla kunta käytännössä toteuttaa elinkeinopolitiikkaa. Lisäksi tutkitaan, miten näillä toimenpitein edistetään kunnan yrittäjien menestystä ja houkutellessaan alueelle uusia yrittäjiä ja taataan siten kunnan menestyminen myös tulevaisuudessa. Näihin kysymyksiin tämä tutkimus pyrkii löytämään vastauksia. Tutkimuksessa on käytetty sekä kuvailevaa että tilastollista analyysiä.</p> <p>Kunnan kehitykseen vaikuttavat muun muassa yritysten määrä, työpaikkatarjonta sekä kunnan toimijat. Keski-Suomen yritysten tulevaisuuden haasteina ovat työvoiman saatavuus sekä sukupolvenvaihdot. Elinkeinopolitiikan tehtävänä on olosuhteiden luominen liiketoiminnalle ja siten liiketoimintaympäristön kilpailukykyyn vahvistaminen.</p> <p>Keskeisessä asemassa tuloksellisen elinkeinopolitiikan harjoittamisessa ovat kaikki kunnan toimijat, sekä kunnan virkamiehet, luottamushenkilöt että yrittäjät, sillä onnistunut ja menestyksellinen elinkeinopolitiikka on selvästi ihmislähtöistä. Se vaatii laajaa, aukotonta, luottamuksellista ja toimivaa yhteistyötä osapuolten välillä sekä kaikkien toimijoiden halua kehittää kuntaa eteenpäin. Merkitystä näyttää olevan myös sillä, miten asioista viestitään kunnan sisällä ja etenkin ulkopuolisille tahoille. Kehittämissyhtiöiden palveluiden käyttö vaikuttaa osaltaan myös positiivisesti kunnan menestymiseen ja paikalliseen dynamiikkaan. Myös seudullisen yhteistyön merkitys tulevaisuudessa korostuu.</p>	
Asiasanat: elinkeinopolitiikka, yrittäjyys, työpaikkakehitys, paikallinen dynamiikka, Keski-Suomi	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto / Taloustieteiden tiedekunta	

SISÄLLYS	Sivu
1 JOHDANTO	4
1.1 Taustaa tutkimusaiheelle	4
1.2 Tutkielman aihe, tavoite ja toteutustapa	5
1.3 Tutkimusongelma	7
1.4 Rajaukset	8
1.5 Tutkielman rakenne	8
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	9
2.1 Yrittäjyys rakenteiden muuttajana ja työllisyyden ylläpitäjänä	9
2.1.1 Yrittäjän määritelmä	10
2.1.2 Yrittäjyys ja yritys-käsite	13
2.1.3 Yrittäjyysprosessi	15
<i>2.1.3.1 Yrittäjyyden elinkaariajattelu</i>	16
2.1.4 Yritystoiminnan edellytyksiä parantamassa	18
2.2 Maaseutu yritystoiminnan sijaintiympäristönä	22
2.2.1 Maaseudun työpaikat	23
2.2.2 Keski-Suomen maaseudun yritykset ja työpaikat	25
2.2.3 Maaseutukuntien voimavarat	29
2.2.4 Alueiden kehitys	30
2.2.5 Menestyminen maaseudulla	32
2.3 Elinkeinopolitiikka yritystoiminnan edistäjänä	32
2.3.1 Elinkeinopolitiikan määrittelyt ja mallit	32
2.3.2 Elinkeinopolitiikan kehikko ja elinkeinopolitiikka Suomessa	36
2.3.3 Kuntien elinkeinopolitiikan tehtävät	37
2.3.4 Kunnallisen alue- ja elinkeinopolitiikan historia	39
2.4 Endogeeninen kehitys ja oppiva alue elinkeinopolitiikan tavoitteina	42

3 AIKAISEMPI KESKUSTELU JA TUTKIMUKSET	47
3.1 Maaseudun kehitys ja kehittäjät	47
3.2 Empiiriset tutkimukset ja selvitykset elinkeinopolitiikasta	49
3.3 Korrelaatioanalyysi ja faktorianalyysi Keski-Suomen työpaikkakehityksestä vuosina 1995–2004	52
4 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT	69
4.1 Keski-Suomen seutukunnat	69
4.2 Tutkittavat kunnat	69
4.3 Tutkimusaineiston käsittely	76
4.4 Haastattelututkimuksen tekeminen	78
<i>4.4.1 Haastattelun suunnittelu</i>	79
<i>4.4.2 Haastattelun toteutus</i>	79
<i>4.4.3 Vastausten käsittely</i>	80
5 TUTKIMUSTULOKSET	81
5.1 Haastateltavien tausta	81
5.2 Elinkeinopolitiikan määrittely	82
5.3 Elinkeinopolitiikka käytännössä	86
5.4 Alueellinen yhteistyö	92
5.5 Elinkeinopolitiikan resurssit	97
5.6 Päätöksenteko	100
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTI	104
6.1 Elinkeinopolitiikan yhteys yrittäjien määrään	111
6.2 Tulevaisuuden näkemykset	114
6.3 Tutkimustulosten tulkinta	115
6.4 Tulosten luotettavuus ja yleistettävyys	116
6.5 Jatkotutkimusehdotuksia	117
LÄHTEET	119

KUVIOT

1	Yrittäjyysprosessi	16
2	Yrityksen elinkaarimalli	17
3	Ammattimaiseen yhteistyöhön ja runsaisiin voimavaroihin perustuvan elinkeinopolitiikan reseptin profiili	61
4	Virkamiesvetoiseen yhteistyöhön ja vähäisiin voimavaroihin perustuvan elinkeinopolitiikan reseptin profiili	63
5	Omiin yrittäjiin sitoutuneeseen yhteistyöhön perustuvan elinkeinopolitiikan reseptin profiili	65
6	Perinteiseen elinkeinopolitiikkaan eli infrastruktuuriin ja työvoimakysymyksiin perustuvan elinkeinopolitiikan reseptin profiili	67
7	Tutkimuksen kunnat Suomen kartalla	71
8	Keski-Suomen kartta	Liite 1

TAULUKOT

1	Korrelaatioanalyysi työpaikkamuutoksen ja elinkeinopolitiikan osatekijöiden välisistä suhteista Keski-Suomen kunnissa	Liite 5
2	Faktorianalyysi elinkeinopolitiikan ”resepteistä” Keski-Suomen kunnissa	Liite 6

LIITTEET

1	KESKI-SUOMEN KUNNAT
2	KIRJE HAASTATELTAVILLE
3	HAASTATTELUITEEMAT
4	HAASTATELTAVAT
5	KORRELAATIOANALYYSI
6	FAKTORIANALYYSI

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa tutkimusaiheelle

Suomalainen yhteiskunta ja kuntasektori ovat monien haasteiden edessä. Väestö ikääntyy ja globalisaatio on muuttamassa taloustilannetta sekä perinteisillä teollisuusaloilla että palvelusektorilla. Kuntaliitokset ovat yleistymässä ja kuntarakenne on muuttumassa tuntuvasti. Myös toimenpiteet työttömyyden vähentämiseksi jatkuvat. Näihin haasteisiin vastaamaan tarvitaan yhä enemmän yrittäjyyttä. Vanhasen ensimmäinen hallitus 2003–2007 kiinnitti hallituskaudellaan paljon huomiota yrittäjyyden edellytysten kehittämiseen. Saman uskotaan jatkuvan toisella hallituskaudella 2007–2011.

Alan kirjallisuudessa on viime aikoina käyty paljon keskusteluja yritysten määrästä ja niiden riittäväydestä. On laskettu, että Suomessa on jatkuvasti noin 40 000 – 50 000 yrityksen vaje ja jopa 50 prosentin vaje yrittäjien määrässä (Kuhmonen, T. ym. 2006, 4). Kyse on lähinnä yritysten työllistävistä vaikutuksista ja aiheesta on puhuttu etenkin aluepoliittisessa yhteydessä. Kaupunkeihin muuttoa pyritään rauhoittamaan aluekehityksen ja aluepolitiikan keinoin. Elinkeinopolitiikka voidaan mieltää osaksi näitä kehityspyrkimyksiä, sillä sen tehtävänä on luoda suotuisa liiketoimintaympäristö alueiden tuottavuuden sekä kilpailukyvyn kohentumiselle. On myös hyvä huomioida, että usein kunnan etäisyys kasvukeskuksesta, kunnan väestön ikärakenne, kuntakoko ja infrastruktuuri sekä päättäjien ikärakenne voivat olla tekijöitä, jotka vaikuttavat alueen yrittäjiin ja kunnan elinkeinopoliittisten toimien aktiivisuuteen.

Valtakunnantason päätöksillä yhdessä kuntien talous- ja elinkeinopolitiikan päätösten kanssa on merkittävä vaikutus siihen, miten yrittäjyys kehittyy Suomessa ja Suomen eri alueilla. Menestyäkseen kunta tarvitsee monipuolisen elinkeinorakenteen ja riittävästi yrittäjiä. Kuntien tulisi pyrkiä kannustavaan ja tulokselliseen elinkeinopolitiikan harjoittamiseen jokaisen viranhaltijan ja luottamushenkilön osalta. Kunnan elinkeinopolitiikka vaikuttaa tärkeänä osana kunnan menestymiseen ja kunnan työpaikkoja kehitykseen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on määritellyt kehykset elinkeinopolitiikalle Suomessa. Ministeriö on osaltaan vastannut siitä, että yritysten toimintaedellytykset ovat Suomessa kansainvälistä kärkeä. Kilpailukyistä toimintaympäristöä kehitetään niin valtakunnallisin kuin alueellisin toimenpitein. Kilpailukykyä voidaan pitää hyvinvoinnin perustana ja se määrittyy yritystoiminnan ja julkisen sektorin tehokkuuden ja tuottavuuden pohjalta. Näiden edellytysten parantaminen ja ylläpito on kauppa- ja teollisuusministeriön harjoittaman elinkeinopolitiikan päätavoitteita (Virtanen, E. & Lipponen, H. 2006).

1.2 Tutkielman aihe, tavoite ja toteutustapa

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten elinkeinopolitiikan käsitettä tulkitaan eri maaseutukunnissa ja miten elinkeinopolitiikka vaikuttaa kunnan yrittäjiin sekä kunnan työpaikkakehitykseen. Tutkimuksessa keskitytään Keski-Suomen maaseutukuntiin ja selvitetään, miten eri kunnat mieltävät elinkeinopolitiikan osa-alueet, miten elinkeinopolitiikka ymmärretään ja mitä toimenpiteitä se kussakin kunnassa sisältää. Lisäksi selvitetään, mitkä ovat ne menestyksen edellytykset, joilla kunnat kannustavat yrittämään ja kasvuyrittäjyyteen sekä mitkä tekijät vaikuttavat elinkeinopolitiikan lähtökohdista negatiivisesti kunnan yrittäjiin ja yrittäjiksi aikoviin. Myös kysymys elinkeinopolitiikan käsitteen tulkinnan yhteydestä alueen menestykseen on varsin keskeisessä asemassa. Lisäksi aineiston perusteella pyritään selvittämään, miksi jotkut kunnat pärjäävät yrittäjien houkuttelussa ja toiminnan kehittämisessä alueillaan ja toiset eivät. Kun tiettyjä elinkeinopolitiikan kehityskkeinoja on olemassa, on mielenkiintoista tarkastella niiden erilaisia käyttötapoja maaseutukunnissa. Tarkoituksena ei ole tarjota yhtä ainutta menestyksen ”reseptiä”, vaan erityyppisille kunnille on tarjolla erilaisia ratkaisuja. Tutkimuksen lopuksi tarkastellaan Keski-Suomen maaseutukuntien kehityksen tulevaisuuden näkemyksiä.

Tarkastelun kohteena ovat maaseutu ja elinkeinopolitiikka. Maaseutu on kärsinyt jo useana vuosikymmenenä muuttotappiota suurimpiin kasvukeskuksiin. Muuttovirta on kuitenkin hieman tasaantunut 2000-luvulla, mutta maaseudun ei ole koettu houkuttelevan uusia yrityksiä ja työntekijöitä. Lisäksi maaseutu on jäänyt taka-alalle valtakunnallisella tasolla elinkeinopolitiikan kehityskeskusteluissa. Tämän tutkimuksen tavoitteena on

koota tietoa elinkeinopolitiikan ja paikallisen dynamiikan yhteydestä kunnan yrittäjien ja työpaikkojen määrään.

Tutkimuksen tarkoituksena on hyödyttää kuntien elinkeinoelämän päättäjiä tulevaisuuden toimenpiteistä päätettäessä ja antaa ajankohtainen käsitys siitä, miten elinkeinopolitiikkaa vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuteen ja kehitykseen yrittäjyyteen kannustamisen kautta. Lisäksi tutkimus voi toimia pohjana jatkotarkastelulle, jossa voidaan arvioida koko maan tilannetta.

Elinkeinopolitiikan vaikutuksia kuntien yrittäjien toimintaan ja työllisyyskehitykseen on tutkittu varsin vähän. Suomessa yrittäjyyttä on sinänsä viimeaikoina tutkittu aktiivisesti. Tutkimusten näkökulma yrittäjyyteen on ollut vaihteleva, kuten Rantalan (2006) tai Mäki-Fräntin (2006) tutkimuksista ilmenee. Rantala tarkastelee uusien yritysten syntymistä ja alkuvaiheen kasvua. Mäki-Fränti tutkii yritysten kasvuhakuisuutta ja kasvuun vaikuttavia tekijöitä.

Monen kunnan menestyminen perustuu menestyvään ja laajaan yritystoimintaan. Yritykset luovat työpaikkoja, tuovat verotuloja kunnan palvelujen järjestämiseen sekä synnyttävät taloudellista kasvua. Menestyäkseen kunnan tulee olla aktiivisesti luomassa hyviä toimintaedellytyksiä yritystoiminnalle. Toimenpiteiden ei tarvitse olla rahallista tukea, vaan monesti kannustavan ja yrittäjyystävällisen ilmapiirin luomista, mikä madaltaa kynnystä perustaa uusia yrityksiä sekä motivoi olemassa olevia yrittäjiä kehittämään ja laajentamaan yrityksiään. Tässä tehtävässä tärkeässä asemassa on juuri kunnan elinkeinopolitiikan toimenpiteet.

En pyri ottamaan kantaa kuntien elinkeinopolitiikan harjoittamisen tehokkuuteen tai toimintatapoihin, enkä siihen, onko harjoitettu elinkeinopolitiikka mielestäni tuloksellista. Pysin esittelemään esille nousseet toimintatavat puolueettomasti. Kuntien elinkeinopolitiikasta vastaavat henkilöt voivat halutessaan tarkastella oman kuntansa elinkeinopolitiikan tehokkuutta ja toimivuutta tutkimustulosten valossa.

1.3 Tutkimusongelma

Tutkimusongelma on seuraava:

Mitkä tekijät vaikuttavat elinkeinopolitiikan näkökulmasta kriittisesti positiivisen ja toimialat ylittävän paikallisen työpaikkakehityksen syntyyn Keski-Suomen maaseutukunnissa?

Teoreettiselta kannalta katsottuna kunnan menestymisen edellytyksenä on monipuolinen elinkeinorakenne ja laaja yritys-kanta. Tähän vaikuttaa olennaisena osana järkevä ja tuloksellinen elinkeinopolitiikan harjoittaminen kunnan päätöksenteossa. On siis tärkeää selvittää, miten kunnat ymmärtävät elinkeinopolitiikan harjoittamisen ja mitä se eri kunnissa sisältää sekä mitkä ovat ne toimenpiteet, joilla kunta toteuttaa käytännössä elinkeinopolitiikkaa. Lisäksi se, miten näillä toimenpiteillä edistetään kunnan yrittäjien menestystä ja houkuttelevat alueelle uusia yrittäjiä, on tärkeä kysymys samoin kuin se, miten taataan kunnan menestyminen myös tulevaisuudessa?

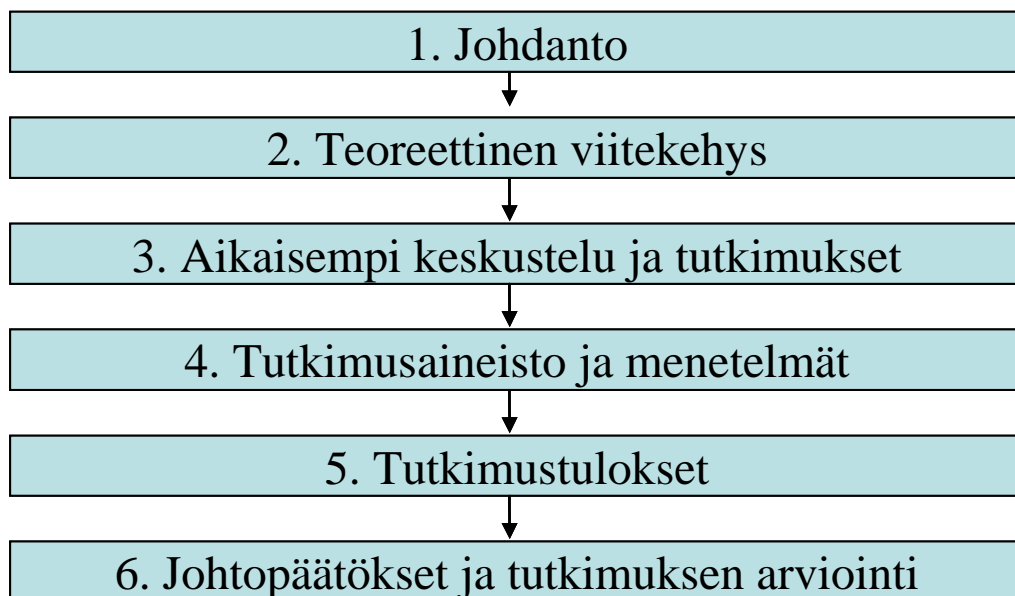
Tutkimusongelman selvittämiseen liittyvät tutkimustehtävät:

- 1. Miten elinkeinopolitiikan käsitettä tulkitaan eri maaseutukunnissa, mitä elinkeinopolitiikka kattaa ja missä kulkee sen raja?*
- 2. Missä on kunnan elinkeinopolitiikan ydin ja tähtäin?*
- 3. Mikä elinkeinopolitiikassa ”toimii” ja mikä ei?*
- 4. Miten elinkeinopolitiikka vaikuttaa maaseutukuntien yrittäjien määrään ja työllisyyteen?*
- 5. Koetaanko elinkeinopoliittiset resurssit kunnassa riittäviksi?*
- 6. Millaiseksi yrittäjien / yritysten rooli kunnan menestykseen koetaan ja asetetaanko elinkeinopolitiikan tavoitteet yhdessä kunnan ja yrittäjien kanssa?*
- 7. Miten kunnan päättäjät houkuttelevat alueelle menestyviä yrittäjiä?*
- 8. Onko elinkeinopolitiikan käsitteen tulkinnalla yhteyttä alueen menestykseen?*
- 9. Onko alueellinen elinkeinopolitiikkaa koskeva yhteistyö yrittäjälähtöistä?*

1.4 Rajaukset

Tutkimuksessa ei keskitytä elinkeinopolitiikan yksityiskohtaiseen kuvailemiseen, eikä myöskään maatalousyrityksiin, vaan yrittäjyyteen ja elinkeinopolitiikkaan yleisesti. Tutkimusalue on rajattu Keski-Suomen maaseutukuntiin. Tutkimus toteutetaan osana Keski-Suomen maaseudun osaamisen ja yrittäjyyden ohjelmaa 2004–2008. Rajattunakin tutkimuksen aihepiiri on varsin laaja ja ulottuu kunnallishallinnon ja – talouden sekä yritystoiminnan moniin peruskysymyksiin.

1.5 Tutkielman rakenne

Kaaviossa on esitetty tutkielman rakenne. Ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimusongelma ja siihen liittyvä ongelma-asettelu sekä tutkimuksen rajaukset. Toisessa luvussa hahmotetaan tutkimusaiheen teoreettinen viitekehys ja kolmannessa luvussa käsitellään aikaisempaa aiheeseen liittyvää keskustelua sekä aikaisempia tutkimuksia. Neljännessä ja viidennessä luvussa tarkastelun kohteina ovat tutkimusaineisto, käytetyt menetelmät sekä saadut tulokset. Kuudennessa luvussa käsitellään tutkimuksen johtopäätökset ja tarkastellaan tulosten merkitystä tutkittavaan ongelmaan sekä pohditaan mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tämän luvun tarkoituksena on kuvata tutkittavaa ongelmakenttää ja sen toimijoita sekä sijoittaa tutkimus omaan viitekehukseensä. Aluksi määritellään tutkimuksen keskeisimmät termit yrittäjä ja yrittäjyys. Tarkoituksena on lähestyä keskeisten aihepiirin teorioiden ja mallien kautta yrittäjyyden roolia nyky-yhteiskunnassa sekä tarkastella yrittäjyyttä työllisyyttä lisäävänä moottorina. Lisäksi tarkastellaan maaseudun ja elinkeinopolitiikan määritelmiä ja tutustutaan teemoihin lähemmin. Tämän jälkeen kuvataan lyhyesti endogeenisen kehityksen ja oppivan alueen teorioita, jotka ovat tärkeässä suhteessa tutkittavaan aihealueeseen. Tämä luku pyrkii osaltaan myös hahmottamaan sitä, miten yrittäjyys ja yrittäminen jäsennetään teorianvalossa sekä mitkä ovat ne keinot, joilla yrittäjyys kääntyy kasvuun maaseudulla ja mikä on elinkeinopolitiikan rooli tässä prosessissa. Luku palvelee siksi enemmän tutkimuksen perusteista kiinnostuneita kuin käytännön päätöksentekijöitä.

2.1 Yrittäjyys rakenteiden muuttajana ja työllisyyden ylläpitäjänä

Yrittäjyyskeskusteluissa on ollut havaittavissa aktiivista ajatustenvaihtoa yritysten määrästä ja etenkin niiden riittävydestä. Esimerkiksi Laukkanen (2006, 33–34, 36) toteaa, että keskusteluissa ilmenee myös huolta yritysten elinkaaresta sekä yritysten pitkä- ja lyhytikäisyydestä. Nämä huolet ovat käytännössä hyvinkin tärkeitä. Yrityksiä on Suomessa n. 230 000 ja yrityskanta painottuu selvästi pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, kuten markkinatalouksissa yleensäkin. Käynnissä olevassa keskustelussa yleisesti kiinnostavinta vaikuttaa Laukkasen mukaan olevan yritysten määrän riittävyys. Onko yrityksiä Suomessa tarpeeksi? Kysymyksen taustalla on selkeästi ajatus siitä, että työpaikat ja niiden synty liittyvät kiinteästi yrityksiin. Useille tahoille talouden suuren ongelman eli työttömyyden pienentämisen ratkaisu tuntuu löytyvän yritysten määrän lisäämisestä. On selvää, että uusi yritys luo ainakin yhden uuden työpaikan ja välillisesti mahdollisesti enemmänkin.

2.1.1 Yrittäjän määritelmä

Yrittäjälle on olemassa lukuisia määrittelyjä kirjallisuudessa (kts. esimerkiksi Carland, J.W. ym. 1984; Koolman, G. 1971 ja Schumpeter, J. 1934). Klassisen schumpeteriläisen määritelmän mukaan yrittäjä on henkilö, joka luo uusia kombinaatioita, jotka ilmenevät uuden tuotteen, prosessin, markkinoiden, jakelun tai organisaation muodossa. On olemassa myös henkilöitä, jotka aloittavat uuden liiketoiminnan olemassa olevalla konseptilla sekä vähemmän innovatiivisia henkilöitä, jotka ostavat olemassa olevan liiketoiminnan ilman erityistä tarkoitusta muuttaa yrityksen toimintoja. Nykyään puhutaan usein myös yrittäjäryhmistä, joissa on muutamia osakkaita, jotka täydentävät toisiaan omilla osaamisalueillaan ja muilla resursseillaan. Näitä ovat esimerkiksi haastavat kasvuliiketoimintasektorit tai paljon pääomaa vaativat yritykset. On todettu, että yrittäjäryhmät tarjoavat myös perinteisemmässä liiketoiminnassa tärkeitä etuja (Lambing, P. & Kuehl, R. 2003, 24–25; Laukkanen, M. 2006, 124, 132).

Yrittäjyyden tieteenalalla schumpeteriläinen yrittäjän määritelmä on ollut suosiossa. Schumpeter mieltää yrittäjäksi henkilön, joka luo uusia innovaatioita, tuhoten samalla vanhaa (kts. luovan tuhon käsite). Tämän käsityksen mukaan ”yrittäjä” voi siis olla myös palkkatyössä toisen palveluksessa. Tässä tutkimuksessa tosin tämä ns. sisäisen yrittäjyyden käsite rajataan tutkimuksen ulkopuolelle. Kukkonen on viitannut tutkimuksessaan mm. Sayn esittämään määritelmään, jonka mukaansa yrittäjyys on liiketoiminnan organisoimista ja alulle panemista. Hänen mukaansa pienyritysten omistajat ovat yrittäjiä (Shane S. 2003, 20–21, Kukkonen V. 2006, 4-5).

Schumpeter (1934, 74–78) itse toteaa, että uusien yhdistelmien täytäntöönpanoa kutsutaan yritykseksi ja yksilöitä, jotka toimivat täytäntöönpanijoina kutsutaan yrittäjiksi. Yrittäjiä ovat myös ne, jotka rikkovat tasapainon tilaa uusilla innovaatioilla, jotka taas jouduttavat talouskasvua. Schumpeterin mukaan yrittäjäksi voidaan kutsua henkilöä vain, jos hän todella toteuttaa uuden yhdistelmän tai tuotteen luomisen.

Schumpeterin mukaan sosialismi tulee korvaamaan kapitalismin teollisuusmaissa sen elinvoimaisuudesta huolimatta, koska kapitalismin kehityksen seurauksena yrittäjästä tulee tarpeeton suuryritysten kasvun ja talouden byrokratisoitumisen ansiosta.

Suuryritysten merkityksen kasvaessa taloussuhteista tulee persoonattomia ja yrittäjistä siksi tarpeettomia (Böckerman, P. 2000, 6; Bhidé, A. 2000, 330).

Schumpeteriläinen tulkinta yrittäjyysmahdollisuuksista sisältää vaatimukset uuden tiedon saamisesta, erittäin innovatiivisesta toiminnasta, luovuutta sisältävästä ja harvinaislaatuudesta työstä. Tämän tulkinnan mukaan yrittäjyysmahdollisuuksia toteuttavat ihmiset, jotka ovat halukkaita tekemään päätöksiä erittäinkin suuren epävarmuuden vallitessa. Nämä ehdot toteutuvat useimmiten ihmisillä, jotka työskentelevät isoissa, jo toimintansa vakiinnuttaneissa yrityksissä. Schumpeterin mukaan myös yrittäjän tuottama voitto on olemukseltaan dynaamista siksi, että voittojen hankkiminen on mahdollista ainoastaan reagoimalla jatkuvasti taloudessa tapahtuviin muutoksiin. Voittojen hankkiminen perustuu siis innovaatioihin, jotka voivat esimerkiksi alentaa tuotantokustannuksia. Schumpeterin mukaan myös kansantalous olisi jatkuvassa taantumassa ilman epävarmuudessa toimivia yrittäjiä (Shane, S. 2003, 20–22; Böckerman, P. 2000, 8). Kun puhutaan dynaamisesta toimintaympäristöstä Niittykangas ym. (1994, 71) painottavat pienyritysvaltaisuutta sekä sopivan yritysvarannon lisäksi kilpailun ja vuorovaikutuksen tärkeyttä kehityksen moottorina.

Kirjallisuuden pohjalta yrittäjä voi olla myös voitonmahdollisuuksien löytäjä ja hyödyntäjä, epävarmuutta pelkäämätön riskinottaja, koordinaattori, joka paikan höylä, uuden tiedon etsijä ja hyödyntäjä sekä itsekäs omaneduntavoittelija. Myös termi itsensä työllistäminen voi olla käyttökelpoinen, sillä se erottaa yrittäjät palkansaajista, esimerkkinä mm. freelancerit / toimittajat (Kukkonen V. 2006, 4-5).

Yrittäjän persoonalliset ominaisuudet ja taidot sekä ympäristöön liittyvät tekijät vaikuttavat yrityksen perustamiseen. Hyvinä yrittäjän piirteinä pidetään yleisesti keskitasoa parempaa henkistä suorituskykyä ja kovaa suorittamisen tarvetta, saavuttamisen tarvetta, itseluottamusta, itsekäynnistävyyttä, sitkeyttä, sisäistä kontrollia, sosiaalisia taitoja ja johtamiskykyä sekä pyrkimystä itsenäiseen ja riippumattomaan työskentelyyn. Myös riskinotto-kyky, luovuus, oikeudentaju, luontainen yhteiskuntavastuun tunne ja asioiden loppuunsaattamisen tarve ovat yrittäjälle hyviä ominaisuuksia. Itseluottamus ja ulospäin suuntautuneisuus on lisätty toisinaan yrittäjän ominaisuuksiin. Varmaa näyttöä näiden piirteiden merkityksestä yrityksen perustamiselle ei kuitenkaan ole, mutta kylläkin viitteitä siitä, että yrittäjän sisäinen kontrolli ja

suorittamisen tarve vaikuttavat positiivisesti yrityksen kasvuun (Kukkonen V. 2006, 6; Laukkanen, M. 2006, 125–128). Ylikansallisella tasolla myös kulttuurien merkitys korostuu erityisesti siinä, miten yritystä ohjataan sekä halussa toimia yhteistyössä muiden kanssa. Kulttuurierot vaikuttavat myös siihen mitä palveluita yksityisellä sektorilla tuotetaan: esimerkiksi Yhdysvalloissa julkinen sektori tuottaa harvalukuisemmin palveluita, kun taas Ruotsissa ja Suomessa asetelma on päin vastainen. Tämä vaikuttaa myös yritysten määrään (OECD 1998, 13, 16).

Laukkanen (2006) katsoo yrityksen perustamismotiiveina olevan yleensä itsenäisyyspyrkimyksen, henkilökohtaisen kasvun ja itsensä toteuttamisen, sosiaalisen hyväksyttävyyden ja tunnustuksen sekä roolimallien seuraamisen; joskus jopa verotussyö ja hyötyminen perustamiseduista voivat vauhdittaa päätöstä yrittäjäksi alkamisesta. Ajatus voiton maksimoimisesta ja varallisuuden kartuttamisesta eivät kuitenkaan vaikuta olevan päämotiveja. Lisäksi päätökseen yrittäjäksi ryhtymisestä voivat vaikuttaa myös ympäristö ja elämäntilanne (Laukkanen, M. 2006, 125).

Potentiaalisia yrittäjiä tunnistettaessa henkilön taustatekijät, kuten perhetausta (yrittäjävanhemmat), kohdatut roolimallit, ikä, vanhempien ja henkilön itsensä koulutustaso, sosioekonominen asema ja työkokemukset vaikuttavat. Alkavilla yrittäjillä on tutkimuksien mukaan keskitasoa parempi koulutustaso ja ”suotuisa” työhistoria (Laukkanen, M. 2006, 128–130). Laukkasen mukaan yhtenä pääsääntönä kuitenkin on, että yrittäjäksi ei synnytä, vaan yrittäjäksi mieluummin opitaan. Myös Rantala (2006) on tutkinut aiheita tutkimuksessaan ”Growth of new firms: Evidence from Finland 1996–2003” ja päätenyt vastaavanlaisiin päätelmiin ja tekijöihin, jotka vaikuttavat yritysten kasvumahdollisuuksiin.

OECD:n (1998, 92) tutkimuksen mukaan OECD-maiden vuosittain aloittavien uusien yritysten määrä voi joillakin alueilla olla kaksi tai jopa kuusi kertaa suurempi kuin toisilla vertailualueilla saman maan sisällä. OECD on listannut yrityksen aloitukseen vaikuttavia tekijöitä seuraavasti: 1) alueen väestöpohjaan liittyvät tekijät, 2) työttömien määrän vaikutus, 3) alueen vauraus, 4) koulutus- ja työperäiset tekijät, 5) pienyritysten määrä alueella ja 6) omistusasuntojen määrä. Jotkut näistä tekijöistä ovat itsenäisiä ja riippumattomia muista tekijöistä. Toiset taas saattavat korreloida keskenään, kuten

esimerkiksi korkea koulutustaso ja omistusasuntojen määrä. Näillä tekijöillä on siis merkitystä alueen yritysten ja yrittäjäksi aikovien keskuudessa.

2.1.2 Yrittäjyys ja yritys-käsite

Yrittäjyyden käsitettä on pohdittu useiden eri tutkijoiden toimesta. Tähän on koottu muutamia keskeisiä lähestymistapoja, joiden mukaan yrittäjyys on yksilön tai yhteisön tiettyjä ominaisuuksia, piirteitä, kokemuksia, tietämystä ja asenteita.

Scott Shanen (2003, 4) määritelmän mukaan yrittäjyys on aktiviteetti, joka sisältää liiketoimintamahdollisuuksien havainnoinnin tai löydön, arvioinnin ja käyttämisen uusien palveluiden tai tuotteiden tuotannossa käyttäen hyväksi uutta organisointitapaa, uusia markkinoita, prosessia tai raaka-aineita, joita ei aiemmin ole käytetty.

Yrittäjyyden käsitteessä korostuvat liikeidean löytyminen, yrityksen perustaminen ja yrityksen kehitysvaiheet sekä itse yrittäjä, määrittelee puolestaan Kokkonen (2006, 2).

Yrittäjyys on organisaatioiden luontia, kirjoittaa Gartner (1989, 11, 21, 28). Yrittäjät luovat organisaatioita ja se erottelee yrittäjät muista henkilöistä. Yrittäjä on osa monimutkaista uuden yrityksen luomisprosessia, johon kuuluu osana useita muitakin tekijöitä. Hänen mukaansa yrittäjyys on rooli, jonka yksilö omaksuu luodessaan organisaation.

Laukkanen (2006, 14–15) on määritellyt yrittäjyyden seuraavasti: yrittäjyys on yrittäjämäistä käyttäytymistä, liiketoimintaa, yritysten synnyttämistä ja perustamista, itsensä työllistämistä sekä yleistä innovaatiokykyä.

Shanen (2003, 6-8, 10, 20) mukaan yrittäjyys vaatii tiettyjä olosuhteita. Ensiksikin yrittäjyys vaatii mahdollisuuksien olemassaolon tai tilanteen, jossa yrittäjä uskoo voivansa käyttää uusia keinoja yhdistäessään resursseja uudella tavalla tuoton synnyttämiseksi. Toiseksi yrittäjyys vaatii eroavaisuuksia ihmisten välillä, erityisesti kyvyssä tunnistaa mahdollisuuksia koskevaa informaatiota. Kummatkin näistä ominaisuuksista vaihtelevat eri ihmisten välillä. Kolmanneksi Shane määrittelee riskinsietokyvyn, koska saatavilla olevan tiedon perusteella ei aina ole mahdollista

tulkita, onko mahdollisuuden käyttö loppupelissä tuottavaa tai ei. Neljänneksi yrittäjyysprosessi vaatii organisointia, joka Shanen mukaan vaatii uuden yrityksen luomista, koska uuden yrityksen perustaminen on yksi tapa organisoida yritysmahdollisuus tai liikeidea. Viidenneksi yrittäjyysprosessi vaatii jonkin tasoista innovatiivisuutta. Tällä Shane tarkoittaa klassista schumpeteriläistä tulkintaa (yrittäjyyden tutkija Joseph A. Schumpeter, 1934), jonka mukaan kaikki yrittäjämäinen toiminta vaatii innovaatioita, jonka seurauksena on ”luova tuho”. Schumpeteriläisen ns. luovaa tuhoa korostavan näkemyksen mukaan tuottavuuden kasvu luo dynamiikkaa, jossa uudet innovatiiviset yritykset syrjäyttävät osan markkinoiden vanhoista, toimintansa vakiinnuttaneista yrityksistä tai pakottavat nämä tiukempaan kilpailuun asemansa säilyttämiseksi. Schumpeterin käsityksen mukaan ”luovan tuhon” tehtävänä on ensisijaisesti kapitalismin elinvoimaisuuden ylläpitäminen (Shane, S. 2003, 6-8, 10, 20; Böckerman, P. 2000, 6-7).

Schumpeterin luovan tuhon käsite saa myös kritiikkiä tutkijoiden piirissä. Esimerkiksi Bhidén (2000, 330, 334) mukaan uudet kombinaatiot ja innovaatiot syrjäyttävät yleensä olemassa olevat rakenteet ennen pitkää, mutta eivät kovin yllättäen tai hetkessä. Vanhat rakenteet eivät niinkään tuhoudu uuden tieltä, vaan kaatuvat muihin tekijöihin, kuten epäpätevyyteen, liialliseen luottamiseen tai kasvamisen pakkoon.

Yritysten olemassaolo, seudun yrittäjäaines ja yrittäjätarjonta ovat Laukkasen (2006, 134) mukaan yrittäjyyden ilmeisiä ehtoja. Yrityksiä perustavat ja johtavat yrittäjät ja yritystiimit sekä yritysjohto, ei seudun kehittämistoimi. Yrityksen perustamissyöt vaikuttavat kuitenkin paikalliseen kehitykseen. Yritykset, jotka on perustettu pitkäjännitteisesti ja kasvuhakuisesti, tuovat suotuisampia vaikutuksia seudulle kuin pieneksi jäävät yritykset. Tosin myös nämä pienet yritykset ovat oikeutettuja itsensä toteuttamis- ja työllistämismielessä. Jos yritys perustetaan ”hätätoimena” johonkin tai muotikokeilun pohjalta, jäävät ne yleensä varsin lyhytaikaiseksi ja esimerkiksi annettu yritystuki menee hukkaan. Kasvuasenteet yrityksessä riippuvat paljolti myös siitä, onko sen vetäjä yksinyrittäjä tai yrittäjätimin jäsen. Tiimiyritykset pyrkivät kasvuun paremman osaamisen ja muiden resurssien vuoksi. Tiimiyrittäjillä voi olla myös kasvupainetta enemmän, sillä yrityksen täytyy kattaa useamman omistajan kustannukset ja mahdollisesti lisäksi vaurastuttaa heitä. Tiimi voi vaikuttaa kuitenkin myös

negatiivisesti esimerkiksi omistajien erilaisista intresseistä johtuen (Laukkanen, M. 2006, 126).

Paikalliselle kehitykselle voi kasvuun verrattuna olla yhtä tärkeää yrityksen elinvoimaisuus, kuten sitkeys, jatkuvuus ja pysyvyys. Tämä riippuu olosuhteista ja liiketoiminnan objektiivisista ehdoista, mutta myös omistajien kyvyistä ja haluista ajan tasalla pysymiseen, uuden oppimiseen ja yrityksen toimintojen ja liiketoimintasuhteiden kehittämiseen sekä kykyyn tarvittaessa muuttua ja muuttaa asioita (Laukkanen, M. 2006, 127). Ratti & Bramanti (1997, 5) pitävät innovaatiota kasvun moottorina. Innovaatio on mukana dynaamisen, kilpailukykyisen ja itseään kehittävän kasvun yrityksissä.

2.1.3 Yrittäjyysprosessi

Yrittäjät luovat organisaationsa prosessissa, joka käsittää paljon erilaisia aktiviteetteja. Yrittäjyysprosessi edellyttää usein yrityksen perustamisvaiheessa toimitilojen hankintaa, tuotantolaitteiden, henkilöstön, ym. vastaavien yrityksen toimintaa tukevien tekijöiden yhteensaattamista. Prosessia voidaan kutsua osaltaan myös liiketoimintasuunnitelman laatimiseksi. Yrittäjä hyödyntää tässä prosessissa tietoa sekä koulutuksensa että yrittäjäkokemuksensa perusteella (Shane, S. 2003, 247).

Yrittäjyysprosessi käsittää myös valinnanmahdollisuuksia. Vaihtoehtoina ovat käytettävissä muun muassa oma yritys, lisenssin käyttö, franchising-sopimus tai spin off -yrittäjyys, jossa esimerkiksi tutkimustyöstä syntynyt tuote tarjotaan markkinoille oman yrityksen kautta eikä tutkimuslaitoksen, jossa idea on syntynyt osana tutkimustyötä. Shane (2003, 248–249) luettelee neljä tekijää, jotka vaikuttavat yrittäjän päätökseen siitä, mitä organisaatiomallia käyttää toiminnassaan. Näitä ovat kustannus, nopeus, kyvykkyys ja tieto.

Shane (2003, 251; Shane, S. & Venkataraman, S. 2000, 218) on kuvannut kirjoissaan yrittäjyysprosessia seuraavan seitsemän vaiheen kautta: 1) mahdollisuuden olemassaolo, johon vaikuttavat teknologiset ja poliittiset toimenpiteet sekä yhteiskunnalliset muutokset; 2) mahdollisuuden tunnistaminen, johon vaikuttavat hintarajat ja yrittäjämäinen päätöksenteko, tiedonsaannin mahdollisuus sekä mahdollisuuden tunnistaminen; 3) päätös mahdollisuuden hyödyntämisestä, näihin taas vaikuttavat

psykologiset ja ei-psykologiset tekijät sekä elinkeinoympäristö makrotasolla; 4) voimavarojen hankkiminen, johon vaikuttavia ongelmia saattaa syntyä tiedon epätasaisuudesta ja epätietoisuudesta, mihin ratkaisuina voivat olla omarahoitus, sopimusurakointi, erilaiset investointityökalut, verkostot, käyttäytyminen ja erilaisien signaalien tulkinta; 5) yrittäjyysstrategia, jonka vahvuuksia ovat strategian salassapito ja esteiden luominen kilpailijoille, samalla kun strategia toimii työkaluna mm. tiedon ja epävarmuustekijöiden käsittelyssä; 6) organisointiprosessi, koska organisaation luominen vaatii suunnittelua, organisaationmallin kehittelyä; 7) toteutus.

KUVIO 1. Yrittäjyysprosessi

Prosessi alkaa tarkkaavaisen yksilön tunnistaa liiketoimintamahdollisuuden ja hahmottamalla, miten hyödyntää tämä mahdollisuus, sisällyttäen tähän tuotteen tai palvelun kehityksen, joka voidaan tarjota asiakkaille. Nämä yksilöt hankkivat tämän jälkeen tarvittavat resurssit ja suunnittelevat organisaatorakenteen sekä kehittävät strategioita näiden mahdollisuuksien hyödyntämiseen (Shane, S. 2003, 251).

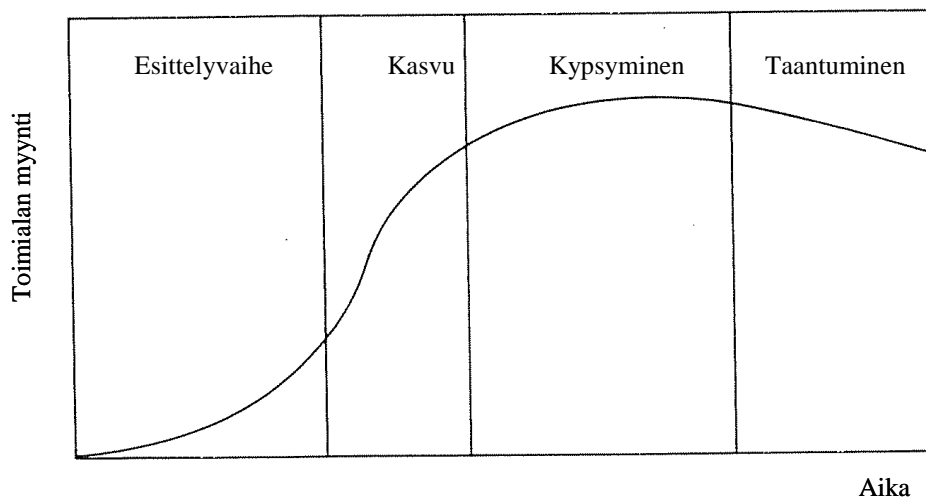
Yrittäjyysprosessi käsittää kaikki tekijät, aktiviteetit ja teot, jotka liittyvät organisaation luomiseen ja yrityksen syntyyn. Tähän vaikuttavat tekijät ovat persoonallisia, sosiologisia ja ympäristöön liittyviä (Bygrave, W. D. 1994, 2).

2.1.3.1 Yrittäjyyden elinkaariajattelu

Porterin klassikkoteoksessa *Competitive Strategy* (1980, 158–162) esitellään perinteinen yritysten elinkaarimalli, joka on laajasti tunnettu yrittäjyystutkimuksen ja –koulutuksen parissa. Porterilla yrityksen elinkaaren vaihteita on neljä: aloitusvaihe, kasvuvaihe, kypsyysvaihe ja taantumavaihe. Jokaisella vaiheella on omat ominaispiirteensä, jotka vaikuttavat yrityksen toimintaan ja suositeltavaan toimintastrategiaan. Hyvin usein yrityksen alkutaival on omien tuotteiden tai palveluiden tunnetuksi tekemistä ja markkinoille pyrkimistä. Markkinointiin panostetaan suuresti ja yrityksen tunnetuksi

tekeminen on pääosassa. Kasvuvaiheessa yrityksen odotetaan kasvavan sekä laajentavan tuotantoaan, markkinoitaan ja toimintaansa. Yritys on saavuttanut tunnettuutta asiakkaiden keskuudessa ja yritys tuottaa paremmin voittoa. Kolmas eli kypsyysvaiheen saavuttanut yritys saattaa laajentua entisestään tai pysyä ennallaan. Sen tunnettuus ja laatu ovat yleisesti tiedossa, eikä mitään suuria tuotannollisia muutoksia ole luvassa ainakaan kovin nopeaan tahtiin. Yritys saattaakin tuudittautua hieman liikaa aiempaan menestykseen, mikä voi johtaa yrityksen vaiheeseen neljä eli taantumavaiheeseen. Taantumavaiheessa yrityksen asiakkaat ovat tiedossa ja tuotemuutoksia tapahtuu vain vähän. Markkinointi on vähäistä. Kilpailijoiden määrä on saattanut myös vähentyä ja sama markkinoilta katoaminen uhkaa yritystä, ellei se havahdu kehittämään uutta tuotetta tai palvelua.

Elinkaarimalli ei kuitenkaan välttämättä toteudu juuri mainitussa järjestyksessä, eikä esimerkiksi yrityksen kasvu tapahdu välttämättä S-muotoisena, kuten kuviossa 2. Toimiala voi hypätä kokonaan kypsyysvaiheen yli ja siirtyä suoraan kasvun vaiheesta taantumavaiheeseen. On myös mahdollista, että toimiala alkaa kasvaa taantumajan jälkeen. Jotkut toimialat jopa välttävät hitaan alku- tai esittelyvaiheen ja suuntaavat heti perustamisesta jyrkkään kasvuun. Pääsääntöiset kuitenkin usean yrityksen elinkaarikehitys on aiemmin mainitun kaltaista (Laukkanen, M. 2006, 41, 43).

KUVIO 2. Yrityksen elinkaarimalli (Porter, M. 1980, 158)

Yritysten elinikä ja elinkaaren vaiheet ovat tärkeässä asemassa seudullisessa kehittämisessä. Erityisesti yritysten kasvuun ja yritysten pysyvyyteen vaikeuttavat tekijät voivat olla ratkaisevassa asemassa seudun kasvukehityksessä. Seudun yritysten kasvuhaluus ja työpaikkojen määrän lisääminen ja sitä kautta vaurauden ja

toimeliaisuuden luominen alueelle on tärkeää. Tulee myös muistaa, että vahvakäsitys uusien yritysten lyhytikäisyydestä voi olla seudullisesti haitallinen. Laukkanen (2006, 41, 43) käyttää väitteen tukena tilastoaineistoa, joiden perusteella uusista yrityksistä viiden ensimmäisen toimintavuoden aikana häviää 10 prosenttia vuosittain. Alkuvuosina yrityksiä kuitenkin lopettaa enemmän kuin myöhemminä vuosina. Viiden vuoden jälkeen yrityksistä on jäljellä noin 45–55 prosenttia.

Yritysten lopettaminen alkuvuosina on tosiasia, johon muun muassa yritysriskeillä usein viitataan. Mikäli yrityksen perusrakenne sekä toimintaympäristö ovat kunnossa, yritys pärjää ja vakiinnuttaa asemansa alkuvuosien aikana. Selviytymiskykyisellä yrityksellä on osaamista, potentiaalia ja uusiutumiskykyä sekä riittävä asiakaspohja omalle toiminnalle joko paikallisesti tai globaalisti. Jokainen yritys kokee jossakin vaiheessa myös jonkinlaisen taantumavaiheen ja silloin näiden elementtien tuki on keskeisessä asemassa. Toisaalta, kuten Schumpeter (1934) on todennut, yritysten lopettaminen kuuluu sekä yrittämiseen että markkinatalouteen, samalla tavoin kuin yritysten synty. Yrittäjän päätös yrityksestä luopumisesta ja lopettamisesta voi johtua myös terveydellisistä tai elämäntilanteesta johtuvista syistä, kuten myös siitä, ettei yritykselle löydy jatkajaa (Laukkanen, M. 2006, 43).

2.1.4 Yritystoiminnan edellytyksiä parantamassa

Suomen Yrittäjien ja Finnveran laatiman pk-yritysbarometrin (2006) mukaan Keski-Suomen alueen pk-yritysten pahimpia kehittämisen esteitä ovat kilpailutilanteeseen ja resurssitekijöihin liittyvät tekijät. Resurssitekijöistä erityisesti ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on noussut merkittäväksi esteeksi. Työvoimapula näkyy osaltaan myös henkilöstön kehittämis- ja kouluttamistarpeen nousuna. Se on nykyisin yhtä usein pahin este yritysten kehitykselle kuin kireä kilpailutilanne. Myös Keski-Suomen TE-keskuksen tulokset vuodelta 2005 viittaavat samaan (Keski-Suomen Työvoima- ja elinkeinokeskus 2005, 4).

Pk-sektorilla koetaan henkilöstön kehittämisen ja koulutuksen kehittämistarpeiden lisäksi, että erityisesti myynnissä ja markkinoinnissa on kehitettävää. Lisäksi alueen yrittäjät kantavat huolta tuotannon, tuotekehityksen ja laadun parantamisesta sekä verkostoitumisesta ja alihankinnan kehittämisestä. Verkostoituminen ja alihankinnan

kehittäminen ovat kohonneet hiljalleen viime vuosina. Rahoituksessa ja taloushallinnossa nähdään olevan kehitettävää muita useammin kasvuhakuisissa yrityksissä. Suhdannetilanne on luonnollisestikin menettänyt merkitystään kehityksen esteenä. Työvoimakustannuksia, muita resurssitekijöitä kuin työvoima sekä rahoitusvaikeuksia pidetään myös esteinä kehittämiseksi. Rahoitusvaikeudet korostuvat erityisesti kasvuhakuisten yritysten kohdalla. Rakennuslalla taas verotus koetaan muita useammin esteeksi (Keski-Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj 2/2006, 11–14).

Kuntien arvioidessa tulevia ja halukkaita yrittäjiä on vältettävä tukeutumasta epäluotettavaan tietoon, vaikka asialliset vaatimukset täyttäviä arviointimenetelmiä ei olisikaan mahdollista käyttää. Ihmisiä ei siis tule testata pikatestein, vaan arvioinnit tulee perustaa suoraan tekemiseen ja tuloksiin. Laukkasen (2006, 138) mukaan käytännössä toimiva tapa on, että mahdollisia yrittäjiä saadaan esiin toimivista yrityksistä versoutumisen, kehittämishankkeiden tai neuvonta- ja koulutustilaisuuksien yhteydessä. Mahdolliset yrittäjät joutuvat silloin asioiden edetessä konkreettisin tavoin panemaan itsensä toimenpiteitä edellyttäviin tehtäviin ulkopuolisiin ihmisiin nähden ja antavat samalla näyttöjä omista lähtökohdista käsin ilman muiden tukea.

Potentiaalisten yrittäjien etsinnässä yhteydet koulutus- ja tutkimuslaitoksiin, yrityksiin, järjestöihin ja viranomaisiin ovat tärkeitä. Nämä kontaktit voivat tuottaa kunnalle hyviä tuloksia, etenkin, jos niissä on yrittäjyyttä edistäviä ohjelmia, kuten yrittäjyyskoulutusta tai ulkoistamista tukevia hankkeita. Ongelmana voi kuitenkin ainakin suurilla paikkakunnilla olla läpinäkymättömyys, kun kunnat eivät tiedä ketkä ovat potentiaalisia yrittäjiä, joita he voisivat lähestyä ja mistä heidät löytää. Siksi Laukkanen (2006, 139) ehdottaakin välineiksi tiedottamista paikallisissa lehdissä, erityistilaisuuksissa ja kunnan internet-sivuilla. Tiedottamisen sisältöä olisivat yrittäjyyteen liittyvät seudulliset kehittämistoimet, yrityspalvelut, koulutus, ym. vastaavat seikat. Kehittämisen vakiintuessa ja tuloksien tullessa näkyviin, voidaan odottaa myös luontaisen yrittäjien esiintymistiheyden lisääntyvän. Seudun yrittäjien määrä ja seudun panostaminen yrittäjyyteen vaikuttavat uusien yrittäjien ilmaantumiseen. Positiivisen yrittäjyysilmaston omaava kunta houkuttelee alueelleen helpommin yrittäjähenkisiä ihmisiä ja toisten yrittäjien käyttäytymismallit sekä toiminta edistävät tätä kehitystä. On nähtävissä, että kuntaan perustettu iso tehdas synnyttää lähistölle melko pikaisesti alihankintayrittäjiä ja erilaisten palveluiden tarjontaa.

Seudun alkaessa systemaattisesti organisoida ja järjestää puitteita yrittäjyydelle, tulee sen pohtia huolellisesti alueelta puuttuvia, mutta sinne soveltuvia liiketoimintamalleja ja valmistella toimintaedellytyksiä kyseisille liiketoiminnoille esimerkiksi toimitilojen ja koulutuksen tarjonnan avulla. Seudun potentiaalisten toimialojen yrittäjiä ja muuta henkilöstöä tulee lähestyä erilaisin tiedotustilaisuuksin ja messuilla kertomalla seudun tarjoamista mahdollisuuksista. Seudun tulisi myös järjestää potentiaalisille yrittäjille suunnattuja liikeidea- ja liiketoimintasuunnitelmakilpailuja, joissa palkintoina on esimerkiksi mahdollisuus yritystukeen yritystä perustettaessa taikka edullinen toimitila yrityksen alkutaipaleelle. Seudun tulee panostaa myös seudulle palaaviin paluumuuttajiin, jotka voivat olla sopiva kohderyhmä osaamisensa ja motiiviansa puolesta, luettelee Laukkanen (2006, 140).

Edellä luetellut lähestymismallit eivät kuitenkaan sovellu kaikille seuduille ja niiden toimivuudesta ei ole varmuutta. Etenkin monet maaseutukuntien päättäjät ovat todenneet, että on äärettömän vaikeaa houkuttaa alueelle yrittäjiä valmiin liiketoiminnan kanssa jostakin muualta. Yrittäjät ovat itse yleensä hyvin valveutuneita tarpeistaan ja muutto toiselle paikkakunnalle on aina yrityslähtöistä ja perustuu muun muassa sijainnista saatavaan mahdolliseen kilpailuetuun tai osaavan työvoiman saantiin. Yritysten sijoittumiseen paikkakunnalle vaikuttavat myös kunnan tarjoamat asumismahdollisuudet, hoito- ja koulutuspaikat, peruspalvelut, työpaikkavaihtoehdot puolisolle sekä kunnan sijainti ja liikenneyhteydet. Kasvukeskukset ja niitä ympäröivä maaseutu ovat tässä etulyöntiasemassa ja onnistuvat yrittäjien houkuttelussa alueelle parhaiten; myös alueen maine yrittäjäystävällisenä seutuna sekä perinteiset yritystoiminnat vaikuttavat yritysten sijoittumiseen. Jotkut pienemmät kunnat ovatkin alkaneet pohtia uusia keinoja kunnan vireyden säilyttämiseen ja panostavat esimerkiksi asuin- ja vapaa-ajanviihtyisyyteen, luontoon ja matkailuun yrittäjien systemaattisen houkuttelun sijasta.

Huovari ym. ovat tutkineet (2001, 1-4, 37) alueellista kilpailukykyä inhimillisen pääoman, innovatiivisuuden, keskittymisen ja saavutettavuuden kannalta. Seudun kilpailukyky nousee keskeiseksi teemaksi kunnan elinkeinopolitiikkaa suunniteltaessa. Huovarin ym. tutkimuksen mukaan parhaimman kilpailukykyyn omaavat seudut pärjäävät pääsääntöisesti hyvin kaikilla edellä mainituilla osa-alueilla. Kokonaisuuteen vaikuttaa myös olemassa oleva mielikuva seudusta. Menestyminen on siis monen tekijän yhteistyötä. Siihen vaikuttavat muun muassa asukkaat, yritykset, yhteisöt ja

julkinen sektori. Sijainti ja liikenteellinen saavutettavuus ovat myös tärkeitä tekijöitä. Tutkimuksen kilpailukykyindeksi seutukunnittain osoittaa, että Jyväskylän seutu menestyy varsin hyvin kilpailukyvyssä Helsingin, Tampereen, Oulun ja Turun ohella. Keski-Suomen alueista myös Jämsän seutu menestyy tässä suhteessa kohtuullisesti. Heikoiten menestyivät pienet maaseutumaiset seudut.

Alueelliseen kilpailukykyyn liittyy myös alueen rakenteellinen tai dynaaminen kilpailukyky Sotarauta (1999, 32–33). Rakenteellisen kilpailukyvyyn tekijät määrittelevät puitteet alueen vuorovaikutukselle eri toimijoiden välillä, mikä saattaa olla tärkeässä asemassa uusia asukkaita ja yrityksiä houkuteltaessa. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi rahoitustuen saantimahdollisuus, asiakkaiden läheisyys, koulutetun henkilöstön saatavuus ja hyvät liikenneyhteydet. Potentiaalinen yrityksen sijaintipaikkakunta omaa suuren osan näistä tekijöistä.

Kyky oppia uutta, vuorovaikutus ja innovaatioiden luominen yhteistoiminnalla ovat tekijöitä, jotka liittyvät puolestaan dynaamiseen kilpailukykyyn. Tähän liittyvät selvästi myös inhimilliset voimavarat, verkostot ja ihmisten sosiaalinen ympäristö. Olennaista tässä prosessissa on oppiminen (kts. myös oppiva alue luvussa 2.4). Alueelliseen kehittämiseen tähtäävä oppiminen korostaa paikallisen toimintaympäristön osaa tiedon synnyssä. Perusajatuksena on, että alueiden kilpailukyky pohjaa alueen omaan osaamiseen ja resursseja luovaan toimintakykyyn, joiden avulla se erottuu muista alueista. Osaamista ja resursseja täytyy jatkuvasti uudistaa ja voimistaa alueen kilpailuympäristön muuttuessa. Jatkuva opiskelu ja oppiminen sekä uusien innovaatioiden käyttöönotto ylläpitävät alueen kilpailukykyä (Sotarauta, M. 1999, 33).

Keski-Suomen maakuntasuunnitelman (Keski-Suomen liitto 2005, 12, 15) mukaan maaseudun alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä hankepanostuksia tullaan kehittämään siten, että yritysten tuotantoa voidaan siirtää maaseudulle, ellei tuotannon ole pakko sijaita kaupunkikeskuksissa. Maakuntasuunnitelma on esittänyt myös yrittäjyyden esteiden poistamista lainsäädäntöä yksinkertaistamisella, viranomaisyhteistyöllä, tietoteknologiaan perustuvien palveluiden sekä verotuksen uudistamisella ja yrittäjäturvan parantamisella. Ongelmana Keski-Suomessa pidetään kuitenkin nykyisten yrittäjien ikääntymistä sekä yksipuolista toimialarakennetta yrityskentässä. Maakuntasuunnitelman tavoitteena on yritystoiminnan kehittämiseen perustuva kuntien erikoistuminen.

Tärkeää yritystoiminnan kehittämisessä ovat yritysten kilpailukyky, kannattavuus, kasvu, kansainvälistyminen ja yhteistyö. Keskisuurille yrityksille pyritään luomaan hyvät edellytykset jatkaa alkanutta kasvua sekä kansainvälistyä. Menestyminen vaatii osaamista, erikoistumista, verkottumista ja riskinottoa. Julkisen rahoituksen riittävydestä yrityksiin liittyvässä tutkimustoiminnassa sekä innovaatioiden ja ideoiden kaupallistamisesta pyritään huolehtimaan. Maakuntavaltuuston ja – hallituksen tehtävinä ovat yrittäjyyttä eteenpäin vievien ratkaisujen löytäminen, konkreettisen toimien kehittäminen sekä niiden toimeenpano. Keski-Suomessa pyritään nostamaan yrittäjyyden motivaatiota, aatetta ja aktiivisuutta maan huipputasolle vaikuttamalla yhteiskunnan eri tahoihin. Yhteiskunnan toimijoita koulutetaan ymmärtämään yrittäjyyttä entistä paremmin (Keski-Suomen liitto 2005, 22–23).

2.2 Maaseutu yritystoiminnan sijaintiympäristönä

Suomi on tulevaisuudessa alueellisesti yhä keskittyneempi. Menestyvien seutujen joukko on ennusteiden mukaan kuitenkin suurempi kuin 5-6 suurinta kasvukeskusta kehyskuntineen. Parhaat kehitysmahdollisuudet omaavat pääkaupunkiseutu sekä suurimmat aluekeskukset (Tampere, Turku, Oulu ja Jyväskylä), mutta myös monet muut kaupunkiseudut ovat potentiaalisia menestyjiä. Tämä edellyttää, että alueilla on erityisosaamista ja toimiva yhteistyö elinkeinoelämän, päättäjien sekä muiden yhteiskumppaneiden välillä. Paikallinen erikoistuminen on avainasemassa. Alueiden kehityksen jakajana Suomessa ovat toisaalta erot suurten ja pienten kaupunkiseutujen välillä ja toisaalta erot kaupunkeja lähellä olevan maaseudun ja syvän maaseudun välillä. Yhä useammat aluekeskukset ovat nykyään muuttovoittoalueita samanaikaisesti kun pääkaupunkiseudun asema on lievästi heikentymässä (Virtanen E. & Lipponen H. 2006, 24–25).

Suomen maaseutu on vuosi vuodelta entistä enemmän yrittävien ihmisten varassa kirjoittaa MTK:n pitkäaikainen puheenjohtaja Esa Härmälä (2005, 8). Hänen mukaansa julkiseen sektoriin työpaikkojen ylläpitäjänä taikka niiden luojana ei voi luottaa. Kohtuullisten elämisen ja työnteon perusedellytysten ylläpito säilyy kuitenkin julkisen sektorin tärkeänä tehtävänä koko maan osalta. Moni työ käy kaupungissa liian kalliiksi. Myös eläminen on kaupungissa kalliimpaa. Moni eläkkeelle siirtyvä hakeutuukin takaisin

maaseudulle, usein omalle synnyinseudulleen. Työvoima kaupungeissa on Härmälän mukaan myös nykyisin liian epävakaata. Hän käyttää esimerkkinä call center-palvelujen siirtymistä maaseudulle tai pienempiin taajamiin. Maaseudulla toimivien yritysten merkitys hoivapalvelujen tarjoajina tulee myös kasvamaan, muun muassa siksi, että asuminen loma-asunnoissa muuttuu entistä enemmän ympärivuotiseksi. Tämä lisää palvelualojen rahavirtoja myös maaseudulla. Härmälän mukaan tämä kehitys edellyttää, että yhteiskunta huolehtii infrastruktuurista ja peruspalveluista myös maaseudulla.

Paikallistalous muodostaa puitteet seudun yrittäjyydelle. Yritysten sekä paikallisen alueen kehityksen edellytyksiä ja lähtökohtia ovat seudun talous sekä sen yhteisöllinen tila. Nämä ratkaisevat pitkälle seudun kulloisetkin kehittämistoimet (Laukkanen, M. 2006, 44).

2.2.1 Maaseudun työpaikat

Maaseudulla sijaitsee noin kolmannes Suomen työpaikoista. Työpaikkojen rakenne ja työpaikkamäärän muutos maaseudulla poikkeaa kaupungeista. Työpaikat ovat usein yrittäjävetoisia, mutta samalla teollisuus on edelleen tärkeä toimiala. Kunta-ala on merkittävä työllistäjä sekä maaseudulla että kaupungeissa. Maataloudella on tuki edelleen myös huomattava osuus, noin 15 % - 17 % työpaikoista kaupunkien lähimaaseudun ulkopuolella (Huovari J. & Volk R. 2004, 10–13).

Maaseudun työpaikkakehitystä leimaa maatalouden työpaikkojen jatkuva väheneminen. Myös valtion työpaikkojen vähennykset näkyvät maaseudun työpaikkakehityksessä selvästi esimerkiksi tele- ja postialalla. Uusia työpaikkoja ei ole pystytty luomaan riittävästi poistuvien tilalle, vaikka yrityspohjaiset työpaikat ovat lisääntyneet. Yrityspohjaiset työpaikat ovat syntyneet samoille toimialoille kuin muuallakin maassa. Tosin tilanne harvaan asutulla maaseudulla ei ole yhtä hyvä kuin ydinmaaseudulla tai kaupunkien läheisyydellä sijaitsevilla kunnissa. Matkailuala harvaan asutulla maaseudulla on synnyttänyt kuitenkin selvästi uutta toimintaa alueille (Huovari J. & Volk R. 2004, 15–17).

Alarinta (1998, 11, 66–67) kirjoittaa, että maaseudun työllisyyden kannalta on merkittävä ero sillä, etsitäänkö uusia tuotteita, joiden kehittämisessä pienten yritysten väitetään olevan

jopa luovempia tuotteen elinkaaren loppuvaiheessa kuin suurempien yritysten - vai tähdätäänkö rationalisoiiviin innovaatioihin. Näistä ensimmäinen saattaa lisätä työtilaisuuksia ja jälkimmäinen vähentää niitä. Alarinnan mukaan maaseudun erilaisen roolin luominen yhteiskunnan työnjaossa tarkoittaa juuri uusien tuotteiden kehittämistä ja näille asiakkaita. Uusia ideoita tarvitaan vastaamaan muuttuviin haasteisiin sekä hyödyntämään maaseudun potentiaalia ja etuja. Yrittäjyys voidaan nähdä tässä osana maaseudun kehittämistyötä. *Maaseudun määrätietoinen kehittäminen yrittäjyyden kautta on varsin nuorta, mutta aktiviteettia kehittämistoimille on havaittavissa.*

Maaseudulla on myös kaupunkeja vähemmän toimialoja, joilla työllisyyskasvu voisi muodostua merkittäväksi ja tästä syystä ydinmaaseudulla sekä harvaan asutulla maaseudulla työpaikat vähenevät, koska maatalouden työpaikat vähenevät edelleen koneistamis- ja tehostamistoimenpiteiden seurauksena. Väestön vähetessä väestöpohjaan sidottujen suurten toimialojen kuten kaupan ja rakentamisen työpaikat ovat vähenemässä. Kaupunkien läheisyydessä sijaitsevien maaseutukuntien työpaikat puolestaan lisääntyvät suurten kaupunkien jälkeen eniten kaupunkien kasvun vedossa ja väestön kasvaessa (Huovari J. & Volk R. 2004, 5).

Maaseudun yrityksistä lukumääräisesti valtaosa on pienyrityksiä. Yrityskenttä voidaan jakaa 1) perusmaatiloihin, 2) monialaisiin maatiloihin, joissa harjoitetaan maa- ja metsätalouden lisäksi myös muuta yritystoimintaa sekä 3) muihin yrityksiin, joilla ei ole maatilakytettä. Keski-Suomen alueella 42 prosenttia tiloista harjoittaa maa- ja metsätalouden ohessa muuta sivu- ja liitännäiselinkeinoja. Lisäksi seitsemän prosenttia tiloista suunnittelee niiden aloittamista vuonna 2005 (Niemelä, T. ym. 2005, 3). Yritystoiminta maatiloilla on alkanut yleensä tarpeesta löytää uusia tulonlähteitä perusmaatalouden rinnalle. Yleisin yritysmuoto näissä tapauksissa on koneurakointi ja toiseksi yleisin polttopuun myynti. Myös maatilamatkailu ja siihen liittyvien palvelujen tarjoaminen on yleistä (emt. 2005, 21, 26). Maatiloja voidaan Niemelän ym. (2005, 38) mukaan pitää kasvualustana uuden liiketoiminnan luomiselle maaseudulla.

Huilletin (1994, 204–205, 208) mukaan kolmannes OECD-maiden ihmisistä asuu maaseudulla ja jopa yhdeksän kymmenestä seudusta on yhä maaseutua. Maaseutu elää jatkossakin muutoksen aikakautta, sillä muuttoliike suurimpiin kasvukeskuksiin jatkuu edelleen. Maatalouspolitiikka, jolla perinteisesti on puututtu maaseudun ongelmiin, on

rajoitettua muun muassa EU-lainsäädännöstä johtuen. Samanaikaisesti kustannustaso on maataloudessa nousussa. Kehitys on johtanut tilakokojen suurentumiseen, tilojen erikoitumiseen sekä entistä tehokkaampiin tuotantotapoihin. Yksi suurimmista haasteista maaseudun kehityksessä on kehittää tasapainoa kaupunkiseutujen ja maaseutujen välillä sekä samalla parantaa maaseudun sosiaalisia oloja. Erot kaupunkiseutujen ja maaseudun välillä johtuvat useista tekijöistä. Esille nousevat muun muassa yritysmahdollisuudet maaseudulla ja puute sopivista työpaikoista, joissa erot kaupunki- ja maaseudun välillä ovat suuret. Nämä seikat vaikuttavat taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin kehitykseen.

2.2.2 Keski-Suomen maaseudun yritykset ja työpaikat

Keski-Suomen työpaikkajakauma on hieman erilainen kuin koko maan vastaavaa. Työpaikkoja alkutuotannossa, teollisuudessa ja julkisella sektorilla on koko maata enemmän ja yksityisillä palvelualoilla koko maata vähemmän. Vuonna 2003 työpaikkoja Keski-Suomessa oli yhteensä 104 000. Maa- ja metsätalouden osuus on siitä viisi prosenttia (Keski-Suomen liitto 2005, 4, 41–42) .

Työpaikkojen kehityksessä on maakunnan sisällä suuria eroja: on mittavan työpaikkalisäyksen kuntia, olemattoman kasvun kuntia sekä työpaikkojen vähenemistä osoittavia kuntia. Kokonaiskuvaa voidaan sanoa hyvin mosaiikkimaiseksi. Vuosien 1995–2003 aikana työpaikkamäärä lisääntyi 17 kunnassa ja väheni 13 kunnassa. Kuitenkin lähes puolessa kaikista kunnista työpaikkakehitys on ollut varsin tasaista. Maakunnallisesti on kuitenkin huolestuttavaa, että 82 prosenttia maakunnan 15 000 työpaikan nettolisäyksestä kohdistuu kahteen kuntaan, Jyväskylään ja Jyväskylän maalaiskuntaan. Kasvu työpaikkojen osalta keskittyy siis voimakkaasti Jyvässeudulle, mikä pitää maakunnan kokonaisluvut suotuisina. Maa- ja metsätalouden työpaikkojen määrä on vähentynyt selkeimmin ja alalta on hävinnyt 2 500 työpaikkaa vuosikymmenessä. Voimakkaimmin tämä näkyy Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa. Terveys- ja sosiaalipalvelut työllistävät maakunnassa liike-elämän palveluiden ja koulutussektorin lisäksi eniten ihmisiä. Jyvässeudun voimakkaaseen lisäykseen työpaikkamäärässä vaikuttaa erityisesti kaupan, majoitus- ja ravitsemuspalveluiden, yrityspalveluiden ja yhteiskunnallisten palveluiden menestys. Maakunnan työpaikat ovat pääasiallisesti Keski-Suomessa asuvien hallussa, sillä ainoastaan viisi prosenttia

työpaikoista oli vuonna 2002 sellaisia, joihin pendelöitiin maakuntarajojen ulkopuolelta (Keski-Suomen liitto 2005, 43–47).

Väestö on vanhenemassa ja suuret ikäluokat ovat jäämässä pois työmarkkinoilta. Vaikutus on havaittavissa myös Keski-Suomessa. Erityisen paljon eläkkeelle siirtyminen vaikuttaa sähkö- kaasu- ja vesihuoltoon, rahoitustoiminnan ja maa- ja riistatalouden palveluksessa toimiviin. Maakunnan suotuisin tilanne on majoitus- ja ravitsemuspalveluiden aloilla. Voimakkaan työpaikkakasvun aloja ovat lähivuosina maakunnassa myös ja sosiaali- ja terveystyö, rakentaminen, koulutus ja yksityiset sekä liike-elämänpalvelut (Keski-Suomen liitto 2005, 47).

Keski-Suomen liitto on tarkastellut työpaikkamäärän kasvua kunnittain maakunnan alueella vuosina 1995–2000 ja siinä nousivat odotetusti esille Jyväskylä ja Jyväskylän maalaiskunnat, mutta suhteellisessa tarkastelussa myös Muurame ja Kannonkoski (Vartiainen P. & Saarelainen P. 2002, 10). Kannonkoskella etenkin puunjalostus on lisännyt työpaikkoja.

Uusia maaseutuyrityksiä on syntynyt eri aloille runsaasti. Etenkin maatilayrittäjiä, jotka ovat investoineet sekä perinteiseen maatalouteen että sitä tukeviin oheispalveluihin, esimerkiksi matkailuun ja elämyspalveluihin, on aiempia vuosikymmeniä enemmän. Maaseudun kehitys ja työpaikat määräytyvätkin pääsääntöisesti yksittäisten ihmisten ja yritysten teoista ja tuloksista. Varsinaisen maaseutualueen väestötiheys on alle 10 asukasta neliökilometriltä ja ostovoima näillä alueilla on hyvin rajallinen, tämän vuoksi maaseudulla toimivat yritykset eivät kykene toimimaan pelkästään alueellisen kysynnän varassa. Esimerkiksi palvelualat edellyttävät kysyntää ja siksi näiden alojen työpaikkakehityksellä ja paikallisella väestökehityksellä on selvä riippuvuussuhde. Väestötappion kunnissa Keski-Suomen maaseutualueilla palvelualojen työpaikat ja palvelut ovat vähentyneet jopa väestömäärää nopeammin. Kehitys on sama valtakunnallisesti. Maakunnan maaseutu on kuitenkin jo palveluvaltaistunutta ja erikoistunutta. Yhteiskunnalliset palvelut ovat valtaosassa maakuntaa työpaikkamäärältään suurin toimiala, joitakin teollisuuspaikkakuntia ja muutamia alkutuotantovaltaisia kuntia lukuun ottamatta (Keski-Suomen liitto 2006, 7, 10–12).

Keski-Suomen yrityksistä yli 90 prosenttia on yksi toimipaikkaisia ja näissä yrityksissä henkilöstöä on enintään neljä (Keski-Suomen liitto 2005). Keski-Suomen vahvimpia toimialoja ovat globaaliin metsäklusteriin kuuluva metallituote- ja konerakennusteollisuus, muun muassa Metso-konsernin yksiköt, Valtra/Agco sekä näiden alihankinta ja yhteistyöyritykset, Patria-Finnavitec lentokoneteollisuus, paperiteollisuus (UPM, M-Real ja Botnia), mekaaninen metsäteollisuus (Finnforest ja Honkarakenne), energiatuotanto, ICT-ala, elintarviketeollisuus, matkailu, vähittäiskauppa (Keskimaa) sekä kaupan- ja liike-elämän palvelut.

Työntekijöitä Keski-Suomen yksityisen sektorin yritykset ja yhteisöt työllistivät vuonna 2003 noin 55 600. Työttömyysaste vuoden 2006 toisella neljänneksellä oli koko maassa 9,1 prosenttia, Keski-Suomessa 11,1 prosenttia. Työttömyys onkin yksi maakunnan suurimmista ongelmista, vaikka työpaikkojen määrä on kasvanut tasaisesti viime vuosina. Koulutussaldo on kuitenkin maakunnan osalta selkeästi positiivinen. Tutkinnon suorittaneista työpaikan Keski-Suomen alueelta saa selvästi useampi, kuin mikä on maakunnasta opiskelijaksi rekrytoitujen suhteellinen osuus (Keski-Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj 2/2006, 7-8; Keski-Suomen liitto 2005, 10 ja Keski-Suomen korkeakoulujen aluestrategia 2005–2009, 2005, 18).

Suomen Yrittäjien ja Finnveran laatiman pk-yritysbarometrin (2006) mukaan pk-sektorin suhdanneodotukset ovat säilyneet vahvoina, mutta odotukset eivät ole enää syksyllä 2006 vahvistuneet. Keski-Suomen alueen yleiset suhdannenäkymät ovat keskimäärin paremmat liikevaihdon, tuonnin arvon, yritysten kannattavuuden ja vakavaraisuuden osalta kuin koko maan pk-yrityksillä. Näkymät ovat pysyneet positiivisina kaikilla toimialoilla, vaikkakin odotukset ovat laskeneet hieman teollisuudessa ja ovat vähän matalammat kaupan alalla. Näkemykset ovat odotetusti valoisimmat nuorissa, kasvuhakuisissa ja kansainvälisillä markkinoilla toimivissa yrityksissä kuin muissa pk-yrityksissä. Keski-Suomen alueen pk-yritykset odottavat työllisyyden paranevan edelleen vuoden 2007 aikana. Henkilökunnan määrän suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on alueen pk-yrityksissä parempi kuin koko maassa keskimäärin. Odotukset henkilöstön lisäyksestä ovat tosin laskeneet teollisuudessa ja rakentamisessa, koska aloilla on kärsitty eniten työvoimapulasta. Vastaavasti palveluissa ja kaupassa odotukset ovat nousseet edellisestä tutkimuksesta (kevät 2006) ja ne ovat korkeammat kuin muilla aloilla (Keski-Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj 2/2006, 3, 10).

Pk-sektorilla koetaan henkilöstön kehittämisen ja koulutuksen kehittämistarpeiden lisäksi, että erityisesti myynnissä ja markkinoinnissa on kehitettävää. Lisäksi alueen yrittäjät kantavat huolta tuotannon, tuotekehityksen ja laadun parantamisesta sekä verkostoitumisesta ja alihankinnan kehittämisestä. Rahoituksessa ja taloushallinnossa nähdään olevan kehitettävää muita useammin kasvuhakuisissa yrityksissä.

Työvoimakustannuksia, muita resurssitekijöitä kuin työvoima sekä rahoitusvaikeuksia pidetään myös esteinä kehittämiselle. Rahoitusvaikeudet korostuvat erityisesti kasvuhakuisten yritysten kohdalla. Rakennusallalla taas verotus koetaan muita useammin esteeksi (Keski-Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj 2/2006, 11–14).

Työvoimapulan ohella pk-yrityksissä työllistämisen pahimpia esteitä ovat kysynnän riittämättömyys ja epävarmuus sekä työn sivukulut. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on ongelma erityisesti rakentamisessa ja suuremmissa pk-yrityksissä. Sivukulut toimivat suurimpana työllistämisen esteenä lähinnä kaupan alalla sekä pienissä ja nuorissa yrityksissä (Keski-Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj 2/2006, 3, 15).

Keski-Suomen pk-yrityksistä 10 prosentilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita. Yleisimmät syyt tähän ovat nykyisen yrityskoon riittävyys sekä haluttomuus ottaa kasvun vaatimaa riskiä. Työvoimakustannukset ja työvoiman saatavuus nähdään myös kasvun esteinä, kuitenkin niin, että työvoiman saatavuuden osuus on noussut viime aikoina.

Rahoitukseen liittyviä tekijöitä ei pidetä juuri kasvun esteinä, mutta kireä kilpailutilanne ja kysynnän riittämättömyys ovat esteinä noin viidennekselle yrityksistä (Keski-Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj 2/2006, 3, 18).

Julkisten yrityspalveluiden koetaan olleen hyödyksi Keski-Suomen alueen yrittäjien keskuudessa erityisesti yritysten perustamisessa sekä uuden teknologian ja tuotteiden kehittämisessä. Vähiten julkisten yrityspalveluiden koetaan hyödyntäneen uusien innovaatioiden kaupallistamista sekä uusien työpaikkojen syntymistä (Keski-Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj 2/2006, 23).

2.2.3 Maaseutukuntien voimavarat

Kuntien välinen kilpailu tulomuuttajista sekä alueelta poismuuttoa harkitsevien yritysten tai henkilöiden muuttohalujen hillitseminen vie maaseudun kuntien resursseista yhä suuremman osan. Kunnan yhdeksi tärkeimmäksi tehtäväksi onkin noussut muuttoliikkeen hallinta. Kilpailu kuntien välillä on kovaa. Tehtävää vaikeuttaa monien kuntien taloudellinen ahdinko. Kuntien toimenpiteisiin vaikuttavat valitut toimintatavat, joita ovat muun muassa maankäytön suunnittelu, palvelutarjonta sekä työpaikkatarjonnan monipuolistaminen. Toimintatavat ja painopistealueet voivat vaihtua luottamushenkilöiden ja viranhaltioiden vaihtuessa (Zimmerbauer, K. & Korpimäki, U. 2006, 7).

Usein kilpailuun uusista asukkaista liittyy myös kilpailu uusista yrityksistä. Yritysten houkutteluun suhtaudutaan eri alueilla eri tavoin. Esimerkiksi maaseutukeskusten läheisyydessä houkuttelu on maltillisempaa kuin syrjäseuduilla, jossa yrityksen tulo kuntaan voi olla jopa ratkaiseva väestökehityksen kannalta. Työpaikat ovat yksi tärkeimmistä maaseudulle muuton syistä. Haasteena onkin uusien työpaikkojen luominen uusien taikka olemassa olevien yritysten kautta. Kuntien mahdollisuudet vaikuttaa yritysten työpaikkatarjontaan rajoittuvat yleensä yritystoiminnan jonkin asteiseen tukemiseen, kuten edullisen tonttimaan tai toimitilojen tarjontaan (Zimmerbauer, K. & Korpimäki, U. 2006, 7, 12).

Alueiden omatoiminen kehittäminen ja kumppanuus ovat Mustakankaan ym. (2003, 9-11) mukaan muodostuneet viimeisen vuosikymmenen aikana keskeisiksi alueellisen ja paikallisen kehittämisen metodeiksi. Omatoimiseen kehittämiseen kunnat ovat osallistuneet EU:n tavoiteohjelmissa ja paikallisella tasolla kansallisten ohjelmien rahoittamissa toimintaryhmissä. Kunnat ovat olleet mukana ohjelmien ja suunnitelmien laatimisessa maakunta- ja seutukuntatasoilla sekä kehitystyössä, että käytännön toimien tasolla. Samaan aikaan julkista valtaa on hajautettu ja valtion normiohjauksesta on siirrytty pitkälti paikalliseen itseohjautuvuuteen ja yhteistoimintaan kehittämistyössä. Kuntien vapaus ja valtuudet ovat näin ollen kasvaneet, kun taas resurssit ovat vastaavasti pienentyneet tai muuttaneet luonnettaan.

Hallinnon uudistukset ovat lisänneet kuntien epätasa-arvoisuutta ja johtaneet alueiden välisten kehittyneisyyserojen nousuun. Erot köyhien ja rikkaiden kuntien välillä ovat kärjistyneet. Tämä kehitys on usean tekijän aikaansaannosta (kts. kohta 2.3.4). Kunnissa on erilaisia valtarakenteita ja arvosuuntauksia, jotka ohjaavat kunnan yhteistyöverkostojen rakentamista. Myös kunnan virkamiesten suhtautuminen, ammattitaito ja aktiivisuus ovat ratkaisevia kunnan toimien onnistumisessa. Kunnat ovat eriarvoisessa asemassa myös hyödynnettäessä omatoimisuutta edellyttäviä kehittämistoimia. Entuudestaan menestyneet alueet, joilla on sosiaalista ja materiaalista pääomaa, voimistavat asemiaan ja heikompien taantuminen voimistuu entisestään (Mustakangas, E. ym. 2003, 9-11).

2.2.4 Alueiden kehitys

Maaseutu ei ole homogeeninen alue, vaan erilaisten alueiden menestymisen mahdollisuudet poikkeavat toisistaan. Kasvukeskuksiksi ovat nousseet entistä useammat kaupungit ja etenkin näitä kasvukeskuksia lähellä olevat kehyskunnat ovat päässeet osallisiksi tästä hyvinvoinnin kasvusta. Hyvinvoinnin mittareilla mitattuna tällainen maaseutu on ihmisille hyvä paikka elää. Korkea elintaso ja hyvä työllisyystilanne näyttävät olevan mahdollista yhdistää maaseudun rauhaan, levollisuuteen ja väljyyteen. Etenkin nuoret perheet ovat alkaneet hakeutua tällaiselle maaseudulle asumaan Etelä- ja Länsi-Suomen alueilla (Silvasti, T. 2003, 3).

Ydinmaaseutu näyttää toiselta ja sen elinkeinotoiminta jakautuu joko vahvasti alkutuotantoon tai siihen pitkälti perustuvaan oheispalveluja tuottavaan toimeentuloon. Elintaso näillä alueilla on perinteisesti ollut varsin alhainen ja vaikka elintaso Suomessa on kohonnut nopeasti, harvaan asutulla maaseudulla se näyttää jäävän pysyvästi muita alueita alhaisemmaksi (Silvasti, T. 2003, 3).

Viime aikoina paljon esillä ollut globalisaatio merkitsee syrjäiselle ja harvaan asutulle Suomelle potentiaalisesti suurta alueellista rakennemuutosta, todetaan Valtioneuvoston kanslian *Suomen vastaus globalisaation haasteisiin* - raportissa (2006, 129-145, kts. myös Finland's response to the challenge of globalization - Report by the Secretariat of the Economic Council - Part II, 2006), koska alueet maan sisällä ja talouden eri sektorit pystyvät hyödyntämään globalisaatiota eri tavalla. Joillakin aluilla, ainakin lyhyellä

tähtäimellä, haitat voivat olla hyötyjä suuremmat. Toiset taas pystyvät hyödyntämään globalisaation etuja tehokkaammin.

Suomen alueellisessa kehityksessä on näkyvissä pitkään jatkunut ja pysyväluonteinen taloudellisen aktiviteetin ja väestön kasautuminen aiempaa suurempiin keskittymiin. Keskittymisvauhdissa sekä kohdentumassa on selkeää vaihtelua, sillä 1980-luvulla ne alueet, joilla oli keskimääräistä alhaisempi tuotannon ja tulojen taso, kasvoivat nopeammin kuin hyvätuloiset alueet. Lama 1990-luvulla pysäytti alueiden taloudellisen suorituskyvyn lähentymisen ja 1990-luvun lopulla tuotannon tasot per asukas jälleen etääntyivät toisistaan. Alueelliset tuloerot näyttävät kuitenkin tasoittuneen jälleen 2000-luvulla (VNK 2006, 129–145).

Alueen menestykseen ovat vaikuttaneet useat tekijät, kuten alueen huippuyritysten osaaminen, innovatiivisuuteen liittyvät tekijät sekä alueen saavutettavuus. Nämä selittävät silti vain 30 prosenttia kasvueroista seutukunnan koko huomioiden. 1990-luvulla aluekehitystä koskeva keskustelu nosti esiin ajatuksen siitä, että informaatioteknologian muutos vähentää agglomeraatioetuja ja mahdollistaa tietotyön hajasijoituksen sekä etätyöskentelyn. Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut Suomessa. Etäisyyttä on siis osin ehkä liikaakin pidetty haja-alueiden kehityksen esteenä. Haja-alueiden ongelmana etäisyyksien sijaan saattaa johtuakin yritysten heikosta kilpailukyvyistä markkinoilla, koska niillä ei ole samanlaista painetta vaativilta paikallisilta markkinoilta kuin agglomeroituneiden alueiden yrityksillä. Jos siis etäisyys ei ole sinällään kehityksen pääeste, kommunikaatioteknologian kehitys ei myöskään yksin tuo riittävää sysäystä haja-alueiden kehityksen kääntämiseen. Toisaalta oikeanlainen kehityspanostus teknologian ja markkinoiden kehitykseen saattaa nostaa sijainniltaan ja kooltaan epäedullisen alueen vahvaankin kasvuun, kuten Oululla on käynyt. Myös korkeakoulu ja sen ympärille syntynyt keskus voi synnyttää uutta yritystoimintaa ja houkutella alueelle uusia yrittäjiä (VNK 2006, 129–140).

Nykyisen kehityksen jatkuessa Etelä- ja Lounais-Suomeen vaikuttaisi muodostuvan monipuolisesti kehittyvä, liikenneinfrastruktuuriltaan hyvä ja tiivis alue. Muualle Suomeen muodostuu todennäköisesti yliopistopaikkakuntien ympärille muutamia verraten monipuolisen tuotantorakenteen aluekeskittymiä. Lisäksi maakuntien keskusalueille eri puolella Suomea voi olettaa kehittyvän eri toimialoihin erikoistuneita

klustereita. Näiden menestys perustuu osin selkeästi paikallisesti luotuihin ja luonnonolosuhteisiin perustuviin vahvuuksiin, kuten esimerkkinä Lapin matkailukeskukset. Poliitikalle yleisesti tämä kehitys asettaa haasteita, miten esimerkiksi parhaiten yhdistetään koko kansantalouden voimavarojen tehokas hyödyntäminen sekä maan eri alueiden kehittyminen (VNK 2006, 135–145).

2.2.5 Menestyminen maaseudulla

Maaseudulla on toimialoja ja perinteisiä teollisuusyrityksiä, jotka voivat hyödyntää maaseudun halvempia toimitiloja ja monipuolista työvoimaa. Siksi pienten kaupunkien ja maaseutukuntien näkökulmasta näihin perustuvia toimialoja tulisi tukea ja kannustaa innovatiivisuuteen ja kasvuun. Tällä on myös työpaikkoja luova merkitys. Useimmiten näillä markkinoilla toimijat ovat pieniä tai korkeintaan keskisuuria yrityksiä ja tavallisesti yrittäjävetoisia. Yrittäjyyden tukeminen ja yritysten toimintaedellytysten parantaminen ovat siksi maaseudun näkökulmasta keskeisiä toimia. Toisaalta toimenpiteitä tarvitaan harvaan asutulla maaseudulla myös paikallisten markkinoiden luomiseksi, monialaisen yrittäjyyden synnyttämiseksi ja puutteellisen infrastruktuurin sekä verkostoitumisen parantamiseksi (Huovari J. & Volk R. 2004, 75).

2.3 Elinkeinopolitiikka yritystoiminnan edistäjänä

Tässä osuudessa käsitellään keskeisiä nykyisin käytössä olevia elinkeinopolitiikan välineitä ja tarkastellaan, miten valtio on vaikuttanut kuntien elinkeinopolitiikan muotoutumiseen nykyisen kaltaiseksi. Kokonaiskuvan saamiseksi tarkastelussa ovat kaikki elinkeinopolitiikan välineet, myös sellaiset, joita ei ole käytetty tutkimuskunnissa.

2.3.1 Elinkeinopolitiikan määrittely ja mallit

Elinkeinopolitiikan käsite on tuttu kunnallis- ja valtionhallinnosta, mutta sen täsmällinen määrittely on usein hankalaa ja sen sisältö vaihtelee eri aikoina ja eri kunnissa. Lisäksi rajanveto muiden kunnallispolitiikan osa-alueiden kanssa on vaikeaa. Tämä tutkimus

sivuaa myös kuntapolitiikkaa ja sen osa-alueita, vaikka lähtökohtaisesti siihen ei ole pyritty.

Pirkola (1997, 42) määrittelee tutkimuksessaan elinkeinopolitiikan seuraavasti:

”Kunnan elinkeinopolitiikka on se ajan ja paikan mukaan muuttuva kokoelma toimenpiteitä, joilla kunta pyrkii edistämään paikallisen elinkeinoelämän kehittymistä.”

Pirkola (1997, 47–49) kirjoittaa, että elinkeinopolitiikan keskeisenä tehtävänä on ratkoa työttömyysongelma sekä siihen liittyvät muut ongelmat toimenpiteillä, joilla kunta olemassa olevissa olosuhteissa vaikuttaa alueen elinkeinoelämän kehitykseen, joko suoraan tai epäsuorasti. Tuloksena tästä on paikallinen ja alueellinen kehitys. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat luonnon resurssit, työvoima, yrittäjyys, kuljetusyhteydet, pääomainvestoinnit, teknologia, teollinen rakenne, kunnan koko, vientimarkkinat, kansainvälinen taloustilanne, paikallishallinnon kapasiteetti, valtion tai maakunnan tuki ja kehitystuet.

Kansantalouden menestys saa alkunsa kannattavista ja liiketoiminnassaan onnistuneista yrityksistä. Siksi kauppa- ja teollisuusministeriön elinkeinopolitiikan toimenpiteet kohdennetaan yritysten osaamiseen, teknologian kehittämiseen ja hyödyntämiseen, markkinoiden toimivuuteen ja turvallisuuteen sekä energiahuollon turvaamiseen sekä valtion yritysomaisuuteen. Näiden kautta huolehditaan, että liiketoimintaympäristö on Suomessa kansainvälistä kärkeä. Kauppa- ja teollisuusministeriö on määritellyt elinkeinopolitiikan tehtäväksi luoda suotuisa liiketoimintaympäristö tuottavuuden ja siten kilpailukyvyn kohentumiselle. Tuottavuus taas on lähtöisin työpaikoilta, yrityksistä ja julkisen sektorin yksiköistä (Virtanen, E. & Lipponen, H. 2006, 0, 10, 22). Edellä olevan perusteella voidaan todeta, että myös kunnan menestyminen ja tuottavuus ovat lähtöisin työpaikoista, yrityksistä ja julkisen sektorin toimijoista. *Elinkeinopolitiikan tehtävänä on olosuhteiden luominen kilpailukykyiselle elinkeinoelämälle ja sitä kautta liiketoimintaympäristön kilpailukyvyn vahvistaminen.*

Virtanen & Lipponen (2006) kirjoittavat, että yritysten osaamisen tukemisessa korostuvat perustamis- ja kehittämisspalvelut pienille ja keskisuurille yrityksille. Lisäksi rahoitus on tärkeä väline liiketoiminnan kehittämisessä ja rahoitusmarkkinoiden täydentäjänä. Toimintaympäristön kehittämisessä tärkeässä osassa ovat mm. yrittäjyyden edistäminen

ja oikeudelliset järjestelmät. Hyvinvointipalvelujen tuotantoa tehostamalla voidaan Suomen kilpailukykyä parantaa entisestään sekä turvata palvelujen saatavuus.

Teknologian kehittäminen ja hyödyntäminen sekä osaaminen ovat tuottavuuden ja kilpailukyvyn edellytyksiä. Ennen kaikkea menestymisen edellytyksenä voidaan kuitenkin pitää suotuisaa innovaatioympäristöä; myös yhteistyö yritysten, tutkimuslaitosten ja julkisen sektorin kanssa on avainasemassa. Teknologiaohjelmat ja yritysten hankkeiden rahoitus ovat panostuksia julkisen sektorin osalta. Markkinoiden toimivuus tarkoittaa avointa kilpailua ja sitä kautta etuja / turvaa kuluttajille ja yrityksille. Kilpailun perusteeton rajoittaminen ei palvele ketään ja sen vuoksi elinkeinopolitiikassa erityinen mielenkiinto on kohdistettu kilpailupolitiikkaan ja kilpailun edistämiseen. Kuluttajien luottamus on markkinoiden tehokkaan toiminnan edellytys. Kuluttajien päätökset ohjaavat yhteiskunnan ja yritysten toimintaa, jolloin voimavarat ohjautuvat oikeisiin kohteisiin, mikä taas lisää kansantalouden tuottavuutta (Virtanen, E. & Lipponen, H. 2006, 29, 33–34).

Kettunen (1998) kuvailee kirjassaan erilaisia elinkeinopolitiikan lähestymistapoja kuntatasolla. Hän kirjoittaa suunnittelun tärkeydestä kunnan elinkeinopolitiikkaa tai strategiaa luotaessa ja korostaa, ettei ole olemassa vain yhtä tapaa toimia tällä saralla. Tulee myös muistaa, että kunnan elinkeinojen kehittäminen on erittäin pitkän aikavälin työtä. Hän painottaa myös innovatiivisuutta ja luovuutta tässä prosessissa. Kuntien tulee nykyisin myös osata keskustella kilpailukyvystä ja osaamisesta. Tämä merkitsee sekä kuntien että yritysten laajan toimintaympäristön huomioon ottamista sekä kunnan kilpailutilanteen vertaamista muihin kuntiin.

Elinkeinopolitiikan perusmalleja Kettunen hahmottelee kolme. Yleisin tapa Kettusen (1998, 30–37) mukaan on jo pitkään vallalla ollut *suunnitteleva tapa*. Sen mukaan kunnan tehtäviä ja tavoitteita pohditaan ja tietoa etsitään ympäristön muutoksista, muutoksen syvistä virroista sekä mietitään yhdessä niitä keinoja, joilla tulevaisuudessa kunnan tehtävät voidaan hoitaa. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi SWOT-analyysiiä. Toimintaa ohjaa virkamiespohjainen henki ja eri osapuolia pitää myös kuulla. Elinkeinopoliittisia asioita ovat vain elinkeinopolitiikassa ja sen toteuttamissuunnitelmissa olevat teemat. *Tällöin suunnittelusta ja toteutuksesta*

vastaavien vastuuhenkilöiden avarakatseisuudesta riippuu, kuinka kokonaisvaltaiseksi kunnan elinkeinopolitiikka muodostuu.

Toinen lähestymistapa elinkeinopolitiikkaan on Kettusen (1998, 30-37) mukaan *profiloiva tapa*. Kettunen käyttää sen perusrakennetta havainnollistamaan Rosabeth Moss Kanterin lähestymistapaa, jossa lähtökohtana on yritysten keskinäinen kilpailu maailmantaloudessa ja siitä nousevat vaatimukset kunnille. Yritykset tavoittelevat omaa menestymistään ja eloonjäämistään ja etsiytyvät paikkoihin, jossa tämä on mahdollista. Kuntien on profiloitava itsensä siten, että ne tulevaisuutta ajatellen ovat joillekin yrityksille soveliaita sijaintipaikkoja. Kunnan on kehitettävä omaa kilpailukykyään profiloitumalla. Se voi kehittää itsestään ajattelijoiden, tekijöiden tai välittäjien kunnan. Ensimmäisessä on mukana uusien ideoiden ja innovaatioiden kuntatyyppi, esimerkiksi Oulun seutu. Tekijöiden kunta panostaa hyvään koulutukseen, infrastruktuuriin ja yrityspalveluihin, esimerkkeinä matkailuun panostaneet Lapin kunnat. Välittäjä kunnat ovat liikenteen ja kulttuurin solmukohtia, esimerkkinä itärajan alueen kunnat.

Profiloituminen ei yksin ole kunnan virkamiesten tai luottamushenkilöiden asia, vaan se edellyttää vahvasti myös alueen yritysten mukana olemista. Asioista on puhuttava ja asioiden selvittämiseen ja yhteisten näkemysten luomiseen on oltava foorumeja. Tämä edellyttää myös visionäärisiä johtajia ja etenkin yhteistyötä kunnan ja yritysten sekä muiden kumppanuustahojen kanssa. Harva paikkakunta on kuitenkaan halunnut vahvasti profiloitua mihinkään näistä profiileista, sillä vahvalla profiloitumisella on myös riskinsä ja ongelmansa, koska yhteen asiaan nojaava kunta on usein myös profiloitumisensa vanki, esimerkkeinä Salon- ja Nokian-paikkakunnat, jossa Nokian menestys on elämänehto (Kettunen, P. 1998, 35–39).

Kolmas Kettusen (1998, 39–40) mainitsemista tavoista on edellytyksiä *luova elinkeinopoliittinen tapa*. Kunta voi luoda edellytyksiä sekä strategian syntymiselle että hyvien, kuntaa kehittävien, asioiden tapahtumiselle. Tämä merkitsee sitä, että kunnassa luodaan edellytyksiä tietynlaisten haluttujen asioiden tapahtumisella. Näiden edellytysten luomista voidaan suunnitella ja niille voidaan asettaa tavoitteita. Tietoa kerätään esimerkiksi siitä, millaiseksi ympäristö muuttuu ja millaiseksi se rakentuu, mitkä asiat keskittyvät ja mihin. Elinkeinopolitiikka on siis laaja-alaista vuovaikutus- ja kehitystyötä, jossa etsitään ideoita, kehitetään vanhoja malleja ja jossa ylipäättänsä pyritään pysymään

kehityksen rattaissa mukana. On kuitenkin huomioitava, että tulevaisuudesta ei paljon tiedetä, mutta ennusteita voidaan tehdä ja tuleekin tehdä tulevaisuuden mahdollisuuksien selvittämiseksi. Tärkeää on, ettei kunta hautaudu kunnanviraston ja kehitysyhtiön kammioihin, vaan että päättäjät kulkevat maailmalla seurustellen yritysten kanssa ja opiskelevat niiden toimintalogiikkaa eli toimivat aktiivisesti. On myös tärkeää tietää toisten ihmisten ajatuksista mahdollisimman paljon yleistämättä omia ajatuksiaan.

Elinkeinojen kehittämien on siis ensisijaisesti kehitysedellytysten luomista ja vasta toissijaisesti kehityksen tukemista. Hyviä ihmisiä ja ideoita kannattaa tukea enemmän kuin suunnittelua ja suunnitelmia. Kettunen kokeekin elinkeinopolitiikan olevan ytimeltään edellytysten luomista hyvälle tapahtumille ja päätöksille sekä kovaa työtä hyvien tapahtumien sattumuksille luotujen edellytysten avulla. Kettusen mukaan elinkeinopolitiikassa on kaksi tasoa, se on toisaalta pitkäjännitteistä, vuosikymmenien tähtäimellä tapahtuvaa edellytysten luomista ja toisaalta edellytysten hyväksikäyttöä tässä ja nyt (Kettunen, P. 1998, 41–42).

2.3.2 Elinkeinopolitiikan kehikko ja elinkeinopolitiikka Suomessa

Kannattavat ja innovatiiviset yritykset luovat pohjan talouden menestykselle. Elinkeinopolitiikan toimilla pyritään luomaan kilpailukykyinen toimintaympäristö yrityksille. Elinkeinopolitiikan tehtävänä on siis synnyttää suotuisa pohja liiketoimintaympäristön tuottavuudelle ja sitä kautta kohentaa kilpailukykyä. Selkeä elinkeinopolitiikka varmistaa, että tuottavuus ja kilpailukyky ovat Suomessa kansainvälistä huipputasoa (Virtanen, E. & Lipponen, H. 2006, 9-10, 22).

Kuluttajien päätökset ohjaavat yhteiskuntaa ja samalla yritysten toimintaa. Nämä yhdessä vaikuttavat voimavarojen oikeanlaiseen kohdentamiseen ja lisäävät kansantalouden tuottavuutta. On kuluttajien ja yritysten etu, että markkinat ovat tehokkaat ja toimivat. Kilpailun rajoittaminen ei näin ollen palvele ketään markkinoilla. Elinkeinopolitiikan erityinen mielenkiinto kohdistuu tästä syystä kilpailupolitiikkaan ja kilpailun edistämiseen (Virtanen, E. & Lipponen, H. 2006, 33).

Suomen talouden pienestä koosta ja ostovoimasta, sijainnista sekä alueellisista tekijöistä johtuen, edellytykset markkinoiden toimivuudelle ovat monilla toimialoilla muita maita

huonommat. Myös markkinarakenteen keskittyneisyys on ongelmana useilla aloilla. Suomen kilpailun epäsuotuisia lähtökohtia ei voida täysin eliminoida. Tällöin tehokkuus kilpailupolitiikan toimeenpanossa korostuu (Virtanen, E. & Lipponen, H. 2006, 33).

Globaalimenestys sisältää joustavien työmarkkinoiden luomisen ja ylläpitämisen, vahvat kannusteet työnteolle ja koulutukselle, liiketoimintaan suuntaavan tutkimus- ja kehitystoiminnan korostamisen ja Euroopan pitämisen maailman johtavana kehitysalueena (Virtanen, E. & Lipponen, H. 2006, 28).

Kauppa- ja teollisuusministeriö on julkaissut lokakuussa 2006 uudet elinkeinopolitiikan suuntaviivat KTM:n julkaisusarjassa 35/2006 (Virtanen, E. & Lipponen, H. 2006). Siinä linjataan liiketoiminta- ja innovaatioympäristöä kehittävää päätöksentekoa, jolla taataan talouden ja yrityselämän menestys myös tulevaisuudessa. Suurimmiksi haasteiksi Suomelle on todettu olevan kasvava keskinäinen riippuvuus maailmantaloudessa, ympäristöongelmat ja syvenevä tietoteknologian hyödyntäminen. Haasteita ovat myös palvelualojen osuuden kasvu tuotannossa, energian saatavuus kohtuuhintaan, väestön ikääntyminen ja keskittyvä alueellinen talouskehitys. Suomelle maailmantalouden ja Venäjän kasvu ovat hyväksi.

Suomen vahvuuksiin luetaan innovaatiojärjestelmä ja koulutus. Energia- ja ilmastoasiat sekä kestäväkehitys liittyvät myös tiiviisti elinkeinopolitiikkaan elinkeinotoiminnan infrastruktuurin, toimivien markkinoiden ja uusien tuotantomahdollisuuksien kautta. Elinkeinopolitiikassa on myös entistä tärkeämpää, että markkinat ja innovaatioprosessit sekä niiden keskinäinen vuorovaikutus toimivat hyvin.

2.3.3 Kuntien elinkeinopolitiikan tehtävät

Kunnan elinkeinopolitiikan tehtäviin ja keinoihin on kirjallisuuden pohjalta jaoteltu kolme ryhmää, joita katsotaan olevan (Pirkola, H. 1997, 57):

1. Yritystoiminnan yleisten edellytysten kehittäminen, kuten kaavoitus, kunnallistekniikka, työvoiman koulutus, asuntotuotanto osittain, päivähoiton järjestäminen sekä erilaiset yrityspalvelut. Myös kunnan

joustava päätöksenteko, yritysystävällinen lupa- ja taksapolitiikka sekä ylipäättänsä myönteinen yritysilmasto ovat osa edellytysten kehittämistä.

2. Kunnan yritystoiminnan välitön tuki, kuten teollisuustilojen rakentaminen joko lunastus- tai vuokraperiaatteella, takaus, antolaina, avustus, korkotuki, vuokranalennus, kiinteistöjen myynti alennettuun hintaan tai osto ylennettyyn hintaan, uuden tilainvestoinnin tukeminen ostamalla vanhat tilat tai osakkuus yrityksissä. Näin tulkittuna kunnan elinkeinopolitiikka edustaa melkoista osaa kunnan talousarviosta. Osa tästä toiminnasta on kiistanalaista kunnan toimialan kannalta.
3. Yritystoiminnan aineettomat tuet ovat yleistyneet 1980-luvulla ja edelleen 1990-luvulla monipuolistuneet: näitä ovat markkinatutkimukset, messukäyntien ja tuotekehittelyn tukeminen ja yritysjohton tai työntekijöiden koulutus.

Kunnan elinkeinopolitiikka on haastava kenttä tutkimuksen kannalta, koska päätöksiä tehdään usealla tasolla eri kokoonpanoin. Kunnan toimenpiteiden tulee olla tasapuolisia ja julkisia, eikä kuntien kuulu tai ole tarkoituksaan tavoitella voittoa, toisin kuin yritysten. Suomessa kunnilla on lähtökohtaisesti lainsäädännöllisesti samanlaiset edellytykset harjoittaa elinkeinopolitiikkaa, mutta kuntien käytössä olevat taloudelliset ja henkilöresurssit poikkeavat suuresti toisistaan (Pirkola, H. 1997, 31, 35, 43).

Paikallista elinkeinopolitiikkaa rajoittaa kansallinen ja ylikansallinen elinkeinopolitiikka. Valtakunnantason linjaukset korostavat etenkin tiedon ja osaamisen sekä näiden kehittämisen tärkeyttä sekä markkinoiden toimintaongelmien pienentämistä. Jälkimmäinen liittyy erityisesti kilpailun puitteisiin, kunnan perusrakenteisiin, koulutukseen ja T&K-investointien riittämättömyyteen, pääomamarkkinoiden toimivuuteen ja ympäristöasioihin. EU:n myötä tulleet ylikansallisen tason linjaukset ovat kutakuinkin samankaltaiset (Sotarauta, M. 1999, 41).

Kuntien oikeus paikalliseen elinkeinopolitiikkaan perustuu kuntalakiin ja epäsuorasti kuntien verotusoikeuteen. Valtio suhtautuu myönteisesti paikallistalouksien kehittämiseen, mutta kuntien rooli elinkeinopolitiikan toteutumisessa on ratkaisevassa

asemassa. EU toteuttaa aluetalouksien kehittämistä ns. rakennerahastojen kautta, mutta tuen saamien edellyttää kunnilta uutta toimintatapaa ja kuntien on hakeuduttava aktiivisesti alueelliseen yhteistyöhön toisten kuntien, yritysten, tutkimus- ja oppilaitosten kanssa. Tämä on yksi syy kansainvälisyyden lisääntymiselle kuntien elinkeinopolitiikassa. Kuntien ja valtion työnjakoa voidaan luonnehtia seuraavasti: kunnat täydentävät paikallisten olosuhteiden lähtökohdista valtion tekemää työtä perusedellytyksien luomisesta yritystoiminnalle ja tukevat yrityksiä joko työpaikkojen säilyttämiseksi tai niiden synnyttämiseksi (Pirkola, H. 1997, 51–52).

Elinkeinopolitiikan on yleisesti katsottu kuuluvan kunnan strategisesti tärkeimpien tehtävien joukkoon, vaikka joitakin elinkeinoasiamiehen virkoja on lakkautettu. Resursseja on kuitenkin lisätty ja elinkeinoasioiden hoitoa on pääsääntöisesti pidetty kuntien korkeimpien luottamushenkilöiden ja virkamiesjohdon päätehtävänä (Pirkola, H. 1997, 52–53).

Kuntien elinkeinostrategiat sisältävät yleensä seuraavia asioita (Pirkola, H. 1997, 54–55):

1. kunnan sijaintitekijöihin liittyvät asiat,
2. kunnan tai alueen markkinointi,
3. yrittäjyyden edistäminen,
4. suuryritysten hyödyntäminen,
5. kolmannen sektorin kehitysnäkymät.

Elinkeinopolitiikassa käytettävät keinot riippuvat kunnan kulloisesta tilanteesta. Työttömyyden, muuttoliikkeen tai talousvaikeuksien lisääntyessä on etsittävä uusia menettelytapoja.

2.3.4 Kunnallisen alue- ja elinkeinopolitiikan historia

Keskustelu aluepolitiikasta on varsin nuorta ja sen alku ajoittuukin varsinaisesti vasta 1960-luvulle. Maassamme on harjoitettu määritelmällistä aluepolitiikkaa siten vasta vajaan neljän vuosikymmenen ajan. Aluepolitiikan kehityksessä on Vartiaisen (1998, 2) mukaan havaittavissa selkeät kolme päävaihetta, joita ovat ensiksi teollistuvan kehitysaluepolitiikan vaihe 1970-luvun puoliväliin saakka, toiseksi aluepoliittisen

suunnittelun vaihe 1970-luvun puolivälistä 1980-luvun loppupuolelle saakka ja kolmanneksi ohjelmaperusteisen alueellisen kehittämisen vaihe 1980-luvun loppupuolelta alkaen.

Suomen liittyminen Euroopan Unioniin 1995 vaikutti Suomen aluepolitiikkaan siten, että EU:n alueellisten tavoiteohjelmista ja yhteisöaloitteista on tullut keskeinen aluepolitiikan ohjelmaperusta; lisäksi viime vuosina maaseutupolitiikan rinnalle on nostettu kaupunkipolitiikan harjoittaminen (Vartiainen P. 1998, 9-11). Uuden aluepolitiikan tähtäimenä on ollut edistää alueiden omaehtoista kehittämistä ja tasapainoista alueellista kehitystä, johon elinkeinopolitiikka osaltaan myös tähtää. EU:n tavoitteita vastaamaan valmisteltiin kansallisia aluepoliittisia ohjelmakokonaisuuksia, joita ovat: maaseutu-, kehitysalue-, saaristo-, rakennemuutosalue-, osaamiskeskus- ja raja-alueohjelmat. Näiden tarkoituksena on korostaa alueiden omatoimisuutta ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Toimintaraamien edellytyksenä on entistä enemmän myös alueen havaittavissa olevien mahdollisuuksien hyödyntäminen, ei pelkästään ongelmien korjailu, kuten aikaisemmin (Silander, M. ym. 1997, 10–11).

Suomessa nousi 1970-luvulta alkaen muiden länsimaiden tapaan esiin uusi, teollisesta taantumasta kärsivien paikkakuntien alueongelma, joka särkei perinteistä teollisuus- ja kehitysalueiden välistä eroa. Suomessa voitiin havaita merkkejä myös länsimaille tyypillisestä teollisuuden hajautumisprosessista. Tämän myötä myös kasvualueista ja pääkaupunkiseudusta alettiin kiinnittää jälleen erityistä huomiota 1980-luvun alusta alkaen. Ajattelu aluepolitiikassa siirtyi puhtaasta ekonomisesta lähestymistavasta kohti hyvinvointi- ja kehitysteoreettista näkökulmaa (Vartiainen P. 1998, 6-7).

Ohjelmaperusteinen alueellinen kehittäminen sai puhtia 1980-luvun lopulla kun monet suunnitteluideologit alkoivat epäillä ylhäältä alaspäin suuntautuvan suunnittelun toimivuutta. Myöhemmin aluekehitysvastuunsiirto maakunnallisille liitoille vuonna 1994 oli looginen jatke tälle kehitykselle. 1990-luvulla aloitettiin myös keskusseutujen kehittämisohjelmien laadinta, myös maaseutupolitiikkaa tehostettiin huomattavasti.

Esko Ahon hallituskaudella vuonna 1995 toteutui kuntalaissa kunnallishallinnon kokonaisuudistus. Sen keskeisimpänä tavoitteena oli vahvistaa kunnallista itsehallintoa. Valtionosuuksien määrä kuntien rahoituksessa on kuitenkin pienentynyt 1990-luvun laman yhteydessä ja jäänyt selkeästi alemmalle tasolle kuin lamaa edeltävänä aikana.

Valtion rooli erojen tasoittajana on myös pienentynyt. Muuttunut tilanne on johtanut uusien yhteistyövälineiden etsimiseen paikallistasolla. Kuntien välinen yhteistyö on laajentunut ja saanut uusia muotoja. Esimerkiksi EU:n rahoittamat paikalliset ja seudun tason hankkeet ovat lisääntyneet ja EU pyrkiikin aktiivisesti vähentämään alueiden välistä eriarvoisuutta unionin sisällä (Mustakangas, E. ym. 2003, 22, 30–31).

Paavo Lipposen hallituskauden aikana toteutettiin aluehallintouudistus vuonna 1997, jolloin lääninhallintouudistuksen, uusien työvoima- ja elinkeinokeskusten perustaminen sekä maakuntapohjaiseen aluejakoon siirtyminen hyväksyttiin eduskunnassa. Näiden uudistusten pääperiaatteina oli valtion aluehallinnon kokoaminen ja keventäminen. Uudistuksen myötä entiset 12 läänää yhdistettiin kuudeksi lääniksi ja 15 uuteen TE-keskukseen koottiin kauppaja- ja teollisuusministeriön, työministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön tehtäviä aluetasolta (Mustakangas, E. ym. 2003, 23).

Lipposen toisella hallituskaudella vuonna 2000 uudistettiin seutukuntayhteistyön periaatteita. Tämän tavoitteena on ollut tukea ja edistää kuntien vapaaehtoista yhteistyötä seutukunnissa. Tämä taas tähtää seutukuntien kestävään kehitykseen. Vuonna 2003 astui voimaan uusi alueiden kehittämislaki, jonka tavoitteena on aluepolitiikan vahvistaminen. Siinä pyritään edistämään alueita kestävään kehitykseen perustuvan taloudellisen kasvun kautta, elinkeinotoiminnan kehitystä sekä parantamaan työllisyyttä (Mustakangas, E. ym. 2003, 25–26).

2.4 Endogeeninen kehitys ja oppiva alue elinkeinopolitiikan tavoitteina

Endogeenisen kehitysprosessin keskeisimmiksi piirteiksi nousevat Niittykankaan mielestä (2006) samat piirteet kuin alla D'arcyn ja Guissianin (1996) artikkelissa. Näitä piirteitä ovat tiedon ja inhimillisen pääoman ulkoitusvaikutusten hyödyntäminen sekä edistäminen, paikallisten toimijoiden ja instituutioiden aktiivinen toiminta, alueellisen identiteetin vahvuus ja vahva ”kehitysethos”. Picchin (1994, 195–197) mukaan endogeeninen kehitys ymmärretään osaksi paikallista kehitystä, jossa tuotanto tapahtuu pääsääntöisesti paikallisista lähtökohdista ja käyttämällä suureksi osaksi paikallisia resursseja. Kirjoittajan kuvauksen mukaan esimerkiksi yhteyttä paikallisen dynaamisen maanviljelysalan ja paikallisen mekaanisen tuotannon välillä voidaan pitää yhtenä päävetovoimatekijänä paikallisen talouden taustalla. Endogeenisen kasvun tekijöiksi Niittykangas (2006) on listannut seuraavat viisi kohtaa: 1) paikallinen yrittäjyys, 2) sosiaaliset verkostot, 3) innovatiivinen miljö, 4) tuotantotekijöiden joustavuus ja 5) institutionaaliset rakenteet.

D'arcy ja Guissiani (1996, 159–178) pitävät endogeenista kasvuprosessia keskeisessä asemassa alueellisessa talouskehityksessä. D'arcyn ja Guissianin mukaan monien alueellisen talouskehityksen taustalla olevien näkökulmien tärkein yhteinen piirre on niiden liittyminen endogeeniseen kasvuprosessin mekanismeihin. He määrittävät endogeeniseen kasvuprosessiin perustuvassa alueellisessa kehityksessä kolme pääominaisuutta. Näitä endogeeniselle kasvuprosessille tyypillisiä piirteitä ovat paikallisten toimijoiden ja instituutioiden aktiivinen osallistuminen, vahva alueellinen identiteetti ja hyödyllisen tiedon ja inhimillisen pääoman ulkoisvaikutusten hyödyntäminen. Kirjoittajat esittelevät myös kolme laajaa havainnollistusta alueelliseen talouskehitykseen, jotka ovat yleisesti tunnettuja alan tutkimuksessa. Näitä havainnollistuksia ovat yrityskulttuuri, teollisuusympäristö ja innovatiivinen miljö. D'arcyn ja Guissianin mukaan jatkossa tutkimuksissa tulisi keskittyä ”kehitysethoksen” vahvistamiseen, yrittäjämäisten suhteiden, yritysilmapiirin ja paikallisten toimijoiden lisäksi myös ei-paikallisten osapuolien laajan osallistumisen ymmärtämisen tärkeyteen. Heidän tuloksensa viittaa siihen, ettei alueelliseen talouskehityksen edistämiseen ole olemassa selkeästi parasta vaihtoehtoa.

Bianchi kuvaa artikkelissaan (1998, 55) ns. ”*Kolmannen Italian*” mallia, jota alettiin käyttää 1970-luvun loppupuolella. Taustana *Kolmannen Italian* syntyyn oli heikko talouskehitys Italian kahdella perinteisellä talousalueella. *Kolmannen Italian* nousu osoitti, ettei perinteistä talousalueiden kahtiajakoa pohjoisen ja etelän välillä enää ollut sopivaa tehdä kuvatessa maan talouskehitystä.

Kolmannen Italian alueelle ominaista oli pienten yritysten valta-asema. Verrattaessa *Kolmannen Italian* aluetta maan luoteisosaan saatiin tulos, jonka mukaan luoteessa olisi ollut näennäisesti paremmat edellytykset talouden kehitykselle, esimerkiksi työn yksikkökustannukset olivat siellä matalammat. Tämä ei kuitenkaan ollut estänyt maan keski- ja koillisosaa saavuttamasta merkittävää taloudellista kasvua (Bianchi, G. 1998, 55).

Kolmannen Italian kehittämisessä voidaan erottaa kolme piirrettä, jotka erottivat sen muista Italian alueista. Ensimmäinen tekijä oli yritysten koko: lähes kaikki olivat pk-yrityksiä, jotka olivat usein sijoittuneet suhteellisen pienelle maantieteelliselle alueelle ja muodostivat siten erittäin dynaamisen ja tehokkaan paikallisen tuotannon toimijakokonaisuuden. Joskus yritykset onnistuivat valloittamaan markkinoita myös ulkomailta. Toisena piirteenä oli teollinen erikoistuminen, joko perinteiseen teollisuuteen, käsitöihin tai koneolliseen tuotantoon. Kolmantena erityispiirteenä oli sosiaalinen yhteenkuuluvuuden tunne, joka sisälsi ajatuksen työntekijöiden samankaltaisesta poliittisesta suuntautumisesta. Tämä voidaan tiivistää kolmen toiminnan logiikan näkökulmaksi, joita ovat siis *tuotannon logiikka*, *alueellisen keskittymisen logiikka* ja *sosiaalisen yhteenkuuluvuuden logiikka*. Näiden avulla voidaan myös selittää alueellisten kehityserojen syntyä.

Tuotannon logiikalle ominaista on, että tuotantoprosessit ovat erittäin työvoimaintensiivisiä. Työvoima on usein myös monipuolista ja osaavaa sekä joustavaa, mikä mahdollistaa työvoiman nopean ja helpon sopeutumisen markkinoilla tapahtuviin muutoksiin. Lisäksi tuotantoprosessin tulee olla jaollinen tuotteen komponentteihin ja tuotannon jaksoihin ja teknologisen kehityksen vauhdissa tulee pysyä mukana. Ja viimeisenä yksityiskohtana tulee muistaa ylläpitää tuotantokapasiteetin mahdollisimman korkeaa käyttösuhdetta.

Alueellisen keskittymisen logiikassa tyypillisiä piirteitä ovat ei-kilpailulliset suhteet pienten yritysten välillä, perheen aktiivinen rooli taloudellisessa prosessissa sekä myönteinen sosiaalinen ympäristö. Pienet yritykset tekivät yhteistyötä esimerkiksi tuotteeseen tai tuottamisprosessiin erikoistumisen kautta sekä teknologian kautta. Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden logiikassa tärkeää on samanlainen sosiaalinen alkuperä. Näin vältetään riitatilanteilta ja helpotetaan liikkuvuutta.

Bianchin esimerkki on mielenkiintoinen, sillä se toimii hyvänä mallina siitä, kuinka alueellisella keskittymisellä voidaan saavuttaa taloudellista kasvua. *Kolmannen Italian* menestystarinan synnyssä pk-yritysten rooli taloudellisen kasvun vauhdittajina oli melko odottamatonta. Tämä teollisuuden kehittyminen tuli yhteiskunnallisesti yllätyksenä. Ne osat Italiasta, joihin oli suunnattu kasvupaineita ja odotuksia sekä rahallisia investointeja, tuottivat pettymyksen ja kasvu saatiin taholta, jonka mahdollisuuksiin ei osattu varautua (Bianchi, G. 1998, 55).

Richard Floridan (1995) artikkeli synnytti keskustelun oppivasta alueesta, joka on lähellä endogeenisen kehityksen logiikkaa. Hänen käsityksiään pidetään edelleen varsin ajankohtaisina. On tärkeää ymmärtää oppivan alueen määritelmä selvitettyä Keski-Suomen maaseutukuntien yrittäjyyden kehitysmahdollisuuksia.

Oppivan alueen käsitteessä on kyse kyvystä tuottaa uutta tietoa ja osaamista toimijalta toiselle, kuten yritykseltä yritykselle tai oppilaitokselta yritykselle ja niin eteenpäin. Tiedon tuottamista seuraa kyky siirtää tätä tietoa ja osaamista eteenpäin esimerkiksi dokumentoituna tietona tai hiljaisena tietona osaajalta oppivalle. Kaikenlaisilla verkostoilla on tässä tärkeä tehtävä ja ihmisten vuorovaikutussuhteet nousevat esiin. Lisäksi tarvitaan kykyä soveltaa tätä tietoa ja osaamista esimerkiksi tuotannon kehittämiseen tai uuden liiketoiminta mahdollisuuden syntyyn. Peyrache-Gadeun (1997, 314–315) näkemykset ovat yhtenevät oppivan alueen ajatuksen kanssa. Hän korostaa kirjoituksessaan innovatiivisen alueen kykyä tekemällä ja käyttämällä oppimiseen. Tässä oppiminen on dynaaminen prosessi.

Keski-Suomen maakuntasuunnitelman (Keski-Suomen liitto 2005, 24) tavoitteiden mukaan Keski-Suomi tulee kehittymään oppivana alueena. Tämä edellyttää toimijoiden tiivistä yhteistyötä ja verkottumista. Kilpailukykyä voimistetaan yhdessä oppimalla sekä

osaamista tuottamalla, vaihtamalla ja soveltamalla. Tietoyhteiskunnan mahdollisuuksia hyödynnetään tässä prosessissa. Oppiva alue laajentaa aktiivisesti myös tieto- ja innovaatioverkostoja. Tarkoituksena on lisätä Keski-Suomen sosiaalista ja inhimillistä pääomaa ulottamalla alueen toimintatavat, avoimuus ja luotettavuus myös kansainväliseen yhteistyöhön.

Alueiden kuten yritysten kilpailukyky ja työllisyysnäkymät riippuvat pitkälle niiden kyvyistä kehittää ja hyödyntää uutta tietoa ja teknologiaa. Uuden tiedon vastaanottaminen ja soveltaminen käytännössä edellyttää myös sen luomisessa mukana oloa, siksi alueellisen osaamisympäristön merkitys kasvaa. Yritykset, kuten myös ihmiset, hakeutuvat useimmin sellaisiin ympäristöihin, joissa tulevaisuuden mahdollisuuksia koetaan olevan (Sotara, M. ym. 1999, 14).

Alueellinen osaamisympäristö perustuu Sotara ym. (1999, 13–14) mukaan institutionaalisiin puitteisiin ja toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen. Sen tavoitteena on oppivan talouden kehittäminen ja kaikkien sen toimijoiden osaamisen tason nostaminen. Institutionaaliset puitteet alueellisessa osaamisympäristössä rakentuvat ensiksikin uutta tietoa luovien ja soveltavien organisaatioiden varaan, kuten yliopistojen, korkeakoulujen, teknologiansiirto-organisaatioiden ja yritysten varaan sekä toiseksi näiden organisaatioiden yhteistyöhön ja vakiintuneisiin toimintatapoihin niiden yhteistyössä. Tässä tärkeää on erityisesti toimintatapojen laatu ja tehokkuus.

Niittykangas ym. (2006, 34–36) lähestyvät kysymystä oppivasta alueesta oppivan organisaation kautta, jossa on mukana kehittyvän toimintaympäristön piirteitä; tällöin korostuvat erityisesti dynaamisuus sekä vuorovaikutus ja verkostosuhteet, jotka toteuttavat kehitystä. Tällä tarkoitetaan kykyä luoda uutta ja siirtää sitä toimijoiden välillä. Verkostot ovat keino tavoitella dynaamisuutta ja ovat samalla dynaamisuuden olemassaolon ilmentymä. Vuorovaikutuksen vaatimukset voidaan kohdistaa joko kuntalaisiin, kunnan yrityksiin tai kunnan luottamus- ja virkamiehiin. Mahdollisimman monelle kuntalaiselle ja etenkin sen kehityksestä vastuussa oleville henkilöille kehittämisen ja eteenpäin menemisen tahto tulisi olla ominaista. Tähän näkökulmaan liittyy myös keskustelu innovatiivisesta miljööstä, jossa ääripäät muodostuvat alueista, joissa innovatiivinen toiminta ja toimijoiden välinen yhteistyö ovat vähäisiä ja alueista, joissa nämä piirteet ovat tunnusomaisia. Välimaastossa ovat alueet, joissa tapahtuu sekä

määrällistä että laadullista uudistumista sekä alueet, joiden toimijoiden välinen vuorovaikutus on ominaista, mutta jossa uudistumista ei juuri tapahdu.

Oppivaan alueeseen liittyy näiden tekijöiden lisäksi vahvasti myös osaaminen. Alue tukee oppimista ja asukkailla on vahva motivaatio kehittää omaa osaamistaan. Vuorovaikutussuhteet ovat vahvoja ja luottamuksellisia ja edistävät toiminnan läpinäkyvyyttä, joka taas vahvistaa kehittymisen tahtoa asukkaissa, alueen yrityksissä ja yritysten toimintaa tukevissa organisaatioissa. Käytössä on myös toimiva palaute- ja arviointijärjestelmä. Alueen toimijoita leimaavat myös muutosherkkyys, joustavuus ja epävarmuuden sietokyky. Oppivaan alueeseen liittyy myös alueen oppilaitosten joustava yhteistyö ja moduulirakenteinen opetus, joka mahdollistaa yksilöllisen ja jopa tarvittaessa koulutusrajat ylittävän oppimisen. Näin ollen oppiva alue voi saada tulkinnan uutta luova, tavoitteellinen ja vuorovaikutteinen oppimisympäristö (Niittykangas, H. ym. 2006, 34–36)

3 AIKAISEMPI KESKUSTELU JA TUTKIMUKSET

Tämän luvun tarkoituksena on kertoa eri tieteenalojen aikaisemmista tutkimuksista, joilla on joko aihepiirin tai tulosten suhteen yhtymäkohtia tähän tutkimukseen.

3.1 Maaseudunkehitys ja kehittäjät

Aiemmat maaseutua ja sen kehittämistä koskeneet tutkimukset ovat käsitelleet muun muassa toimintaryhmyötä (esim. Rantama 2002). Tutkimus osoitti, että valtionhallinto voi alueille tuomiensa uusien instituutioiden avulla tukea alueen omaehtoista kehittämistä. Myös maaseutukyliä (kts. Nieminen 2000, 120–141) ja tavoiteohjelmien alueellista toimeenpanoa on analysoitu (Grönqvist 2002). Kunta tai kunnan elinkeinopolitiikka ei ole ollut huomion ensisijaisena kohteena.

MTT on vuonna 2003 julkaissut tutkimuksen *Kumppanuus kuntatasolla maaseutupolitiikan toimeenpanossa* (Mustakangas, E. ym. 2003). Tutkimus käsittelee alueellisen omatoimisuuden mahdollisuuksia ja esteitä kunnissa sekä alueellisen ja seudullisen toimintakyvyn parantamista. Tutkijat näkevät kuntien yhteistyön merkinä julkisen vallan, markkinoiden ja kansalaisyhteiskunnan työnjaon ja toimivaltuuksien uudelleenlaisesta hahmottamisesta sekä horisontaalisten yhteistyömuotojen etsinnästä.

Tutkimuksesta selviää, että toimintaryhmyö on jäänyt erilliseksi kuntien muusta toiminnasta, erityisesti elinkeinojen kehittämisestä; lisäksi kunnissa suhtaudutaan usein varauksella pienimuotoisten kylähankkeiden rahoittamiseen. Toimintaryhmissä koettiin kuitenkin kyseisillä hankkeilla olevan selkeä yhteys kylien kehitykseen. Haastateltavilla oli yleisesti kuitenkin vaikea hahmottaa, miten talkoopohjaisilla hankkeilla tuotettaisiin pysyviä työpaikkoja. Ongelmia tuottavat vastuiden ja velvollisuuksien määrittely sekä osapuolten asenteet. Kuntatason kumppanuus on usein riippuvainen yksittäisten, monessa toiminnassa mukana olevien kuntalaisten aktiivisuudesta. Suurin osa yrittäjistä jää kuitenkin tämän kumppanuuden ulkopuolelle yritystoiminnan intensiivisyyden vuoksi.

Tutkimus ehdottaa, että kumppanuuksia kuntatasolla koottaisiin yhteen. Tätä edellyttää ainakin hankemaailman dynaamisuus ja kyliin epätasaisesti jakautuva muuttoliike. Maaseutua kehittävä kumppanuustoiminta ei siis rajaudu pelkästään tiettyyn kuntaan, vaan laajenee toimijoidensa yhteistyönä myös muille alueille ja niiden kumppanuusverkostoihin. Tutkimus korostaakin, että menestyksekkään kuntakumppanuuden edellytyksenä on kuntalaisen osallistuminen sekä toimijoiden valmius erilaisten kumppanuusroolien omaksumiseen.

Léon (2005, 301–317) kirjoittaa artikkelissaan myös maaseudun kehityksestä ja siitä, kuinka maaseudun kehittäminen on esillä lukuisissa julkisen vallan hankkeissa ja julkisessa keskustelussa. Etenkin EU-projektirahoitusta on viime aikoina käytetty runsaasti maaseudun kehittämiseen ympäri Eurooppaa. Kirjoittaja muistuttaa kuitenkin, ettei näillä projekteilla ole arvioiden mukaan ollut kuin vähäisiä vaikutuksia talouden dynamiikkaan alueilla, joita ne ovat koskettaneet. Arvioita on tehty useissa Euroopan maissa ja kaikki arviot ovat samansuuntaisia.

Pitkään jatkunut maaseutualueiden tyhjentyminen ja ihmisten muutto kaupunkialueille sekä yritysten aglomeraatiohyötyjen hyväksi käyttäminen eivät ole koituneet maaseutualueiden hyödyksi. Näiden alueiden heikentyminen voi johtaa myös vakaviin taloudellisiin ja sosiaalisen koheesion ongelmiin koko Euroopassa. Nykyinen maaseudun kilpailuasema liittyy kuitenkin sen etuun rauhasta ja kauniista maisemista sekä ihmisten hyvinvoinnista siellä. Se tarjoaa asuin- ja vapaa-ajanpaikkoja poissa kaupunkien vilkseestä. Myös maaseudun sosiaalinen voimavara nähdään etuna, sillä alueilla on perinteisesti kaupunkialueita tiiviimmät sosiaaliset verkostot. Maatalousyrittäjät toimivat tässä asiassa ratkaisevassa asemassa maaseutua kehitettäessä. Maaseutualueita ei voi kuitenkaan tulevaisuudessa jättää yksin asiassa, ainakaan useimmilla Euroopan alueilla. Léonin mielestä globaalin kasvun vauhti määrittää myös maaseutualueiden kasvukehityksen. Maaseudun kehitys pitää kirjoittajan mukaan olla osa dynaamista kehitystä, jossa huomioidaan maaseudun muuttuva tilanne lähivuosien ja vuosikymmenien aikana sekä sen tuleva rooli muutoksessa. Myös alueen asukkaiden ajatuksia maalla asumisesta ja yhteisön odotuksista tulevaisuudessa tulisi huomioida kehitysohjelmissä suunniteltaessa.

3.2 Empiiriset tutkimukset ja selvitykset elinkeinopolitiikasta

Yrittäjyyttä on tutkittu laajasti sekä Suomessa että ulkomailla. Liittymäpintoja yrittäjyystutkimuksessa on lukuisia, kuten esimerkiksi työttömyys, asukastiheys, teollisuuden uudelleenjärjestely, yritysten rahoituksen saatavuus, kunnan verotus, kuljetuskustannukset sekä kansantalouden teemat. Seuraavaksi esitellään muutamia valikoituja tutkimusaiheeseen liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä.

Suomen Yrittäjät ry:n ja Finnvera Oyj laativat kaksi kertaa vuodessa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa kuvaavan yritysbarometrin. Syksyllä 2006 julkaistun kyselyn mukaan Keski-Suomen yrittäjät ovat tyytyväisiä kuntansa viihtyisyyteen asuinympäristönä sekä liikenneyhteyksiin. Myös kilpailukykyyn ja yhteistyömahdollisuuksiin maakunnan yliopiston ja korkeakoulujen kanssa ollaan Keski-Suomessa maan keskiarvoa tyytyväisempiä. Tyytymättömmimpiä yrittäjät ovat sopivan työvoiman saatavuuteen ja elinkeinopolitiikkaan kokonaisuudessa sekä sijaintikunnan ja yrityksen väliseen yhteistyöhön. Keski-Suomessa, kuten koko maassa, tyytyväisyys kunnan elinkeinoilmastoon on ollut jo jonkun aikaa laskussa (Keski-Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj 2/2006, 16–17).

Suomen Yrittäjien paikallisyhdistysten hallitusten jäsenet ovat analysoineet oman kuntansa elinkeinopolitiikkaa Suomen Yrittäjien elinkeinopolitiikan mittaristossa (2006). Vastanneet suhtautuvat varsin kriittisesti kuntien elinkeinopolitiikkaan. Negatiivisimmat arviot Keski-Suomen alueella koskivat kuntien päätöksenteon yrityslähtöisyyttä. Tämä osio oli kuitenkin yhdensuuntainen koko maan keskiarvon kanssa. Kriittistä palautetta saivat myös kuntien viestintä ja tiedottaminen. Elinkeinotoimen resurssit saivat näihin nähden hieman vähemmän negatiivista palautetta. Yksittäisistä kysymyksistä kriittisesti suhtauduttiin myös hankintapolitiikkaan ja osaamiseen kunnassa. Parhaat arviot Keski-Suomessa, valtakunnallista linjaa noudattaen, saivat kuntien ja yritysten välisen yhteistyön sujuvuus sekä kunnan elinkeinopolitiikan merkitys yrittäjien toiminnan kehittämisessä. Positiivisesti arvioitiin myös kunnallistekniikkaa, kaavoitusta sekä tontti- ja tilatarpeista huolehtimista (Keski-Suomen Yrittäjät ry 2006, 2; Suomen Yrittäjät ry 2006, 2-3).

Kolme tärkeimmäksi katsottua elinkeinopolitiikan osa-aluetta jakautuivat seuraavasti: kunnan päätöksenteon yritysälähtöisyyden arvio (74,2 % yrittäjistä), yleinen elinkeinopolitiikka (61,7 %) ja julkisten palveluiden järjestäminen ja kunnan hankintapolitiikka (52,0 %). Keski-Suomen alueella samat teemat muodostuivat tärkeiksi, mutta hieman eri prosenttilukemilla: kunnan päätöksenteon yritysälähtöisyys (77,4 %), yleinen elinkeinopolitiikka (57,3 %) ja julkisten palveluiden järjestäminen ja kunnan hankintapolitiikka (45,2 %). Koulutuksen tärkeys koettiin yllättävän pieneksi sekä valtakunnallisesti (13,4 %) että Keski-Suomessa (12,9 %), vaikka yhteistyö oppilaitosten ja yritysten välillä koettiin positiiviseksi (Suomen Yrittäjät ry 2006, 9, Keski-Suomen Yrittäjät ry 2006, 8).

Mustakangas ym. (2003, 121–122, 144) ovat sivunneet jo aiemmin mainitussa tutkimuksessaan ”Kumppanuus kuntatasolla maaseutupolitiikan toimeenpanossa” yrittäjiä kumppanuuden heterogeenisenä osapuolena. Heidän tutkimuksensa mukaan kunnan ja yksityisen sektorin kumppanuutta ja yhteistyötä vaikeuttavat tutkittavien kuntien näkökulmasta yritysten heikko osallistumisaktiivisuus. Tutkimuksessa nousi esiin myös se, että yrittäjiä on vaikea saada mukaan kunnan järjestämiin tilaisuuksiin. Tunnetun henkilön osallistuminen tilaisuuden puhujana tai hyvistä tarjoiluista mainitseminen takaavat varmimmin osallistujia tilaisuuteen, kun pelkät kehittämis- ja kontaktien luomisen mahdollisuuksista mainitseminen eivät riitä houkuttimiksi yrittäjille. Yhtenä syynä tähän kunnan edustajat kokivat yrittäjäkentän heterogeenisuuden, sillä yritysten yhteistyölle asettamat tavoitteet vaihtelevat yrityksen koon, iän ja toimialan mukaan. Toisena syynä nähtiin yrittäjäkentän sisäinen eripuraisuus.

Armington ja Zoltan (2002) ovat tutkineet alueellisten tekijöiden määräävyyttä uusia yrityksiä perustettaessa. Tutkimuksessa selvitettiin Yhdysvaltojen alueellisten tekijöiden merkitystä uusien yritysten synnyssä käyttäen tausta-aineistoa aiempaa monipuolisemmin. Esimerkiksi aiemmin tutkimuksissa on keskitytty työttömyyteen yritysten synnyn käynnistäjänä, mutta tässä tutkimuksessa näkökulmaa laajennettiin koulutuksesta ja uudesta teknologiasta tulevan osaamisperusteiden merkitykseen yritystä perustettaessa. Tutkimuksen aikana työttömyys oli Yhdysvalloissa erittäin alhainen ja kävi ilmi, ettei sillä voida selittää eroja yritysten synnyssä. Näin ollen muiden muuttujien merkitys korostui. Myöskään alueen väestömäärä ei selitä yritysten perustamisintoa. Yrityksiä perustettiin yleensä enemmän väestömäärältään suurilla alueilla, mutta

prosenttiosuutena ei kuitenkaan samaa määrää kuin väestömäärältään pienemmillä alueilla. Tutkimuksen mukaan riittävän isot työssäkäyntialueet, joissa asuu korkeasti koulutettuja ihmisiä, ovat innovatiivisempia ja synnyttävät uuteen teknologiaan ja osaamiseen perustuvaa liiketoimintaa herkemmin kuin vastaavat alhaisen koulutustason alueet. Yrittäjyyteen tutkimuksen mukaan kannusti ainakin tekninen ja kaupallinen koulutus.

Laukkasen ja Niittykankaan (2003, 309–331) tutkimus käsitteli kunnanjohtajien mielipiteitä kunnan menestykseen vaikuttavista tekijöistä ja strategioista. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa kunnanjohtajien henkilökohtaisista näkemyksistä alueellisesta kehityksestä. Tutkimus osoitti, että kunnanjohtajien ajattelu oli usein erityisesti kunnan kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä hyvin perinteistä, eikä kunnanjohtajien ajattelu ja käytännön toiminta aina vastanneet toisiaan.

Tutkimukseen osallistui kahdeksan kuntaa, jotka olivat kaikki EU-tukialueelta. Kuntien talous perustui maa- ja metsätalouteen, niukkaan pk-yrityspohjaan, alueen julkisen sektorin työpaikoilla oli tärkeä rooli. Kunnilla oli lisäksi paljon työttömyyttä sekä ongelmia houkuttaa uusia yrityksiä kuntiin. Kaikissa kunnissa oli siis rajalliset mahdollisuudet kunnan aktiiviseen kehittämiseen ja taloutensa kohentamiseen.

Kunnanjohtajien kehitysnäkemyksissä painottuivat kaksi päätekijää: ensiksi kuntalaisten hyvinvointi ja turvallisuus ja toiseksi kuntakokonaisuuden elinvoimaisuus ja olemassaolo. Myös kunnan luonto ja ympäristö nähtiin kunnan vetovoimatekijänä sekä vaikuttimena kunnan tulo- ja lähtömuuttoon. Tutkimuksen mukaan kunnanjohtajat pitivät yksityistä aloitteellisuutta ja taloudellista aktiivisuutta ts. yrittäjyyttä selkeästi paikallistalouden avainaseena. Yrittäjyydellä oli kunnanjohtajille myös toinen merkitys. Yrittäjyys koettiin paikallistalouden moottoriksi sekä olemassa olevien yritysten kasvua, menestystä ja uusien yritysten syntyä sekä yritysten sijoittumista paikkakunnalle tukevaksi ilmiöksi. Tärkeänä pidettiin myös alueen ulkopuolisten yritysten sijoittumista kuntaan ja olemassa olevien yritysten pysymistä kunnassa. Nämä vaikuttivat selkeästi myös työpaikkojen kehitykseen.

Kehityskeinoina voidaan tutkimuksen mukaan pitää kunnan ja kuntatalouden yleisten tunnuslukujen parantamista väestön, työvoiman ja yritysilmapiirin kohentamisen osalta

sosiaalisilla ohjelmilla ja koulutuksella. Kunta tai seutukunta voi myös kohdentaa kehittämistoimenpiteitä yrittäjien koulutukseen ja yhteistyöverkoston luomiseen. Tutkimus osoitti, että paikalliset vaikuttajat pitävät yrittäjyyden tukemista tärkeänä, mutta näkemykset ovat vielä hyvin perinteisellä tasolla uusien yritysten synnylle. Vaikeissa kehittämissympäristöissä kunnan johdolta vaaditaankin aktiivisempaa roolia. Laukkasen ja Niittykankaan mukaan heidän tulisi toimia niin sanottuina virtuaaliyrittäjinä. Tällä tarkoitetaan alueen yrittäjyyttä ja taloutta pohdittaessa liiketoimintamahdollisuuksien huomioimista ja yhteisön tukea yrittäjyydelle.

3.3 Korrelaatioanalyysi ja faktorianalyysi Keski-Suomen työpaikkakehityksestä vuosina 1995–2004

Tilastoanalyysi Keski-Suomen työpaikkakehityksestä vuosina 1995–2004 perustuu Tuomas Kuhmosen ja kirjoittajan yhteistyössä laatimaan analyysiin elinkeinopolitiikan eri osatekijöiden ja työpaikoilla mitatun paikallisen kehitysdynamiikan välisestä yhteydestä, jota on tutkittu kahden eri aineiston avulla. Paikallisen työpaikkadynamiikan kuvaajana on käytetty Tilastokeskuksen rekisteriaineistoa ja elinkeinopolitiikan kuvaajana Suomen Yrittäjien tekemää kyselyaineistoa.

Työpaikkamuutosten osalta aineistona on käytetty Tilastokeskuksen työssäkäyntiaineistoa, jossa toimialaluokitusta on käytetty 10 toimialan tarkkuudella¹ kunnittain. Aineistossa tietyn työpaikan toimiala määräytyy toimipaikan päätoimialan mukaan.

Suomen Yrittäjät ry on tehnyt maaliskuussa 2006 kyselyn, jossa järjestön paikallisyhdistysten hallitusten jäsenet saattoivat laaja-alaisesti arvioida oman kuntansa elinkeinopolitiikkaa. Kyselyssä elinkeinopolitiikan kahdeksaa eri osa-aluetta arvioitiin yhteensä 37 kysymyksen avulla viisiportaisella asteikolla. Lisäksi tuloksissa esitettiin yrittäjien antama kokonaispistemäärä elinkeinopolitiikalle eräänlaisena kokonaisarviona.

---

¹ Toimialat ovat tällöin 1) maa-, riista-, kala- ja metsätalous, 2) kaivostoiminta ja louhinta, 3) teollisuus, 4) sähkö-, kaasu- ja vesihuolto, 5) rakentaminen, 6) kauppa, majoitus- ja ravitsemustoiminta, 7) kuljetus, varastointi ja tietoliikenne, 8) rahoitus- ja vakuutus toiminta yms., 9) yhteiskunnalliset palvelut, 10) toimiala tuntematon.

Teetetty kysely oli valtakunnallinen ja Keski-Suomessa vastaajia oli 124 yrittäjää.

Kunnittain vastaajat jakautuivat seuraavasti:

13 vastausta	1 kunta
9 vastausta	1 kunta
8 vastausta	2 kuntaa
7 vastausta	2 kuntaa
6 vastausta	4 kuntaa
5 vastausta	3 kuntaa
4 vastausta	2 kuntaa
3 vastausta	4 kuntaa
2 vastausta	6 kuntaa
1 vastaus	1 kunta
ei vastausta	4 kuntaa ²

Vastausten vähäisen lukumäärän vuoksi yksittäisen kunnan elinkeinopolitiikasta ei voida tehdä juurikaan johtopäätöksiä. Kokonaisuineistona kysely on sen sijaan hyvin riittävä riippuvuussuhteiden olemassaolon hahmottamiseen.

Shift-share -analyysi on yksinkertainen tilastollinen menetelmä, jolla tietyn aikajakson kokonaismuutos esimerkiksi työpaikkakehityksessä voidaan jakaa osatekijöihin. Tietyn aikavälin työpaikkamuutos sisältää sekä yleisen suhdannekehityksen, alueen toimialarakenteen että erilaisten paikallisten ja satunnaistekijöiden vaikutuksen. Maaseutualueiden työpaikkamuutos on ollut pääsääntöisesti negatiivinen, koska alkutuotannon työpanos on jatkuvasti vähentynyt. Tämä kehitys voi peittää helposti alleen muiden toimialojen suhteellisesti myönteisen kehityksen. Shift-share –analyysillä työpaikkamuutosta voidaan tarkastella niin, että suhdannekehityksen ja toimialarakenteen vaikutus ”kuoritaan” pois. Jäljelle jäävä, selittämätön osa työpaikkamuutosta kertoo alueen omasta dynamiikasta ja vetovoimaisuudesta sekä erilaisista satunnaistekijöistä (Barff, R. A. & Knight, P. 2001; Holden ym. 1989; Knudsen, D. 2000; McDonough, C. & Sihag, S. 2001; Tervo, H. & Okko, P. 1983).

---

² Puuttuvat kunnat ovat Luhanka, Leivonmäki, Sumiainen ja Suolahti. Näistä kunnista Sumiainen ja Suolahti ovat yhdistyneet 1.1.2007 Äänekosken kaupungiksi.

Analyysissä tietyn alueen työpaikkamuutos jaetaan perinteisesti kolmeen osatekijään:

1. Kansalliseen vaikutukseen tai suhdannekehityksen vaikutukseen alueen työpaikkamuutoksessa (National Effect),
2. Toimialarakenteen vaikutukseen alueen työpaikkamuutoksessa (Sectorial Effect, Industry-mix Effect),
3. Alueelliseen/paikalliseen vaikutukseen tai kilpailukykyvaikutukseen (Regional Effect, Local Effect, Competitive Effect).

Yksittäisten elinkeinopolitiikan osatekijöiden ja työpaikkamuutosten välistä yhteyttä on hahmotettu korrelaatioanalyysin avulla. Korrelaatio osoittaa riippuvuussuhteen olemassaolon, mutta ei paljasta syy-seuraussuhteen suuntaa.

Shift-share -analyysin paikalliskomponentti on ilmaistu prosentteina vuoden 1995 työpaikkamäärästä, jolloin sen merkitys erikokoisissa kunnissa on saatu vertailukelpoiseksi. Yrittäjien arviot elinkeinopolitiikan osatekijöistä on puolestaan esitetty kuntakohtaisten tulosten keskiarvoina, jolloin ne ovat jatkuvia, välimatka-asteikolla ilmaistuja muuttujia³. Molemmat muuttujat ovat siten jatkuvia ja välimatka- tai suhdeasteikolla ilmaistavia, joten periaatteessa korrelaatioon perustuvat menetelmät ovat mahdollisia. On syytä huomata, että arviot elinkeinopolitiikasta ovat tarkastelujakson lopusta. Mikäli kunnan elinkeinopolitiikka on kokenut radikaalin muutoksen tarkasteluaikana, tulokset ovat tältä osin vääristyneitä.

Kyselyaineisto ei ole täysin edustava, siksi eksploratiivinen faktorianalyysi on tähän sopivin tutkimusmenetelmä. Faktorianalyysi on monimuuttujamenetelmä, jossa suurehkoista muuttujajoukosta pyritään hahmottamaan harvalukuisempi joukko tulkittavissa olevia muuttujia. Analyysissä ajatuksena on, että lukuisista elinkeinopolitiikan osatekijöiden arvioista hahmottuu harvalukuinen joukko elinkeinopolitiikan perusreseptejä, jotka eivät ole kyselyn tuloksista suoraan havaittavissa. Faktoreiden rotatointitavasta riippuen saadaan joko keskenään korreloimattomia (suorakulmaisista) tai keskenään korreloivia (vinokulmaisista) muuttujia. Analyysissä paikallisen vaikutuksen merkitys on mukana yhtenä muuttujana, jota käsitellään samalla tavalla kuin elinkeinopolitiikan osatekijöitä eli se ryhmittyy yhteen

---

³ Keskiarvojen pohjana on viisiportaisella Likert-asteikolla (välimatka-asteikko) ilmaistu arvio.

erilaisten ”reseptien” kanssa.

Shift-share –analyysin perusteella aikavälillä 1995-2004 Keski-Suomen maakunnan työpaikkamäärä kasvoi noin 17,5 prosentilla eli hieman enemmän kuin koko maassa on (17,1 %). Kolmen osatekijän merkitys työpaikkamuutoksessa on seuraava:

Kansallinen tai suhdannekehityksen vaikutus +15 335

Toimialarakenteen vaikutus -1 525 työpaikkaa

Paikallinen vaikutus +1 896 työpaikka

= työpaikkamuutos yhteensä +15 706

Koko maakunnan työpaikkakehitystä luonnehtivat siis kansantalouden suotuisan kehityksen suuri vaikutus, hieman epäedullinen toimialarakenne ja jossakin määrin positiivinen kilpailukykyvaikutus. Näistä toimialavaikutus ja paikallinen vaikutus ovat kehittämispolitiikan näkökulmasta mielenkiintoisia. Keskimääräisestä työpaikkamuutoksesta poikkeavat toimialavaikutukset jakautuivat alkutuotannon ja teollisuuden negatiivisiin sekä rakentamisen ja palvelualojen positiivisiin vaikutuksiin. Näiden vaikutusten kokonaissaldo oli maakunnan kunnista positiivinen vain Jyväskylässä (+1 325 työpaikkaa, +3,8 % vuoden 1995 työpaikkamäärästä) ja Jyväskylän maalaiskunnassa (+156 työpaikkaa, +2,4 %). Kaikki muut kunnat siis ”kärsivät” siitä, että niissä suuri osa työpaikoista oli toimialoilla, joiden yleinen työpaikkakehitys oli heikko. Suhteellisesti suurin negatiivinen vaikutus oli pienissä, alkutuotantovaltaisissa kunnissa: Sumiaisissa (-15,0 %), Luhangassa (-14,8 %), Kyyjärvellä (-14,3) ja Kannonkoskella (-14,1 %).

Loppuosaa tapahtuneesta työpaikkamuutoksesta eivät selitä suhdannekehitys tai lähtökohtatilanteen toimialarakenne. Tämä paikallinen vaikutus voi koostua väestömuutosten, yritysten sijaintipäätösten ja menestyksen, poliittisten päätösten, satunnaistekijöiden yms. vaikutuksista. Keski-Suomessa paikallinen vaikutus oli positiivinen viidessä kunnassa ja negatiivinen 25 kunnassa. Suhteellisesti merkittävän myönteistä se oli Jyväskylän maalaiskunnassa (+22,5 % vuoden 1995 työpaikkamäärästä), Muuramessa (+18,6 %), Kannonkoskella (+17,8 %), varsin merkittävää Jyväskylässä (+10,6 %) ja positiivista myös Uraisilla (+2,4 %). Kaikkein negatiivisimmaksi paikallinen vaikutus jäi maakunnan reuna-alueiden pienissä kunnissa:

Luhangassa (-29,1 %), Sumiaisissa (-23,8 %), Pylkönmäellä (-22,1 %) ja Kivijärvellä (-20,9 %).

Merkittävän osan tästä tuloksesta selittävät väestömuutokset. Maaseutukuntien päätoimialoilla maa- ja metsätaloudessa sekä teollisuudessa työn tuottavuus on noussut pitkän aikaa enemmän kuin tuotantoa on ollut mahdollista lisätä. Tämän seurauksena työvoiman ylijäämää on muuttanut kaupunkiseuduille. Palvelualojen työpaikkamuutos on ollut sidoksissa tähän väestömuutokseen ja niinpä analyysin paikallinen vaikutus onkin ollut maaseutukuntien palvelualoilla pääsääntöisesti negatiivinen.

Tämän yleiskuvan ohella on merkittävää havaita, että negatiivisen paikallisvaikutuksen kunnissakin esiintyi positiivisia paikallisvaikutuksia joillakin toimialoilla, pääsääntöisesti teollisuudessa ja rakentamisessa sekä alkutuotannossa. Näiden toimialojen työpaikkakehitys ei ole yksiselitteisesti sidoksissa alueen väestömäärään ja sen kysyntään, ja siksi kilpailukykyiset yritykset ovat kyenneet monessa kunnassa sitomaan hyvin työvoimaa näille toimialoille.

Erityisen mielenkiintoisia ovat positiivisen paikallisvaikutuksen tapaukset. Näistä Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Muurame ja Uurainen kuuluvat maakunnan keskusseutuun, joka on hyötynyt alueen sisäisestä muuttoliikkeestä ja palveluiden lisääntyneestä keskittymisestä tälle alueelle. Kannonkoski on tässä suhteessa poikkeus. Se on melko alkutuotantovaltainen ja pieni kunta pohjoisessa Keski-Suomessa, tasan 100 kilometrin päässä maakuntakeskuksesta. Vuonna 2004 noin 21,7 prosenttia Kannonkosken kunnan työpaikoista oli maa- ja metsätaloudessa, kun maakunnan keskiarvo oli 5,2 prosenttia ja koko maan keskiarvo 4,2 prosenttia. Myös maakunnan keskusseudun ulkopuolella voi siis esiintyä myönteistä kehitysdynamiikkaa.

Myönteisen paikallisvaikutuksen kunnissa positiivista kehitystä oli havaittavissa lähes kaikilla toimialoilla, Uuraisilla vain palveluissa ja rakentamisessa. Myönteisen kehityksen kierre on siis laaja-alaista – pääsääntöisesti laaja-alaisempaa kuin negatiivisen kehityksen kierre negatiivisen paikallisdynamiikan kunnissa.

Analyysin seuraavassa vaiheessa tarkasteltiin, miten työpaikkamuutoksen osatekijät, paikallinen vaikutus ja toimialavaikutus, sekä arviot elinkeinopolitiikan eri osa-alueiden

”tilasta” kussakin kunnassa liittyivät toisiinsa. Analyysiin otettiin mukaan myös kokonaistyöpaikkamuutos. Tarkastelu tehtiin korrelaatioanalyysinä, jonka tulokset on esitetty taulukossa 1 liitteessä 5.

Korrelaatioista voidaan päätellä, että kunnan yrittäjät arvioivat elinkeinopolitiikan eri osatekijöiden tilaa ensisijaisesti menestyneiden tai menestymättömien toimialojen perusteella. Toimialavaikutuksen ja elinkeinopolitiikan osatekijöiden välillä on selvästi enemmän merkittävää suuria korrelaatiokertoimia kuin kokonaistyöpaikkamuutoksen ja elinkeinopolitiikan osatekijöiden välillä. Kaikkein heikoimmin elinkeinopolitiikan arviot liittyvät paikallisen vaikutuksen merkitykseen. Tämä on helppo ymmärtää, sillä vahvat toimialat ja niiden menestyneet yritykset hallitsevat helposti arkihavaintoja. Yleisen suhdannekehityksen ja toimialakehityksen alta paljastuvaa, poikkeavan hyvää tai poikkeavan huonoa kehitystä on vaikeampi havaita, vaikka esimerkiksi kunnan elinkeinopolitiikan todellinen ”tulos” paljastuisikin vasta siellä.

Kokonaistyöpaikkamuutos yhdistyy voimakkaasti elinkeinotoimen riittäviin resursseihin (korrelaatiokerroin 0,401) ja niiden oikeaan kohdentamiseen (0,401). Työpaikkakehitys oli myönteisintä kunnissa, joissa nämä asiat olivat kunnossa. Voimakas negatiivinen korrelaatio vallitsi puolestaan kokonaistyöpaikkamuutoksen ja kunnan tarjouskilpailuihin osallistumismahdollisuuden (-0,433) sekä liikenneyhteyksien (-0,303) välillä. Hyvän työpaikkakehityksen kunnissa yrittäjät arvioivat näiden osatekijöiden tilan huomattavasti heikommaksi kuin heikon työpaikkakehityksen kuntien yrittäjät. Koska kysymys on vain korrelaatiosta, syy- ja seuraussuhdetta ei voida suoraan päätellä. Voi kuitenkin hyvin ajatella, että heikot kunnat koettavat ”pitää kiinni” omista yrittäjistään ponnekkaasti ja muistavat heidät tarjouskilpailuja järjestäessään, kun taas menestyneet kunnat ovat ”kovia kilpailuttajia”. Liikenneyhteyksien osalta kysymys voi olla erilaisesta tarvestaavuudesta: esimerkiksi maakunnan keskuseudulla voi olla yrityksiä, jotka tarvitsisivat vielä nykyistäkin paremmat liikenneyhteydet liiketoimintansa erityisluonteen vuoksi.

Toimialavaikutus yhdistyy selvästi vahvimmin kunnan harjoittaman elinkeinopolitiikan määrätietoisuuteen (0,558). Myös elinkeinopolitiikan voimavarojen riittävyys (0,489), sen ammattitaitoinen hoitaminen (0,482) ja ennustettavuus (0,432) yhdistyivät vahvasti positiiviseen toimialavaikutukseen. Myös monien muiden elinkeinopolitiikan

osatekijöiden tilan ja toimialavaikutuksen välillä vallitsi melko suuri positiivinen korrelaatio. Elinkeinopolitiikkaa arvioitiin siis melko laaja-alaisen myönteisesti sellaisissa kunnissa, joissa toimialavaikutus oli suotuisa – ja päinvastoin laaja-alaisen kielteisesti kunnissa, joissa se oli epäedullinen. Syy- ja seuraussuhdetta ei voida taaskaan päätellä: vahvojen toimialojen myönteisen kehityksen kunnissa voi esimerkiksi resurssien riittävyyden puolesta olla helppo harjoittaa laaja-alaista ja monipuolista elinkeinopolitiikkaa – toisaalta nimenomaan määrätietoisella, ammattitaitoisella ja ennustettavalla elinkeinopolitiikalla on voitu luoda pohja menestyneille yrityksille ja niiden toimialoille.

Kaikkein mielenkiintoisin on kuitenkin *paikallisen vaikutuksen* ja elinkeinopolitiikan osatekijöiden välinen yhteys, vaikka se onkin kaikkein vaikeimmin havaittavissa. Yksittäinen kunta ei voi vaikuttaa kansantalouden suhdannevaiheisiin, jotka suoraan yritysten kysyntänä ja välillisesti asukkaiden ostovoimana vaikuttavat myös työpaikkakehitykseen. Kunnan on myöskin vaikea muuttaa toimialarakennettaan nopeasti, jotta se voisi hyötyä kulloinkin kansantaloudessa kasvavista toimialoista. Sen sijaan kunta voi vaikuttaa siihen, kuinka kunnan yritystoiminta menestyy, mikä näkyy analyysin paikallisvaikutuksessa. Suurimmat yksittäiset korrelaatiot olivat kuitenkin negatiivisia. Voimakkain riippuvuussuhde liittyi kunnan järjestämiin tarjouskilpailuihin osallistumismahdollisuuksiin (-0,463). Tulkinta on sama kuin edellä, heikot koettavat pitää kiinni omistaan ja vahvat kilpailuttavat. Myös kunnan aktiivisuus yrittäjien tarvitsemien liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien järjestämisessä oli negatiivisessa riippuvuussuhteessa paikallisen työpaikkavaikutuksen kanssa (-0,386). Tulkinta on jälleen sama kuin edellä: kysymys on luultavasti määrällisen ja laadullisen tarvevastaavuuden eroista keskusseutujen ja maaseudun yrittäjien välillä⁴.

Merkittävä positiivinen riippuvuussuhde vallitsi paikallisen vaikutuksen ja kolmen elinkeinopolitiikan osatekijän välillä: luottamushenkilöiden (kunnanvaltuusto, -hallitus ja lautakunnat) toiminnan yritystoimintaa edistävä vaikutus (0,363), elinkeinotoimen resurssien kohdentaminen oikeisiin asioihin (0,363) ja kunnan osallistuminen

---

⁴ Toki kysymys voi olla myös tottumisesta: maaseudun yrittäjät ovat tottuneempia syrjäisempään sijaintiinsa ja heikompiin tietoliikenneyhteyksiinsä ja pitävät niitä tyydyttävämpinä kuin keskusseutujen yrittäjät, vaikka ne tosiasiallisesti vastaavat heidän tarpeitaan huonommin kuin keskusseutujen yrittäjillä.

ylikunnallisiin kehittämishankkeisiin on sellaista, että se tukee paikallisten yrittäjien toiminnan kehittämistä (0,351).

Nämä viisi paikallisen vaikutuksen kanssa voimakkaimmin korreloivaa kunnan elinkeinopolitiikan osatekijää antavat selviä viitteitä siitä, missä elinkeinopolitiikan todellinen, keskimääräisestä poikkeava tulos voidaan tehdä:

1. Luottamushenkilöiden toiminta eli päätökset ja ilmapiiri ovat tärkeitä,
2. Elinkeinopolitiikan voimavarojen pohdittu ja oikea kohdentaminen on tärkeää,
3. Ylikunnallisten kehittämishankkeiden tulisi olla sellaisia, että mukana olevien kuntien yrittäjät kokevat ne hyödyllisinä,
4. Kunnan hankintapolitiikassa tulisi ottaa huomioon paikalliset yrittäjät (erityisesti heikoissa kunnissa),
5. Liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien järjestämisessä pitäisi pyrkiä hyvään vastaavuuteen kunnan yrittäjien todellisten tarpeiden kanssa.

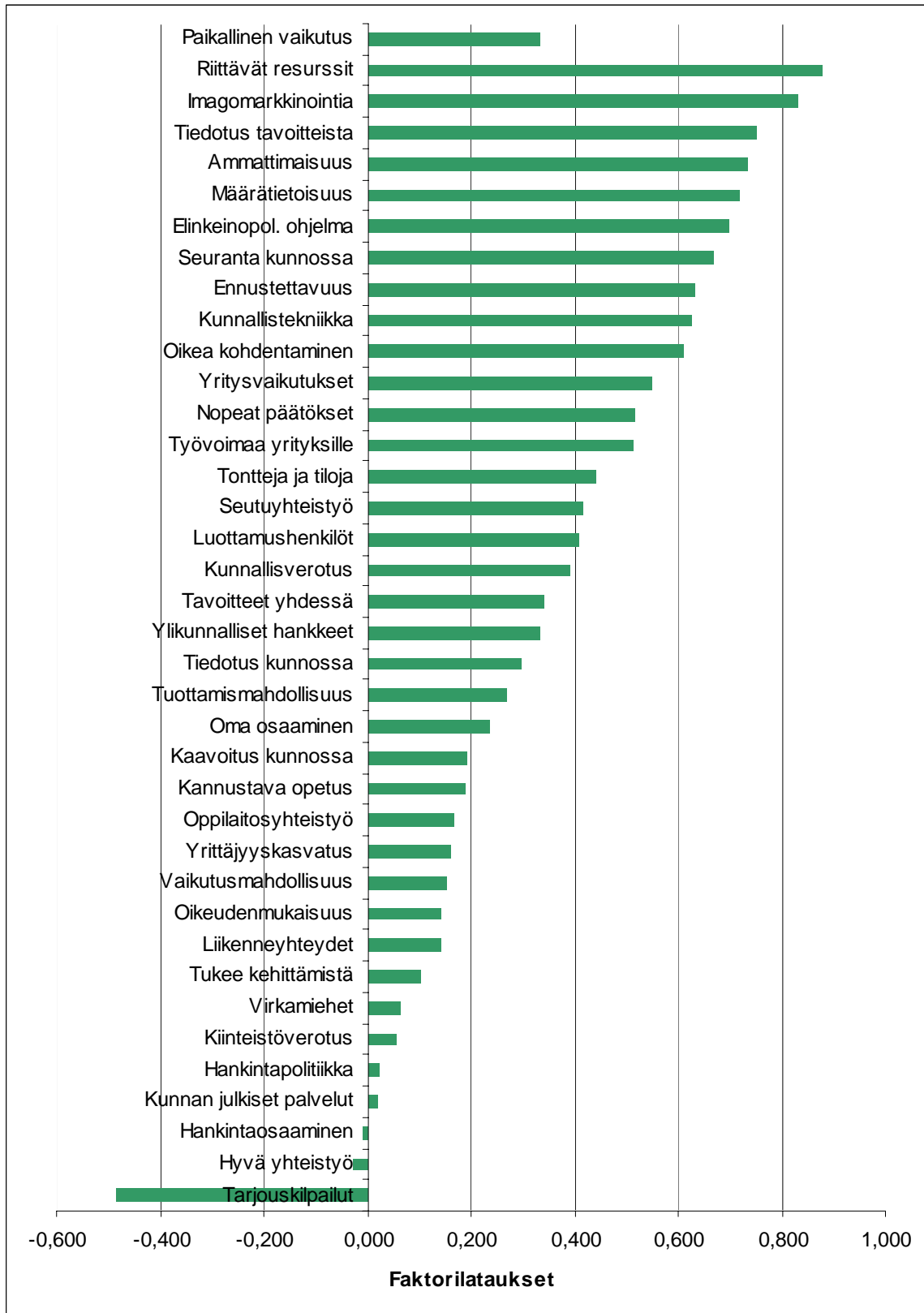
Kun yleiskuva yksittäisistä riippuvuussuhteista on saatu, on mielenkiintoista selvittää, millaisia elinkeinopolitiikan kokonaisuuksia hahmottuu sen lukuisten osatekijöiden ja paikallisen vaikutuksen keskinäisten riippuvuuksien pohjalta. Faktoriansalyysin avulla on hahmotettu eräänlaisia elinkeinopolitiikan perusreseptejä. Mukana analyysissä on myös paikallisen vaikutuksen merkitys, joka ryhmittyy yhteen eri reseptien tai konseptien kanssa. Faktorilataukset taulukossa 2 ja liitteenä 6 kuvaavat alkuperäisten muuttujien korrelaatiota ko. latentin muuttujan eli faktorin kanssa, mikä mahdollistaa faktoreiden - tässä elinkeinopolitiikan erilaisten "perusreseptien" - tulkinnan.

Tulkinnaltaan paras ja selityskyvyltään riittävä faktorimäärä oli neljä ($H^2 = 0,661$). Näitä neljää elinkeinopolitiikan "perusreseptejä" voidaan kuvata seuraavasti:

- 1) Ammattimaista ohjelmatyötä runsain voimavaroin,
- 2) Virkamiesvetoista yhteistyötä vähin voimavaroin,
- 3) Omiin yrittäjiin sitoutunutta yhteistyötä,
- 4) Perinteistä elinkeinopolitiikkaa: infrastruktuuria ja työvoimaa.

Näistä reseptiin 1 yhdistyy merkittävästi, reseptiin 3 selvästi ja reseptiin 2 lievästi positiivinen työpaikkamuutos. Sen sijaan reseptiin 4 yhdistyy selvästi negatiivinen paikallinen työpaikkamuutos. Jälleen syy- ja seuraussuhteesta ei voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Vaikka esimerkiksi runsaat elinkeinopolitiikan resurssit voivat olla hyvän paikallisen työpaikkavaikutuksen syy, sama korrelaatio kertoo myös siitä, että vähäiset elinkeinopolitiikan voimavarat voivat olla heikon paikallisen työpaikkavaikutuksen seurausta. Heikko paikallinen työpaikkavaikutus voi taas johtua myös muusta kuin huonosta elinkeinopolitiikasta. Olennaista onkin havaita, että positiiviseen paikalliseen työpaikkavaikutukseen yhdistyy monta erilaista, vaihtoehtoista elinkeinopolitiikan konseptia.

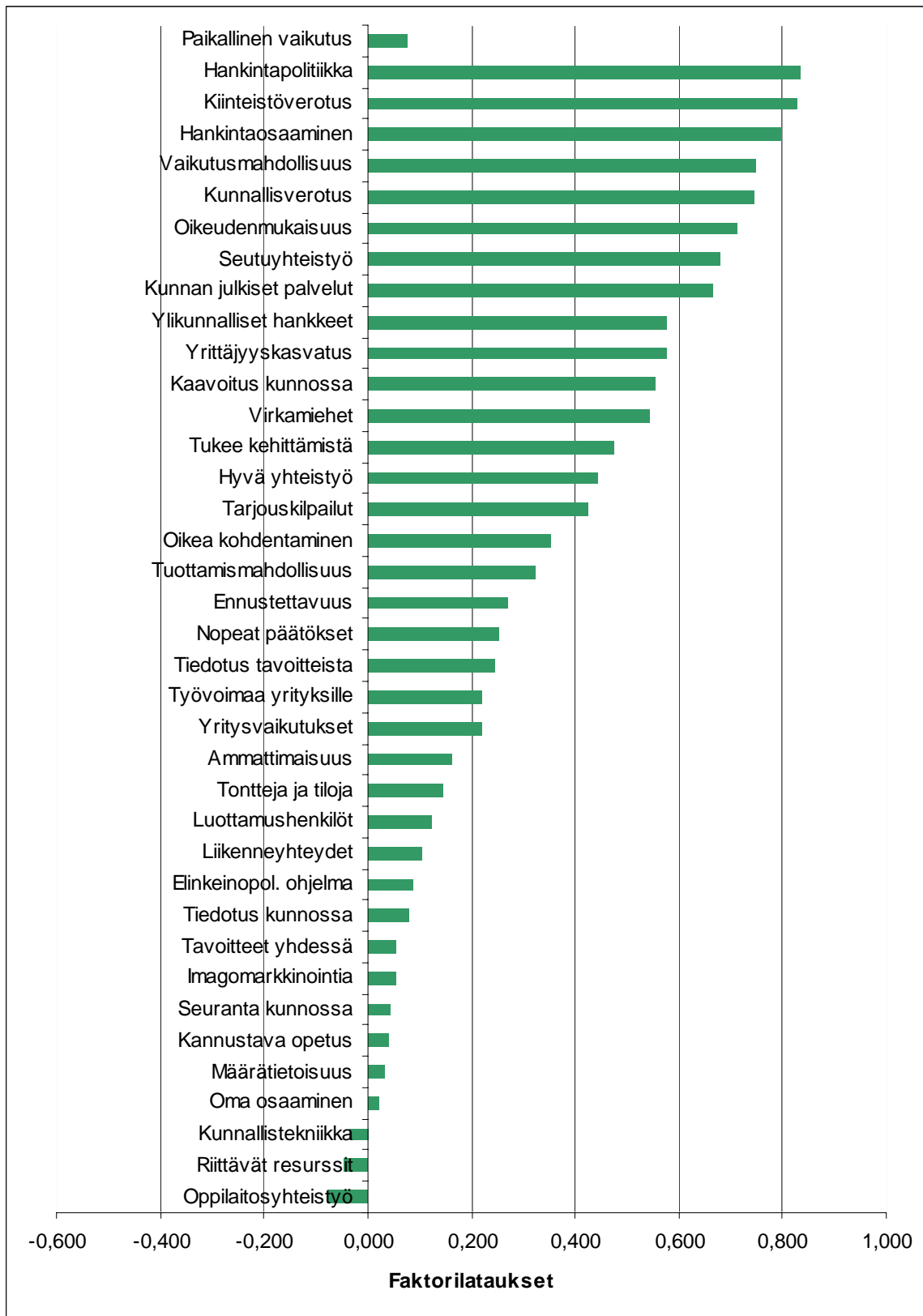
”Ammattimaista yhteistyötä runsain voimavaroin” – reseptiä luonnehtivat runsaat elinkeinotoimen voimavarat, aktiivinen tiedottaminen ja kunnan imagomarkkinointi sekä ohjelmaperusteinen elinkeinojen kehittäminen. Vaikutusten seuranta, toiminnan hyvä ennustettavuus sekä määrätietoinen ja ammattimainen toiminta yhdistyvät juuri tämänkaltaiseen ohjelmapohjaiseen toimintatapaan. Elinkeinopolitiikassa luottamushenkilöt ovat keskeisessä asemassa, samoin seututason yhteistyö. Vaikka asiat ovat laaja-alaisesti ja menettelytapojen, esimerkiksi tavoitteiden yhteisen asettamisen, osalta kunnossa, yrittäjät eivät koe yhteistyötä kunnan kanssa kovin hyväksi. Tämä saattaa osittain johtua siitä, että nämä kunnat eivät juurikaan noteeraa paikallisia yrittäjiä järjestämässään tarjouskilpailuissa (kuviokuva 3). Muutoinkin yrittäjät kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa melko rajallisiksi.

KUVIO 3. Ammattimaiseen yhteistyöhön ja runsaisiin voimavaroihin perustuvan elinkeinopolitiikan reseptin profiili

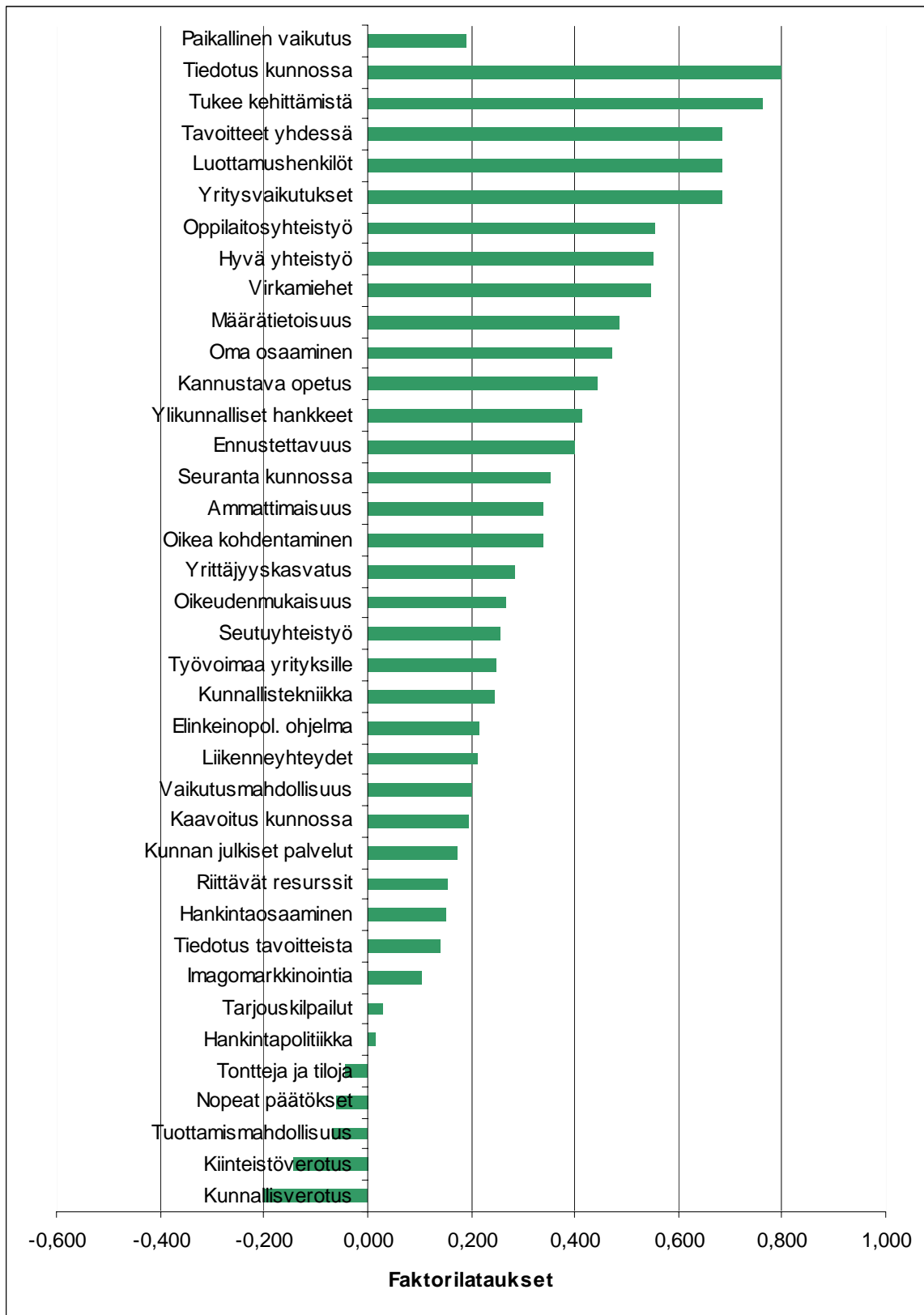
”Virkamiesvetoista yhteistyötä vähin voimavaroin” – reseptiä luonnehtivat hyvä hankintaosaaminen, ”yrittäjäystävällinen” verotus ja yrittäjiä hyödyttävä seututasoinen yhteistyö. Virkamiehet ovat selvästi luottamushenkilöitä keskeisemmässä asemassa ja yrittäjät kokevat politiikan oikeudenmukaiseksi, omat vaikutusmahdollisuutensa hyväksi ja yhteistyön toimivaksi. Sen sijaan elinkeinopolitiikan johdonmukaisuus ja siitä tiedottaminen eivät ole kovin hyvin järjestetty. Elinkeinopolitiikan voimavarat ovat vähäiset ja oppilaitosyhteistyö on jostakin syystä heikkoa (kuvio 4).

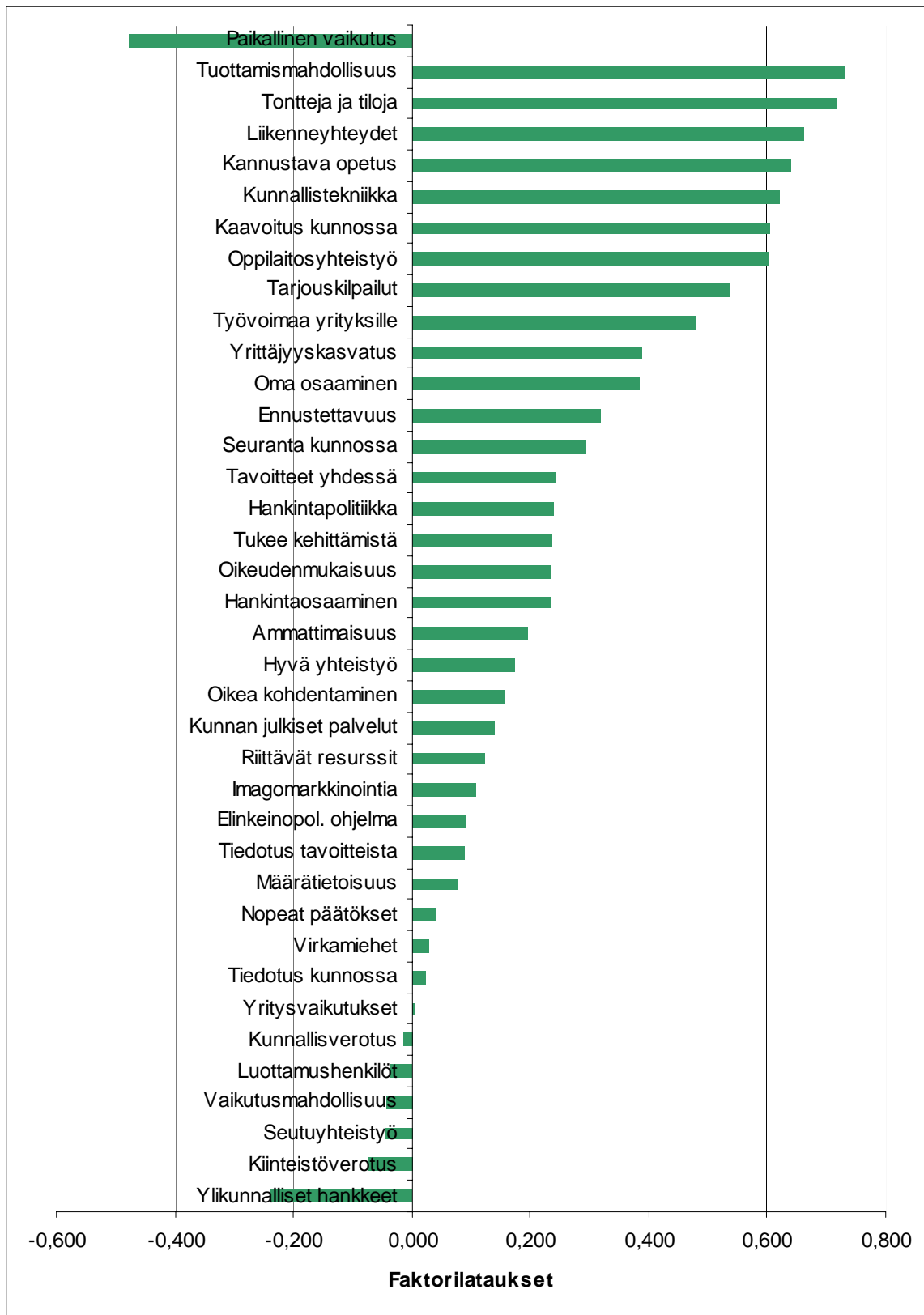
KUVIO 4 Virkamiesvetoiseen yhteistyöhön ja vähäisiin voimavaroihin perustuvan elinkeinopolitiikan reseptin profiili.

”Omiin yrittäjiin sitoutunutta yhteistyötä” – reseptiä luonnehtivat hyvä ja vahva yhteistyö paikallisten yrittäjien kanssa, aktiivinen tiedottaminen ja osaamisen korostaminen sekä oppilaitosten että yrittäjien oman osaamisen suhteen. Sekä luottamushenkilöt että virkamiehet ovat yhteistyöhön erittäin sitoutuneita ja kunnan päätösten yritysvaikutuksia selvitetään perusteellisesti. Resursseja ei ole kovin paljon, mutta ne on kohdennettu harkiten ja yrittäjien mielestä oikeisiin asioihin. Kunnan hankintapolitiikka on melko neutraalia, eikä ainakaan paikallisia yrittäjiä suosivaa, hyvä yhteistyö kantaa hedelmää muissa kohteissa. Kunnan verotus on raskasta, mutta tällä lienee ymmärrettävä syy, koska kunnan toiminnan koetaan kuitenkin tukevan yritysten ja niiden toimintaympäristön kehittämistä erittäin hyvin (kuvio 5).

KUVIO 5. Omiin yrittäjiin sitoutuneeseen yhteistyöhön perustuvan elinkeinopolitiikan reseptin profiili.

”Perinteistä elinkeinopolitiikkaa: infrastruktuuria ja työvoimaa” – reseptiä luonnehtivat hyvä kunnallistekniikan, tonttien ja toimitilojen tarjonta sekä yrittäjiä palveleva kaavoitus: myös liikenne- ja tietoliikenneyhteyksiä pidetään riittävinä. Paikalliset yrittäjät otetaan hyvin huomioon kunnan järjestämissä tarjouskilpailuissa. Yritysten ja oppilaitosten välinen yhteistyö on kunnossa ja kunta yrittää muutoinkin huolehtia yritysten työvoimatarpeiden täyttämistä. Myös yrittäjyyskasvatukseen ja yrittäjien oman osaamisen kehittämiseen panostetaan voimavaroja. Paikalliset yrittäjät kokevat ylikunnalliset kehittämishankkeet usein itselleen hyödyttömiksi, eikä seutuyhteistyötä pidetä kovin yrittäjälähtöisenä. Kunnan verotus on melko ankaraa, eikä kunnan toimijoiden edesottamuksia pidetä kovin yrittäjämönteisenä. Tämä liittyy myös käytettävissä oleviin voimavaroihin, joita ei liikene kovin runsaasti elinkeinotoimelle. Turhia papereita ei kirjoitella, eikä elinkeinopolitiikan organisointi tavoiteasetteluineen ja ohjelmineen ole yhtä keskeisessä asemassa kuin fyysisten toimintapuitteiden parantaminen (kuvio 6).

KUVIO 6. Perinteiseen elinkeinopolitiikkaan eli infrastruktuuriin ja työvoimakysymyksiin perustuvan elinkeinopolitiikan reseptin profiili.

Kunnittain lasketuista muuttujapistemääristä voidaan päätellä, että resepti 1 mukainen elinkeinopolitiikka on Keski-Suomen kunnista, yrittäjien arvioiden mukaan, käytössä erityisesti Muuramessa, Äänekoskella ja Karstulassa, jossakin määrin myös Jyväskylässä ja Petäjävedellä. Resepti 2 on käytössä erityisesti Toivakassa ja jossakin määrin myös Muuramessa ja Äänekoskella. Resepti 3 vastaa puolestaan hyvin Viitasaaren ja Kannonkosken elinkeinopolitiikan konseptia. Resepti 4 vastaa parhaiten Kivijärven, Jämsänkosken ja Kuhmoisten elinkeinopolitiikan luonnehdintaa. Yksittäisten kuntien vastaavuustulokset ovat kuitenkin vain suuntaa-antavia vastausten vähäisen ja vaihtelevan määrän vuoksi (1-13 havaintoa), sen sijaan erilaisten elinkeinopolitiikan reseptien luonnehdinnat ovat koko tilastoaineiston tasolla melko luotettavia (124 havaintoa). Haastateltututkimus täydentää osaltaan näitä havaintoja. Haastattelututkimuksen tulokset on raportoitu luvussa viisi.

Kunnille reseptit tarjoavatkin ennen kaikkea mahdollisuuden asemoida itsensä suhteessa elinkeinopolitiikan konsepteihin. Tämän perusteella on mahdollista pohtia, mihin osatekijöihin panostamalla toiminnan tuloksellisuus voisi parantua. ”Paras” resepti ei ole kaikille mahdollinen eikä tuota välttämättä hyvää tulosta kaikissa kunnissa. Neljästä reseptistä kolme yhdistyy positiiviseen paikalliseen työpaikkavaikutukseen, joten vaihtoehtoja on tarjolla.

Pelkistäen resepteistä voi päätellä, että ohjelmaperusteinen elinkeinopolitiikka, resepti 1, sopii luontevasti suurille kunnille, joissa se voi olla myös tuloksellista. Vähäisemmällä voimavaroilla toimivat maaseutukunnat voivat hakea lisää vaikuttavuutta joko seudullisen yhteistyön ja hankintapolitiikkansa tarkistamisen suunnalta, resepti 2, tai rakentamalla elinkeinopolitiikkansa aidosti oman kunnan yrittäjistä ja yrittäjyydestä lähteväksi, resepti 3. Toimintapuitteiden rakentaminen elinkeinopolitiikan ensisijaisena välineenä, resepti 4, on mennyttä aikaa, koska niihin liittyvät puitteet eivät vaikuta tällä hetkellä yritystoiminnan kehittymisen kynnyksysymyksiltä.

4 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT

4.1 Keski-Suomen seutukunnat

Tilastokeskuksen kuntaryhmituksen mukaan maaseuduksi voidaan lukea kaikki haja-asutusalueet ja alle 4 000 hengen taajamat. Vaihtoehtoisesti maaseuduksi voidaan lukea maaseudun kaupunkimaiset palvelukeskukset, teollistuneet maaseudun kunnat, ydinmaaseutu sekä syrjäinen maaseutu (Kainulainen, S. & Rintala T. 2003, 27).

Keski-Suomen 28 kuntaa jakautuvat kuuteen seutukuntaan. Hankasalmi, Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Korpilahti, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka ja Uurainen kuuluvat Jyväskylän seutukuntaan. Joutsa, Leivonmäki ja Luhanka ovat Joutsan seutukunnan kuntia. Keuruun seutukuntaan kuuluvat Keuruu ja Multia, ja Jämsän seutukuntaan Jämsä, Jämsänkoski ja Kuhmoinen. Konnevesi ja Äänekoski ovat Äänekosken seutukuntaa ja Saarijärvi-Viitasaaren seutukuntaan kuuluvat Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Pylkönmäki, Saarijärvi ja Viitasaari (Keski-Suomen Liitto 2007).

4.2 Tutkittavat kunnat

Tutkimus tarkastelee kuntien elinkeinopolitiikan reseptejä kuuden kohdekunnan avulla. Tutkimuksen kunnat on valittu shif-share analyysin (luku 3.3) perusteella. Ne kaikki sijaitsevat Keski-Suomen alueella ja ovat määritelmän mukaan luettavissa maaseutukunniksi. Lisäksi tutkimukseen on pyritty löytämään toisistaan joko liikenneinfrastruktuurin, sijainnin tai toimialarakenteen kannalta hieman erilaisia kuntia. Valinnan pohjana on käytetty prosenttilukua vuoden 1995–2004 paikallista vaikutusta kuvaavasta työpaikkamuutoksesta.

Keski-Suomen alueella viisi kuntaa sijoittui vahvan paikallisen dynamiikan omaavaksi kunnaksi ja menestyivät analyysissä positiivisesti. Nämä kunnat olivat Jyväskylän mlk (23 %), Muurame (19 %), Kannonkoski (18 %), Jyväskylä (11 %) sekä Uurainen (2 %). Näistä kunnista Jyväskylä karsittiin pois kaupunkikeskusominaisuuden perusteella.

Samoin Jyväskylän maalaiskunta jätettiin tarkastelun ulkopuolelle, koska se sijaitsee niin keskeisesti kaupunkiseudulla Jyväskylän kupeessa.

Heikoimmin tilastoanalyysin perusteella pärjäsivät Luhanka (-29 %), Pylkönmäki (-22 %), Kivijärvi (-21 %), Leivonmäki (-18 %), Äänekoski (-16 %) sekä Keuruu (-13 %). Näistä kunnista tutkimukseen ei valittu Pylkönmäen ja Kivijärven kuntia, koska niiden kuntarakenteen sijainnin ja elinkeinorakenteen osalta muistuttaa Luhankaa, joka on mukana tutkittavissa kunnissa. Äänekoski jäi tutkimuksen ulkopuolelle, koska paikkakunta voidaan lukea suurteollisuuspaikkakunnaksi ja tämä tuo kunnalle oman haasteensa ja erityispiirteensä. Osa näistä heikommin pärjänneistä kunnista on asukasluvultaan Keski-Suomen pienimpiä kuntia, mikä osaltaan vaikuttaa kunnan menestymiseen.

Tutkimukseen valittiin seuraavat kunnat:

Muurame kunnalla on laaja-alaista ja positiivista kehitystä sekä omaa teollisuutta paljon. Analyysin perustella kunta menestyi seitsemällä kymmenestä toimialasta, erityisesti teollisuuden, kaupan, rahoituksen ja vakuutuksen sekä yhteiskunnallisten palveluiden aloilla.

Kannonkoski sijaitsee maaseudulla pohjoisessa Keski-Suomessa ja menestyi kahdeksalla kymmenestä toimialasta, myös alkutuotannossa. Muita menestyviä toimialoja olivat teollisuus, kauppa ja matkailu.

Uurainen menestyi neljällä kymmenestä toimialasta; näitä olivat yhteiskunnalliset palvelut, rahoitus- ja vakuutusala sekä rakentaminen.

Luhanka sijaitsee maaseudulla. Luhangan yksikään toimiala ei menestynyt selvästi; ongelmallista olivat erityisesti yhteiskunnalliset palvelut, teollisuus ja alkutuotanto.

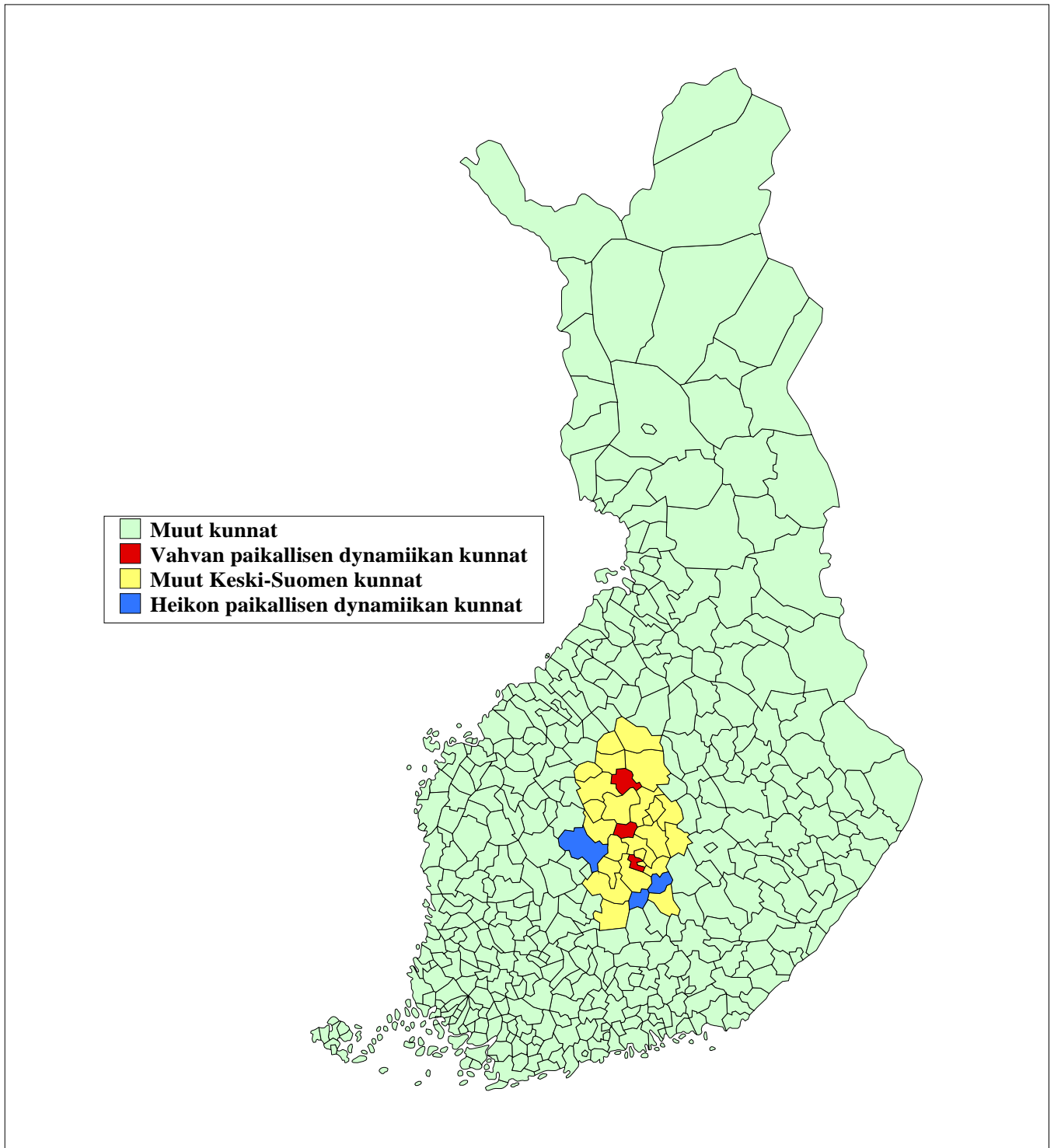
Leivonmäki on maaseutukunta, joka sijaitsee valtavyöhykkeen varrella, eikä ole sijainniltaan siksi kovin syrjässä. Kunta menestyi heikosti seitsemällä toimialalla kymmenestä. Erityisen heikosti menestyivät kuljetusala ja teollisuus.

Keuruu sijaitsee maaseutualueella, mutta kaupunki on myös seutukeskus. Kaupungin alueella on teollisuutta. Kaupunki menestyi kuitenkin heikosti neljällä kymmenestä

toimialasta. Näissä erityisesti yhteiskunnalliset palvelut menestyivät huonosti; myös kauppa, rakentaminen ja kuljetusala menestyivät heikosti.

Kuntien sijainti Keski-Suomessa ja Suomessa on esitetty kuviossa 7. Vahvan paikallisen dynamiikan omaavat kunnat on kuvattu punaisella ja heikon paikallisen dynamiikan omaavat kunnat sinisellä. Keltaisella väritetyt kunnat ovat muita Keski-Suomen kuntia.

KUVIO 7. Tutkimuksen kunnat Suomen kartalla

Ennen ja jälkeen haastattelujen tekoa tutustuttiin tutkimuskuntien internet-sivustoihin. Tämä osoittautui tutkimuksen kannalta mielenkiintoiseksi ja antoisaksi, koska sivujen sisältö erosi varsin paljon tutkimuksessa mukana olevien kuntien kesken sekä selkeyden ja käyttäjäystävällisyyden että kattavuuden osalta. Tarkastelun kohteena olivat yrittäjille ja yrittäjäksi aikoville suunnattu tieto ja materiaali. Muutaman kunnan internet-sivuilta löytyivät kattavat tiedot muun muassa kunnan vapaista yritystonteista, elinkeinostrategia tai vastaava suunnitelma ja laaja kuvaus kunnan palvelurakenteesta. Kahdelta kunnalta nämä tiedot puuttuivat tai olivat hankalasti löydettävissä. Havaittavissa oli eroavaisuuksia tilastoanalyysin perusteella luokiteltujen ns. vahvan alueellisen dynamiikan omaavien kuntien ja ns. heikon dynamiikan kuntien välillä, koska internet-sivujen sisällöt vaihtelivat suuresti ja joskus yrittäjille suunnattua tietoa joutui etsimään. Kuvaukset internet-sivuista ovat kuntaesittelyn yhteydessä.

Internet-sivujen kustannukset ovat nykyisin varsin kohtuulliset ja siksi on huolestuttavaa, että sivujen tasoissa ja käyttäjäystävällisyydessä on paljon eroja. Sivujen päivitys, uusiminen ja kehittäminen ovat varsin helposti toteutettavia. Käyttäjäystävälliset ja kattavat internet-sivut toimivat yhtenä merkittävimmistä tietolähteistä kunnan markkinoidessa aluettaan ulkopuolisille tai tiedottaessa kunnan asioista alueen asukkaille. Kohdan 3.3 elinkeinopolitiikan reseptissä 3 ”Omiin yrittäjiin sitoutunutta yhteistyötä” aktiivista tiedottamista luonnehdittiin yhtenä tärkeänä osana kunnan elinkeinopolitiikkaa. Internet-sivut ovat erinomainen tiedotusväline kunnille, siksi niiden tulisi olla kattavat kaikkien kuntien osalta.

Kunnan internet-sivuja voi elävöittää muun muassa monipuolisin valokuvoin. Samalla on mahdollista parantaa kunnan julkisuuskuvaa. Internet-sivujen päivitysaktiivisuuteen tulee kiinnittää myös huomiota muutaman kunnan kohdalla. Positiivisena asiana voidaan kuitenkin todeta, että kuntien ainakin elinkeinopolitiikkaa hoitavien henkilöiden yhteystiedot löytyivät internet-sivuilta helposti. Haastatteluissa ilmeni, että muutamassa kunnassa internetsivujen ulkoasuun ja sisältöön ollaan kiinnittämässä jatkossa lisää huomiota.

Seuraavaksi kuvaillaan tutkimuksen kohteena olleita kuntia lyhyesti internet-sivujen tai haastattelijalle annetun materiaalin perusteella sekä tarkastellaan kunnan internet-sivujen sisältöä.

Kannonkoski on perustettu vuonna 1934 ja on siten Suomen nuorin maalaiskunta. Se sijaitsee luonnonkauniilla paikalla pohjoisessa Keski-Suomessa ja kunnan kirkonkylän taajama sijoittuu kolmen järven (Kivijärvi, Syväjärvi ja Pudasjärvi) ympäröimälle kannakselle. Kannonkoskella asuu 1 645 asukasta ja sen väestöstä kolmannes saa elantonsa maa- ja metsätaloudesta ja puolet palvelualojen piiristä. Teollisuus, rakennustoiminta ja muu yritystoiminta ovat nousussa ja työllistävät viidenneksen työssäkäyvästä väestöstä. Puu- ja metallialan yrityksiä on kunnan alueella useita ja niiden merkitys työpaikkojen, pääomavirtojen, yleisen toimeliaisuuden ja kunnan koko elinkeinoelämän kannalta on huomattava. Alueella toimii myös valtakunnallisesti merkittävä kurssi- ja leirikeskus Piispala. Yrittäjät ovat tiivistäneet viime vuosina yhteistyötä alueella ja paikallinen yrittäjyödistys toimii aktiivisesti järjestäen erilaisia tilaisuuksia ja messumatkoja. Alueella on hoidettu myös ns. kyltit kuntoon – kampanja, jonka avulla yritysten valomainokset, kyltit ja opasteet ym. on laitettu alueella kerralla kuntoon.

Kunta markkinoi internet-sivuillaan itseään puhtaan luonnon ja järvimaisemien avulla sekä vakituisille asukkaille että kesäasukkaille. Kunta esittelee myös luontomatkailua, asuinympäristöään ja yrittäjyystävällisyyttään. Kunnan elinkeinotoimi on ulkoistettu SSYP Oy:lle (Saarijärven Seudun Yrityspalvelu Oy: <http://www.saarijarvi.fi/ssyp/>). Maakunnan yrittäjätalouden sai vuonna 2007 Kannonkoskelainen yritys Kannonpuu Oy. Kunnan internet-sivuilta löytyvät helposti tiedot kunnan elinkeinopalveluista yhteystietoineen sekä selkeät tiedot asumisesta ja rakentamisesta. Kuvia on käytetty esiteltyssä hyvin hyväksi ja kokonaisuus on käyttäjäystävällinen ja selvälinjainen, myös päivitykset ovat kunnossa. Tutustu kuntaan: www.Kannonkoski.fi.

Keuruu on kappale kauneinta Suomea, sanotaan useasti kunnasta puhuttaessa. Keuruun kaupunki lupaa tarjota monipuolisia elämyksiä sinne saapuvalla ja matkaajalle löytyy useita erilaisia majoittumisvaihtoehtoja hotellitasosta leirimatkailuun. Kaupungissa asuu reilut 10 000 asukasta. Alueen vesistöt ja vehreä luonto, vireä vapaa-ajantoiminta, monipuolinen kulttuuritarjonta sekä liikunta- ja ulkoilumahdollisuudet tuovat valinnanvaraa asukkaiden vapaa-aikaan.

Keuruulla on monipuolista teollisuutta, kuten metsä- ja puu-, laser-, kaapeli-, graafista ja elintarviketeollisuutta. Keuruu tunnetaan myös matkailun ja kaupan keskuksena.

Perinteinen jo edellä mainittu sanonta ”kappale kauneinta Suomea” viittaa myös alueen matkailun markkinoimiseen ja ainakin tämä on varmasti jäänyt monelle mieleen. Perusteita sanonnalle löytyy, kun katselee kunnan internet-sivuja.

Alueen laserteollisuus ja viestintäteknologia ovat Suomen huippua, tulevaisuudessa myös biometalli- ja bioraaka-aineen jalostusketju ovat merkittäviä kasvun alueita. Kaupungin elinkeinostrategia tähtääkin metallin, bioenergian, graafisenalan ja viestialan sekä hyvinvointipalveluiden aloille. Vahvuuksinaan kaupunki pitää keskeistä ja logistisesti hyvää sijaintia sekä toimivaa infrastruktuuria. Internet-sivut ovat laajat ja monipuoliset. Yrittäjille suunnattu tieto on koottu kaupungin kehittämissyhtiön sivuille, jonne kaupungin internet-sivuilta löytyy helposti linkki. Kaupunki on keskittänyt elinkeinotoimensa Keuruun seutukunnan kehittämissyhtiö KeuLink Oy:lle, jonka osakkeista kaupunki omistaa 99 prosenttia; mukana yhtiössä ovat myös Multian kunta sekä lukuisat paikalliset yritykset. Yhtiön internet-sivuilta löytyy suuri määrä tietoa yrittäjille ja yrittäjäksi aikoville. Tutustu kaupunkiin: www.Keuruu.fi tai kehittämissyhtiöön: <http://www.keulink.fi/>.

Muurame on noin 9 000 asukkaan kunta ja se sijaitsee valtatie 9:n varrella aivan Jyväskylän kupeessa. Kunta markkinoi itseään internet-sivuilla monien asioiden ja ulottuvuuksien leikkauspisteenä: kaunista luontoa, etenkin järvi- ja metsämaisemiaan sekä yrittäjyystävällistä ilmapiiriään. Muuramesta on 40 -vuodessa kehittynyt vahva teollisuuskunta ja sen kehitys on ollut pitkään asukasluvultaan muuttovoittainen. Kunta on myös palkittu vuonna 2002 Suomen luovimpana kuntana sekä vuonna 2004 Suomen yrittäjyystävällisimpänä kuntana. Muurame on saanut myös ensimmäisenä julkisyhteisönä nuorkauppakamarien Tuottava idea -palkinnon.

Kunnan internet-sivut ovat kattavat ja tietoa löytyy runsaasti elinkeinopalveluista, liike- ja teollisuustonteista, asumisesta, vapaa-ajan mahdollisuuksista ja matkailusta. Sivuilta voi jokainen myös lukea kunnan elinkeinostrategian ja elinkeinotoiminnan vision 2010. Sivut toimivat hyvin ja ovat selkeät, vaikka tietoa sivuille on mahdutettu paljon. Yritykset ja muuttoa seudulle suunnittelevat löytävät tiedot helposti. Tutustu kuntaan: www.Muurame.fi.

Leivonmäki on 1 155 hengen kunta valtatie 4:n varrella 70 km Jyväskylästä Helsingin suuntaan. Sen selkeimpänä valttikorttina on kunnan alueella sijaitseva kansallispuisto ja luonto on läsnä niin internet-sivuilla kuin kunnan visiossakin ”Leivonmäki tunnetaan luonnostaan ja laadustaan”. Kunta on erikoistunut luontoon ja luonnonvaroihin tukeutuvan uuden ja kannattavan liiketoiminnan kehittämiseen vuosina 2000–2010, maaseutu- ja luontomatkailuun sekä soiden ja turvevarojen hyödyntämiseen. Kunnan suurimpia työnantajia ovat kunta ja UPM-Leivonmäen saha. Leivonmäki yhdistyy Joutsaan vuoden 2008 alusta.

Internet-sivut tarjoavat kunnan kokoon nähden selkeät perussivut, joissa luonto ja ympäristö nousevat keskeiseksi. Tarjolla on tietoa myös vapaista tonteista sekä liiketiloista. Sivut eivät ole kovin myyvät, mutta tuleva kuntaliitos vuoden 2008 alusta Joutsaan on varmasti jo osaltaan vaikuttanut siihen, etteivät sivut ole kovin monipuoliset ja nykyaikaiset. Mahdollista muuttoa seudulle suunnitteleva löytää tiedot palveluista, kuten uimahallista, päivähoidosta ym. varsin helposti. Itse jäin kaipaamaan useampia kuvia Leivonmäen maisemista. Sama kuva toistuu turhan usein kaikilla sivuilla. Tutustu kuntaan: www.Leivonmaki.fi.

Luhanka on noin 880 asukkaan maaseutukunta Päijänteen rannalla ja internet-sivuilla kunta markkinoi itseään Päijänteen, maaseudun rauhan, luonnon ja kulttuuritapahtumien avulla. Kesällä kesäasukkaat kaksinkertaistavat kunnan asukasluvun. Kunnan elinkeinoja ovat muun muassa maa- ja metsätalous, maanrakennus- ja metsäkoneurakointi ja paikalliset palveluelinkeinot. Kädentaidot ovat luhankalaista erityisosaamista. Internet-sivuilta löytyvät myös alueella olevat asuintontit. Yrityksille tietotarjonta on niukka, mutta perustiedot ja jatkolinkejä sivuilta löytyy. Kokonaisuutena arvioiden ne ovat pienen kunnan varsin kompaktit internet-sivustot.

Luhangan kunta kuuluu Joutsan seutukuntaan yhdessä Joutsan ja Leivonmäen kuntien kanssa. Näiden kuntien kesken on solmittu yhteispalvelusopimus seudullisten yrityspalveluiden tuottamisesta. Yhteispalvelusopimuksen tarkoituksena on syventää julkisten yritys- ja elinkeinotoiminnan palveluorganisaatioiden yhteistyötä ja palveluiden kehittämistä. Seudulla ei toimi erillistä kehittämissyhtiötä, vaan keskeisimpinä toimijoina ovat kunnat, TE-keskus, Joutsan työvoimatoimisto sekä Maaseutukehitys ry. Näiden vastualueet on määritelty erikseen seudun yrityspalvelumatriisissa

(Yhteispalvelusopimus 2006, 2). Vastuualue määräyty ei löytynyt kunnan omilta sivuilta, jossa tieto tavoittaisi helposti seudun yrittäjät. Tutustu kuntaan: www.Luhanka.fi.

Uurainen on kunta Keski-Suomen sydämessä – kuten he itse toteavat internet-sivuillaan. Matkaa kirkonkylästä Jyväskylään on 35 kilometriä. Pohjoisessa naapureina sijaitsevat Äänekoski ja Saarijärvi. Valtatie 4 kulkee kunnan itäosan halki. Uuraisissa asuu noin 3 200 henkeä, lisäksi kesäasukkaita on paljon. Uurainen markkinoi itseään asumiseen panostavana paikkakuntana ja tietysti luonnon läheisyys näkyy myös internet-sivuilla. Tälläkin kertaa lisäkuvat elävöittäisivät tekstiosuuksia, muuten sivut ovat monipuoliset, käyttäjäystävälliset ja asiapainotteiset.

Uuraisten kunnan internet-sivuilta löytyvät lyhyesti mutta selkeästi tiedot kunnan elinkeinopalveluiden järjestäjästä sekä tiedot kunnan elinkeinorakenteesta. Myös asumiseen liittyvät tiedot löytyvät helposti. Mielestäni sivut ovat hyvin nykyaikaiset, selkeät ja helppokäyttöiset. Kunta on myös oivaltanut hyvin sivujen merkityksen tiedottaessaan asukkaitaan. Tutustu kuntaan: www.Uurainen.fi.

Tutkimuksen kunnista sekä Muurame että Uurainen hankkivat elinkeinopalvelunsa elinkeinoyhtiö Jykes Oy:n kautta, jonka osaomistajia kunnat ovat. Jykes Oy toimii yhteistyössä kuntien kanssa elinkeinoasioissa ja pyrkii luomaan luottamukselliset suhteet yrityksiin. Toimitusjohtaja Ritva Nirkkosen mukaan (23.3.2006) Jykesin visio ja toiminta-ajatus on seuraava: ” Jyväskylän seutu on ihmiskeskeisen osaamisen ja teknologian globaalisti kilpailukykyinen keskus, joka tunnetaan yrittäjyydestä ja yhteistyöstä”. Jykes pyrkii kehittämään yritysten toimintaedellytyksiä, kannattavaa liiketoimintaa ja uusien työpaikkojen syntymistä sekä seudullista elinkeinoyhteistyötä. Tutustu Jykesiin: www.jykes.fi.

4.3 Tutkimusaineiston käsittely

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen ja se toteutettiin haastatellen kuntien elinkeinopolitiikasta vastaavia henkilöitä. Tutkimusta voidaan pitää otteeltaan konstruktiivisena, koska tutkimusteemoja käsitellään juuri haastateltujen henkilöiden näkemysten avulla (Häkli J. 1999, 133–135). Tutkimus pohjautuu haastattelujen

tulkintoihin. Tarkastelun kohteena on elinkeinopolitiikan ja maaseudun kehittämisen todellisuus kuntatason toimijoiden näkemänä.

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohta on yleensä todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulee olla tutkimusongelman kannalta tärkeimmät piirteet ja siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston keruu, käsittely ja analysointi kietoutuvat ja limittyvät toisiinsa. Yhteennivoutumisen perustana aineiston keruussa ja analyysissä on, ettei laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelmaa ja tavoitteita määritellä yleensä hyvin tarkkaan etukäteen. Uuden ja ennakoimattoman tiedon tavoittelun perustana on väljä tutkimustehtävä tai kysymyksenasettelu, joka tarkentuu tutkimuksen edetessä. Tutkimus voi siis sen edetessä laajentua tai kaventua. Aineiston keruu ja analysointi kulkevat käsi kädessä, kerättyä aineistoa pyritään analysoimaan sitä mukaan kuin uutta aineistoa löytyy. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on pikemminkin löytää tai paljastaa uusia faktoja kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä (Uusitalo, H. 2001, 80; Raunio, K. 1999, 312; Hirsjärvi, S. ym. 2001, 152, 155).

Vaikka kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keruu ja analysointi lähtökohtaisesti nivoutuvat yhteen, raportoinnissa nämä muodostuvat usein erillisiksi vaiheiksi. Keskeisenä vaikeutena kvalitatiivisessa tutkimuksessa onkin pidetty selkeiden analyysitekniikoiden puutetta. Tässä korostuu väittäjä, jonka mukaan kvalitatiivista tutkimusta tekevän tulee pohtia suhdettaan tutkittaviinsa, mutta myös mietittävä perusteellisesti suhdettaan aineistoonsa. Juuri aineistolähtöisyys korostaa analyysin merkitystä tutkimustuloksille. Aineiston yksityiskohtainen kuvaileminen ei kuitenkaan sisällä tutkimusongelman kannalta merkityksellistä aineiston tulkintaa. Tulkinta tulee mahdolliseksi, kun analyysissä raakamateriaalista erotetaan tutkimusongelman näkökulmasta olennaisin aines. Kvalitatiivisen tutkimuksen analyysitavat ovat useimmiten perustuneet pelkistykseen ja luokitteluun, harvemmin vertailuun. Pelkistäminen on näistä yksinkertaisin ja siinä laajasta aineistosta karsitaan epäolennainen pois. Se voi olla karsimista, tiivistämistä tai pilkkomista esitettäviin osiin, esimerkiksi tutkimusaineistosta otettujen katkelmien esittämistä tutkijan oman tulkinnan tueksi (Raunio, K. 1999, 312–315).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetti ymmärretään analyysin toistettavuuden vaatimukseksi. Kvalitatiivisen tutkimuksen validiteetista puhuttaessa tarkoitetaan teoreettisten ja empiiristen määritelmien kytkeytymistä toisiinsa. Kun tutkimusaineisto on reliaabelia ja validia, on tutkimusaineisto sisäisesti luotettava. Ulkoinen luotettavuus toteutuu, kun tutkittu näyte tai otos edustaa perusjoukkoa (Uusitalo, H. 2001, 84–86).

Tutkimuksen alkuvaiheessa on luotu kirjallisuustutkimuksen pohjalta teoreettinen viitekehys tukemaan varsinaista empiiristä osuutta eli haastatteluja. Teoriaa on ollut mahdollista täydentää, kun haastattelujen tai tilastoanalyysin pohjalta on siihen ilmennyt tarvetta. Teoreettinen viitekehys luotiin laajan kirjallisuustutkimuksen sekä artikkelitutkimuksen pohjalta. Elinkeinopolitiikan merkitystä kuntien työpaikkakehitykseen ja alueen dynaamisuuteen tarkastellaan ensin yleisellä tasolla soveltaen sitten empiriaa käytännön toimien tehokkuuden ja merkitysten selvittämiseen.

Empiirinen tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla tilastoaineiston pohjalta valittujen Keski-Suomen maaseutukuntien elinkeinopolitiikasta vastaavia henkilöitä. Haastatteluun valittiin edustajia sekä vahvan että heikon paikallisen dynamiikan omaavien kuntien edustajista. Haastattelussa selvitettiin niitä keinoja, joilla kunta toteuttaa tai tulkitsee elinkeinopolitiikan suuntaviivoja ja mitkä ovat sen vaikutukset kunnan työpaikkojen syntyyn ja alueen dynamiikalle. Haastattelututkimukseen päädyttiin, koska sen uskottiin antavan laajan ja realistisen kuvan kunnan elinkeinopolitiikan tilasta ja yrittäjien kannustamisen mahdollisuuksista ja keinoista.

Lopuksi on analysoitu haastattelututkimuksen tuloksia ja tehty niistä yhteenveto. Myös tulosten luotettavuutta ja yleistettävyyttä on arvioitu ja samalla pohdittu, mitä tutkimuksessa esille nousseita kysymyksiä kannattaisi jatkossa tutkia.

4.4 Haastattelututkimuksen tekeminen

Seuraavaksi kuvaillaan tutkimuksen etenemistä suunnitteluvaiheesta haastatteluiden toteutukseen sekä kerrotaan lyhyesti miten haastattelun materiaali on käsitelty ja vastaukset kirjattu.

4.4.1 Haastattelun suunnittelu

Tutkimuksen suunnittelu alkoi lokakuussa 2006, jolloin tutustuttiin alan kirjallisuuteen ja hahmotettiin tulevan tutkimuksen rajaukset. Tutkimussuunnitelman ja teoreettisen viitekehyksen valmistuttua alkoi haastattelun suunnittelu. Tutkittavat kunnat valittiin shift-share -tilastoanalyysin perusteella, kuten jo aiemmin kerrottiin kohdassa 3.3. Tarkastelun pohjana oli Keski-Suomen työpaikkakehitys vuosina 1995–2004.

Kysymysrunkoa lähdettiin rakentamaan teorian pohjalta. Tärkeintä oli löytää tutkimuksen kannalta keskeisimmät teemat ja muodostaa niistä selkeitä kysymyskokonaisuuksia. Haastateltaville haluttiin antaa mahdollisuus asian pohtimiseen useasta näkökulmasta ja siksi kysymyksen asettelu ei ollut täysin strukturoitua. Riittävän aineiston saamiseksi haastatteluun valittiin kunkin kunnan kunnanjohtaja, kunnanhallituksen puheenjohtaja ja kunnan elinkeinoasiamies.

4.4.2 Haastattelun toteutus

Tutkimuksen aineisto koostuu kuudessa kunnassa suoritetuista 14 haastattelusta. Tutkimukseen osallistui (liite 4) tutkimuskuntien elinkeinopolitiikkaan aktiivisesti osallistuvia henkilöitä: kuuden kunnan kunnanjohtajat, viiden kunnan hallituksen puheenjohtajat sekä kolme elinkeinoasiamiestä (pienimmissä kunnissa ei ollut omaa elinkeinoasiamiestä). Haastattelut tehtiin helmi- ja maaliskuun aikana 2007. Haastateltaville lähetettiin kirje tammikuun 2007 alussa, jossa kerrottiin tutkimuksen aihe (liite 2), lisäksi kirjeen liitteenä lähetettiin haastattelun kysymysteemat (liite 3). Puolentoista viikon kuluttua kirjeiden lähettämisestä otettiin puhelimitse vielä yhteyttä haastateltaviin haastatteluajan sopimiseksi.

Haastattelut toteutettiin pääsääntöisesti paikan päällä kunnassa. Teemahaastattelussa haastateltavat puhuivat vapaamuotoisesti ja aiheen kannalta tärkeistä pitämistään näkökulmista. Teemahaastattelut antoivat mahdollisuuden luottaa haastateltavien asiantuntijuuteen aihepiirin tuntemuksessa. Toisaalta haastelutilaisuus tarjosi mahdollisuuden vastausten tarkentamiseen ja syventämiseen lisäkysymyksiä tekemällä. Haastateltavien taustan ja aseman erilaisuudesta johtuen teemojen käsittelyn laajuus ja

haastattelujen kesto vaihtelivat huomattavasti. Haastattelut kestivät puolesta tunnista puoleentoista tuntiin.

4.4.3 Vastausten käsittely

Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja purettiin tekstimuotoon. Alustavaa analyysiä tehtiin jo haastelujen tekovaiheessa kirjaamalla keskeisimpiä teemoja ylös. Tämän jälkeen etsittiin haasteltavien nostamat pääteemat ja ajatukset sekä selvitettiin välineitä, joiden avulla kunnat toteuttavat elinkeinopolitiikkaansa sekä sitä, mitkä ovat näiden toimintatapojen vaikutukset kunnan työllisyysilanteeseen. Tutkimusongelmaan pyrittiin löytämään vastaus aineistoanalyysissä. Tutkimustulosten luotettavuuden ja aineistosta tehtyjen tulkintojen tueksi sekä tekstiä elävöittämään käytettiin sitaateissa katkelmia haastateltavien puheesta. Tuloksista nousevat esiin eri kuntien toimintatavat ja elinkeinopolitiikan ytimen hahmottamistapa.

Haastateltavien nimet ja kunnat on tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi julkaistu liitteessä 4. Yksittäinen vastaaja ei varsinaisesti nouse esiin tuloksista, kunnat on sen sijaan saatettu mainita esimerkkinä tai kunnan voi tunnistaa esimerkkien perusteella. Tutkimuksen eri vaiheessa on pyritty kunnioittamaan haastateltavien mielipiteitä ja kunnan elinkeinopolitiikan toimintatapoja.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimus kartoittaa elinkeinopolitiikan yhteyttä Keski-Suomen maaseutukuntien työpaikkakehitykseen. Haastattelukysymyksiin sisältyi elinkeinopolitiikan määrittelyyn liittyviä kysymyksiä sekä tutkimuksen kannalta tärkeitä kysymyksiä elinkeinopolitiikan käytännön toteuttamisesta. Kysymysteemat ovat liitteenä 3.

5.1 Haastateltavien tausta

Kaikki 14 haastateltavaa osallistuvat keskeisesti elinkeinopolitiikan toteutukseen kunnassaan ja olivat toimineet pääsääntöisesti kauan, jopa useampia vuosikymmeniä kunnallisissa viroissa tai luottamustehtävissä. Kaikilla haastateltavilla on asemansa johdosta keskeinen rooli oman kuntansa elinkeinopolitiikan harjoittamisessa ja lähes kaikki haastateltavat kokivat osallistuvansa kunnan elinkeinopolitiikkaan keskeisesti ja suurin osa heistä myös päätoimisesti. **Kunnanjohtajat** toimivat virkansa kautta muun muassa kunnanhallituksen esittelijöinä ja kokivat virkansa olevan yhden keskeisimmistä elinkeinopolitiikan saralla.

”Kunnanjohtajana olen ehdottomasti sitä mieltä - ja näin se pitääkin olla - että elinkeinopolitiikan kehittämiseen kunnanjohtaja on se avainhenkilö.”

Kunnanhallitusten puheenjohtajat vastaavat pitkälti päätöksenteosta ja sen sujuvuudesta sekä yhteistyöstä kunnanjohtajan ja yritysten suuntaan.

”Järjestämme näitä yhteisiä tilaisuuksia yrittäjille. Ja meillä on tällainen kesäakatemiaperinne, jossa olen ollut mukana koko sen ajan. Ja sen lisäksi on yrittäjätapaamisia syksyisin ja keväisin. Ja lisäksi olen useissa muissa tilanteissa mukana, joissa yrittäjiä tavataan, niin yhteydet pelaavat...”

”Se kattaa yritysideoita ja yksittäisten ihmisten ideoiden kannustamista ja aktivoimista, tiedustelua, keskustelua. Ja meillä on nyt ollut tällaisia yrittäjien aamukahveja, eli keskusteltu ihan heidän arkipäivän ongelmista ja ne ovat olleet tosi hyviä.”

Elinkeinoasiamiehet osallistuvat keskeisesti elinkeinostrategioiden valmisteluun ja käytännön toteutukseen sekä hoitavat yhteyksiä kunnan yrittäjiin.

”... Kunnan kehittäminen kuuluu paljonkin minulle ja meille SSYP:lle. Tavoitteena on tietysti, että nykyiset yritykset voivat hyvin ja kehittyvät, investoivat, tekevät tulosta. Mutta toisaalta halutaan myös lisätä tätä yritysten määrää joko aktivoimalla paikallisia asukkaita yrittäjäksi tai houkuttelemalla tai saamalla yrityksiä jollakin keinoin saapumaan Kannonkoskelle.”

Tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista selvittää elinkeinopolitiikkaa harjoittavien taustat, koska virkamiesten ja luottamusmiesten työkokemus, työtehtävien määrittely sekä henkilökohtaiset ominaisuudet vaikuttavat myös elinkeinopolitiikan tuloksiin, sillä tuloksellisen elinkeinopolitiikan harjoittaminen lähtee ihmisistä ja heidän innostaan ja kyvyistään kehittää kuntaa. Kunnissa tulee harjoittaa omia tarpeita vastaavaa elinkeinopolitiikkaa ja toimijoiden aiemmat kokemukset vaikuttavat myös oikean tähtäimen löytämiseen. Kaikille kunnille eivät sovi samat toimenpiteet, kuten jo kohdassa 3.3 on tilastoanalyysin perusteella havaittu.

Haastatteluiden perusteella ei ollut havaittavissa luovuttamista tai tylsistymistä kunnan kehittämistä kohtaan. Pääsääntöisesti haastateltavat kannattivat myös uusien aktiivisten kuntalaisten mukaantuloa päätöksentekoon. Vaihtuvuus koetaan hyvänä asiana, vaikka myös konkareita tarvitaan joukkoon.

5.2 Elinkeinopolitiikan määrittely

Haastateltavilta kysyttiin, mitä elinkeinopolitiikka heidän kunnissaan on. Pääsääntöisesti kunnan elinkeinopolitiikka koettiin varsin laaja-alaiseksi ja kaiken kattavaksi. Etenkin toimintaedellytysten luominen yritystoiminnalle ja yhteistyö yrittäjien kanssa nousivat enemmistöllä esiin. Elinkeinopolitiikka vaikuttaa lähes kaikkeen kunnan päätöksentekoon asumisesta yrittämiseen.

”Aikaisemmin jo mietin tätä ja mielestäni se on yhteistyötä ja kanssakäymistä yrittäjien kanssa. Ja sitten se on toimintaedellytysten turvaamista kunnan keinoin.”

”Oikeastaan pienessä kunnassa ei niitä voi oikein erotella toisistaan, vaan määrittelin sen sillä tavalla kokonaisvaltaisesti, ja kaikki se toiminta, mikä pienessä kunnassa loppupeleissä tapahtuu, tapahtuu myös elinkeinopolitiikan näkökulmasta.”

”Mä kuvaisin sitä niin, että se on olosuhteiden luomista yrittäjille ja yrittäjyyden esteiden poistamista ja toisaalta yrittäjyyden imagon terästämistä ja heidän olosuhteiden muokkaamista.”

”Se tärkein on edellytysten luominen, infra ja ilmapiirin rakentaminen simmoseen malliin, että kaikki voi toimia. Se on laaja-alaista, sitä ei voi rajata.”

Etenkin vahvan paikallisen dynamiikan kunnissa **elinkeinopolitiikan ydin** muodostuu kunnan vireystilan sekä työpaikkojen säilyttämisestä ja synnyttämisestä, kuntalaisten toimeentulon turvaamisesta, yrittäjyyden esteiden poistamisesta, ilmapiirin rakentamisesta toimivaksi ja hyvästä yhteistyöstä yrittäjähdistyksen yrittäjien suuntaan. Hyvä yhteistyö ja ilmapiiri yrittäjien kanssa on etenkin Muuramen ja Kannonkosken osalta useaan otteeseen esille. Molemmat näistä kunnista menestyivät hyvin myös tilastoanalyysissä ja siksi voidaan olettaa, että hyvä yhteistyö kunnan toimijoiden ja yrittäjien välillä on yksi keskeisimmistä elinkeinopolitiikan menestystekijöistä. Yhteistyön yrittäjien ja kunnan välillä tulee olla aukotonta, avointa ja luottamuksellista. Asioista pystytään keskustelemaan ja pääpaino yhteistyössä on yrittäjien tarpeisiin vastaamisessa. Hyvä elinkeinopolitiikka on ihmiskeskeistä ja toimivan yhteistyön kautta positiivinen kehä lähtee pyörimään. Muissa kunnissa yhteistyötä yrittäjien suuntaan kaivattiin lisää ja yrittäjäjärjestöjä kannustettiin aktivoitumaan toiminnassaan.

”Se tarkoittaa sitä, että sekä poliittiset päättäjät, virkamiehet ja yrittäjät - kaikki puhuu samalla kielellä ja samalla äänellä. Me voidaan olla eri mieltä, mut sit kun viedään asioita ulos, niin me puhutaan kaikki samalla kielellä. Ja me muistetaan tuoda se esille, että me ollaan yksimielisiä. Ja tästä on syntynyt se kuuluisa Muurame- henki.”

”...avoimuus yrittäjien ja meidän välillä ja luottamus ja nytkin meillä on simmonen tänä aamuna syntynyt projekti menossa kun tulee julkiseksi ehkä kuukauden kahden kuluttua ja minä en koe, eikä muutkaan koe, että se on joku salainen, mut se on yrittäjän ehdoilla mennään, eikä kunnan ehdoilla.”

Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla kunnilla on jonkinlainen visio kuntansa tulevaisuudesta sekä seudun pääkehitysalueista. Tilastoanalyysissä heikomman paikallisen dynamiikan omaavat kunnat, yhtä lukuun ottamatta, ovat elinkeinopolitiikassaan selvästi kapea-alaisempia kuin vahvan paikallisen dynamiikan omaavat kunnat. Tähän on varmasti useita syitä. Heikon paikallisen dynamiikan kunnat, Keuruuta lukuun ottamatta, ovat myös tutkimukseen valituista kunnista asukasluvultaan pieniä kuntia. Asukasluku vaikuttaa osaltaan myös kunnan käytössä oleviin resursseihin sekä henkilöstö- että talouspuolella. Asukasluku vaikuttaa myös työvoiman saantiin yrityksille ja sitä kautta yritysten saantiin kuntaan. Leivonmäki ja Luhanka tähtäävätkin peruspalveluiden ylläpitoon. Uusia asukkaita ja matkailijoita pyritään houkuttelemaan näihin kuntiin luontoon ja asumiseen liittyvin toimin.

EU-hankkeiden merkitys korostuu etenkin pienemmissä ja heikomman paikallisen dynamiikan kunnissa, sillä ne nousivat varsin keskeiseen asemaan elinkeinopolitiikan toimissa. Tästä ei kuitenkaan voi tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, sillä EU-hankkeet ovat yleisiä kaikissa tutkimuksen piirissä olevissa kunnissa. Hankkeista saadut tulokset on koettu positiivisiksi ja hyödyt ovat kohdentuneet tietyille toimialoille, jolloin hanketoiminta osana elinkeinopolitiikkaa vaikuttaa positiivisesti paikallisiin yrittäjiin.

”Tuo hanketoiminta ja sen kautta tuodut koulutuspalvelut me ollaan saatu hyvin ja ne ovat kiinnostaneet ja siellä tämä AMK-yhteistyö on ollut hyvä.”

”Käytännössä ollaan joissain hankkeissa mukana, joista yrittäjät ovat saaneet paljon apua, kuten puutoimiala, kun siellä on ollut niin ammattitaitoinen hankevetäjä, ja muissakin ollaan mukana.”

Heikomman paikallisen dynamiikan kunnissa yhteistyö paikallisten yrittäjien kanssa on selvästi passiivisempaan, jopa olematonta. Tämä on kaikkia heikomman paikallisen dynamiikan kuntia yhdistävä tekijä johtuen myös yrittäjähdistyksen varsin niukasta osallistumisesta kunnan kehittämiseen tai puutteellisesta yrittäjäverkostosta. Kunta ei yksin saa ratasta pyörimään, vaan positiivinen paikallinen dynamiikka vaatii kaikkien kunnan ihmisten panosta, etenkin yrittäjät ovat keskeisessä osassa. Kunta voi aktivoida yrittäjiä tiettyyn pisteeseen saakka, mutta yrittäjät itse tekevät ratkaisunsa yrityksen perustamisesta seudulle tai sen kehittämistä. Ongelmana muutamilla pienimmillä

maaseutukunnilla on osaavan työvoiman riittävyys. Kun kunnan alueella ei asu riittävästä ammattitaitoisista työvoimaa, on alueelle vaikea houkuttaa uusia yrittäjiä. Kunnan potentiaalinen yrittäjäaines ei myöskään aina lähde mukaan tarjolla oleviin haasteisiin, kuten eräs kunnanjohtaja totesi:

”Me ollaan yritetty aktivoida kuntalaiset näkemään ne mahdollisuudet siinä tai ainakin asenteellisesti hyväksymään se, että tää maailma on muuttunut siten, että meidän täytyy hakea uusia elinkeinoja tänne maaseudulle, mutta yrittäjät ja etenkin matkailualan yrittäjät ovat suhtautuneet hirveen epäilevästi, ettei siellä pyöri eurot ja siinä ei ansaitse elantoa.”

Keuruu ei menestynyt tilastoanalyysissä paikallista dynamiikkaa mitattaessa. Kaupungin elinkeinopolitiikka on kuitenkin varsin laajalla ja ammattimaisella pohjalla. Kaupunki on panostanut etenkin kehitysyhtiön KeuLink Oy:n toimintaan ja operatiivinen toiminta on siirretty sinne. Kaupungin ja kehittämissyhtiön yhteistyö vaikuttaa olevan hyvällä pohjalla, mutta yrittäjiin luottamuksellinen ja tiivis yhteistyö on vasta rakenteilla. Keuruun haasteena näyttäisi olevan myös työvoiman saatavuus ja laatu. Keuruu on toipunut hitaasti 1990-luvun alun lamasta; nyt töitä on kuitenkin jälleen enemmän tarjolla. Kunnassa on meneillään entisten asukkaiden houkuttelu seudulle työhön.

”...sitten ollaan tehty kaikenkattava selvitys työnantajien osalta, mitkä on heidän näkemyksensä työntekijöiden suhteen, kuten paljonko pitää palkata uusia eläköitymisen takia, onko toiminta laajenemassa tai supistumassa, pitääkö nykyisten työntekijöiden osaamista kehittää...”

”Tähtäinhän meillä on, kun me 2010:een asti tehtiin tää strategia, että silloin Keuruu olisi kasvu-uralla ja siellä olisi hyvä elää, asua ja yrittää. Näillä toimenpiteillä sitten siihen pyritään, mutta kyllä mä sanon, et ne yrittäjät siinä ytimessä tietenkin on.”

Etenkin toimiva ja luottamuksellinen yhteistyö kunnan toimijoiden sekä yrittäjien välillä näyttää olevan yksi vahvimmista menestystekijöistä kunnassa. Toimijoiden kiinnostus ja paneutuminen kunnan kehitykseen laaja-alaisesti näyttää tuovan tulosta. On kuitenkin huomattava, että tutkimuksen kunnat ovat kooltaan, sijainniltaan ja elinkeinorakenteeltaan varsin erilaisia. Siksi on tärkeää, että kunnat löytävät omat

painopistealueet, joihin panostavat. Varsinaisia suoria yritystukia kunnat eivät enää myönnä ja tukiratkaisut pohjautuvat lähinnä neuvontapalveluihin, paperitöissä avustamiseen sekä tontti- tai liiketilojen tarjoamiseen. Etenkin tilastollisesti paremmin pärjänneet kunnat olivat hyvin aktiivisia toimitilojen tarjonnassa ja kaavoituksessa.

”Sen sijaan kyllä meillä se elinkeinopolitiikka on laaja asia, eikä niin, että meillä on elinkeinoasiamies ja se on sitten siinä se asia, vaan kunnan peruslähipalveluiden toimivuus on osa meidän elinkeinopolitiikkaa esimerkiksi. Samoin maankäyttöpuoli ja kaavoitus. Toisen asteen koulutus ja ammatillinen aikuiskoulutus on kaikki osa meidän elinkeinopolitiikkaa.”

5.3 Elinkeinopolitiikka käytännössä

Kolmatta kysymysteemaa voidaan pitää tutkimuksen kannalta yhtenä oleellisimpina. Siinä selvitettiin, mikä kunnan elinkeinopolitiikassa tuntuu toimivan ja mikä taas ei toimi.

Maaseutukuntien elinkeinopolitiikkaan ovat vaikuttaneet useat eri tekijät. Yhteistä asukasluvultaan pienimmille kunnille on kunnan koon vaikutus toiminnan harjoittamiseen. Kunnan koko vaikuttaa käytössä oleviin resursseihin, kunnan toimintatapoihin ja työvoimaan. Kunnan pientä kokoa ei kaikissa kunnissa kuitenkaan koettu negatiivisena asiana, vaan se nähtiin myös toimintaa tehostavana asiana, koska yhteistyö on tiivistä kaikkien toimijoiden kanssa ja turhaa byrokratiaa on vähän.

Lisäksi hyvän **toimintaympäristön luominen**, esimerkiksi aktiivisempi ote kunnan maahankinnassa, kaavoituksessa ja toimitilakysymyksissä, toimialakohtainen panostus, investoinnit toimitiloihin, viranhaltijoiden sopiva vaihtuvuus sekä resurssikysymykset vaikuttavat kuntien elinkeinopolitiikkaan. Vaikutuksia on myös kehittämissyhtiöillä. Työvoiman saatavuuteen ja laatuun on myös kiinnitetty huomiota. Pää tavoitteena vaikuttaa kuitenkin olevan työpaikkojen luominen kunnan ja seutukunnan alueelle.

”Lähtökohdat määrittelevät pitkälle tätä asiaa. Tavallaan me tehdään sitä kunnan perusstrategiaa, joka on asuminen ja vapaa-aikaan liittyvät tekijät, toimintoihin liittyvät

tekijät. Kun sitten tehdään investointeja, ne sitten näkyy kunnan elinkeinoissa paikallisesti.”

”Ja sama se on kun kunta rakentaa, kun kunnalla ei ole sitä ammattitaitoa, vaan käyttäjä ratkaisee. Ja tämä on se yksi toiminnan filosofia, että toiminnallisuus ratkaisee, eikä komea rakennus ja sisällöllisyys, oli se sitten tavaraa tai palveluja.”

Kunnan historialla on merkitystä myös elinkeinopolitiikan muotoutumisessa. Elinkeinopolitiikan koetaan muotoutuneen aikojen saatossa, esimerkiksi Muuramen kuntaa uhkasi 1960-luvulla kuntaliitos Korpilahteen, mikä sai kunnan silloiset luottamus- ja virkamiehet toimiin kunnan itsenäisyyden säilyttämiseksi. Silloiset virkamiehet alkoivat toimia aktiivisesti ja aktivoivat kaikki kuntalaiset mukaan muutokseen ja kehittämään kuntaa. Tärkeässä osassa tässä olivat myös yritykset, jotka ovat sittemmin kasvaneet samaa tahtia kunnan kanssa. Tämä kuusikymmentäluvulla alkunsa saanut positiivinen kierre ja kuntalaisten aktiivisuus näkyvät edelleen kunnan ja yritysten yhteistyössä sekä kunnan asukasluvun kasvussa.

Yhteistyö kunnan ja yrittäjien välillä on yksi keskeisimmistä tekijöistä elinkeinopolitiikan toimivuutta arvioitaessa. Kunnat kokevat tulosten syntyvän tiiviin ja hyvän yhteistyön kautta: elinkeinopolitiikka on muovautunut myös yhteistyön kautta nykyisen kaltaiseksi vähitellen neljässä kunnasta kuudesta (Muurame, Kannonkoski, Uurainen ja Keuruu). Samojen kuntien edustajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä kunnan elinkeinopolitiikan toimivuuteen käytännössä. Etenkin Muuramessa ja Kannonkoskella yhteistyö kunnan ja yrittäjien välillä vaikuttaa olevan varsin aukotonta ja mutkatonta. Näissä kunnissa asioista keskustellaan yrittäjien kanssa säännöllisesti myös epävirallisissa yhteyksissä. Asioista voidaan myös olla eri mieltä, mutta kun asiat viedään eteenpäin ja julkisuuteen, ne esitetään yksimielisinä ja voidaan sanoa, että kaikki osapuolet puhuvat ”samaa kieltä”. Uurainen ja Keuruu pyrkivät myös yhteistyöhön yrittäjien kanssa, mutta toiminta on kapea-alaisempaa. Leivonmäellä ja Luhangalla yrittäjähdistykset toimivat varsin passiivisesti, mikä osaltaan vaikuttaa yhteistyön toimivuuteen.

”Mä voin noin kymmenen vuoden kokemuksella ja yhteistyöllä tästä kunnasta sanoa, että meillä on joukko toimijoita, jotka menevät samaan suuntaan ja meillä on yhteinen näkemys ja tahto, tekeminen ja luottamukselliset hyvät suhteet.”

”Hyvin toimii yhteistyö eri toimijoiden kesken. Meillä on jos esimerkkinä ottaa, et on potentiaalinen yrittäjä. Mä saan siitä tiedon, niin otan heti luurin käteen ja kokoan tällaisen ryhmän koolle. Se toimii tosi lyhyellä varoitusajalla. Kaikki ymmärtää kyllä sen tärkeyden.”

”Kyllä se varmaan on se yrittäjien ja alueen päättäjien yhteistyö ja totta kai on olemassa erilaisia näkemyksiä, jotka totta kai joitakin asioita jarruttaa ja yrittäjilläkin on varmaan vielä nopeampia tarpeita tulee esille, mihin kunta ei pysty niin nopeasti reagoimaan, mut kuitenkin yrittäjät ovat ne kunnan tärkeimmät yhteistyökumppanit kunnan menestymistä ajatellen.”

Elinkeinopolitiikan pulmakohtia useissa kunnissa ovat asuntopula, yritystonttipula, puute osaavasta työvoimasta ja asukkaiden ikärakenteen vinoutuneisuus. Esiin nousi myös ongelma siitä, että kunta ei ole aina onnistunut kartoittamaan kunnan tarjoamia mahdollisuuksia yrittäjille ja sitä kautta uusien yrittäjien houkuttelu on epäonnistunut. Aktiivisuutta kaivattiin myös uusien yrittäjäkandidaattien löytymiseen. Lisäksi kunnalla voi olla vaikeita kipupisteitä tai vanhoja toimintatapoja, jotka osaltaan vaikeuttavat tuloksen syntymistä elinkeinopolitiikan saralla. Harva kunta on valmis riskinottoihin elinkeinopolitiikan osalta, mutta pieni riskinotto saattaisi poikia lisämahdollisuuksia kunnan kehitykseen.

”Tietysti vaikeita kipupisteitä on ja vanhoja toimintatapoja, joista on vaikea päästä eroon, esimerkiksi yks on hyvinvointipalveluiden yrittäminen. Se on niin julkispainotteista tällä hetkellä. Näkisin, et siellä ois kyllä paljon potentiaalia yritystoimintaa kasvattaa.”

”Tämä yhteistyö, joka on yrittäjäjärjestön ja yrittäjien kanssa, näiden kärkiyritysten kanssa, se toimii aika hyvin tai sanotaan hyvinkin. Ja sitten näiden uusien yritysten rohkaiseminen, ja siellä me saataisiin olla hieman rohkeampiakin, mutta siinä minä koen itse ainakin, että siihen tarvittaisiin lisää rohkeutta ja kunnan ihmisten pitäisi käydä

välillä katsomassa, elinkeinoasiamies kyllä käykin, mutta kunnan ihmisten ehkä muidenkin voisivat käydä katsomassa ja kysymässä, jos voidaan jossakin auttaa niitä edellytyksiä, että muistaa niitä ja huomioida niitä, että oltaisiin siinä. Se on ehkä sillaista huomaamattomuutta.”

”Toisin sanoen Luhanka on niin pieni kunta, että se on pienellä autettu, kun vaan toteutuu. Eihän me mitään kuuta taivaalta tavoitella, vaan talouden tasapainoa ja että on edellytykset olemassa.”

Jyväskylän kehyskunnissa on tutkimuskuntien nuorin ikärakenne. Tämä nousi esille myös haastatteluissa. Nämä kunnat ovat yrittämisen ohella panostaneet myös asumiseen ja etenkin Uurainen profiloituu asuinkuntana. Nämä kunnat harjoittavat myös aktiivisesti koululaisille suunnattua yrittäjäyyskasvatusta. Koululaisten yrittäjäyyskasvatusohjelma on myös Keuruulla, Muuramessa ja Kannonkoskella sekä epäsäännöllisesti Leivonmäellä ja Luhangalla. Yrittäjäyyskasvatus on nousemassa varteenotettavaksi toiminnaksi kunnan yrittäjäkannan vireyttämisessä. Tuloksia tästä ei kuitenkaan ole vielä käytettävissä. Yrittäjäyyskasvatus on suunnattu toisen asteen oppilaitoksiin ja yläasteikäisille.

Vastuksista on selvästi huomattavissa ero elinkeinopolitiikan yleisen toimivuuden suhteen kaikkein pienimpien ja heikomman paikallisen dynamiikan omaavien kuntien sekä muiden kuntien välillä. Nämä tilastoanalyysissa heikoimmin menestyneet kunnat kokivat pääsääntöisesti elinkeinopolitiikkansa olevan hanke- ja asumiskeskeistä. Poikkeuksena on Keuruu, jossa elinkeinopolitiikkaa harjoitetaan kehittämissyhtiön kautta. Myös näiden kuntien luontoon ja vesistöihin liitettiin vahvoja odotuksia tulevaisuuden kehityksen suhteen, lähinnä matkailuun ja asumiseen liittyen. Olemassa olevat puitteet, etenkin viihtyisä asuinympäristö, ovat rakenteina kehittämisen lähtökohdina ja hankkeilla pyritään luomaan myös yritystoimintaa näiden rakenteiden pohjalta.

Täydentämään kysymystä siitä, mikä elinkeinopolitiikassa tuntuu toimivan ja mikä ei toimi, haastatteltavia pyydettiin pohtimaan myös, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että harjoitettu elinkeinopolitiikka on ollut juuri sellaista kuin kunnalla on ollut eli mitkä tekijät ovat muovanneet elinkeinopolitiikasta nykyisen kaltaisen. Elinkeinopolitiikan muovaantumiseen vaikuttavat eri kunnissa erilaiset tekijät. Haastateltavat pohtivat kysymystä oman kunnan lähtökohdista ja esille nousivat kunnan koko ja edellytykset,

investointipäätökset, kumppanuussuhteiden sisältö, resurssit, seudun ammatillisen koulutuksen turvaaminen ja työvoimakysymykset, yritystoiminnan keskeisyys, työpaikat, luonto ja luonnonvarat, toimialarakenne, kehitysyhtiöt, kunnan asukkaiden sisäänpäinsuuntautuneisuus, kunnan kasvun hallinta, mahdollinen kuntaliitos sekä kunnan väestörakenne.

”Kyllä noita toimitiloja on varattu yrityksille ja kehityshankkeet ovat olleet niin, että kunta on investoinut seiniin ja yritykset investoivat koneisiin ja laitteisiin ja ollaan sitä kautta saatu työpaikkoja syntymään.”

”Täällä ollaan myös aika sisäänpäin suuntautuneita, eikä varmasti ole helppoa ulkopuolisen tulla, eikä heitä oteta varmaan oikein mukaan. Ei mielellään lähdetä edes naapurikuntiin tekemään, kun sieltä tulee sitä hapatusta ja kaikki viedään ja mitään ei jää.”

Eri toimijoiden yhteistyö on ollut ratkaisevaa usean kunnan kehityksessä ja elinkeinopolitiikan toimivuudessa. Tähän vaikuttavat toimijoiden samansuuntaiset tavoitteet, yhteiset näkemykset kunnan kehittämistä sekä tahto toimia yhteisten päämäärien eteen. Luottamukselliset ja toimivat ihmissuhteet toimijoiden välillä ovat erittäin keskeisessä asemassa.

”Me ollaan lähdetty siitä, et tällainen tuotekehittely on niin kuin jatkuvaa ja nyt voin oikein pistää itseni kunnolla likoon. Haikailla ei saa ja se on kaikkein pahinta, että jämähtää paikalleen ja tyytyväisenä sanoo, että meillä on kaikki hyvin, vaikka niin sanookin, niin koko ajan se tuotekehittely ja uusien mallien kehittäminen. Meillä on juuri näitä hyviä henkilösuhteita, että ne on meillä A ja O ja ne on ihan, voisi sanoa, ystäviäkin, ihan vapaa-ajallakin tavataan.”

Yrittäjien tärkeys kunnan työpaikkakehitykseen ja sen huomioiminen kunnan elinkeinopolitiikassa on nostettu arvoonsa, mutta tähänkin vaikuttaa yhteistyö yrittäjien suuntaan, joka takkuaa muutamissa aiemmin mainituissa kunnissa.

Yhteistyön lisäksi tärkeäksi elinkeinopolitiikan muovaajaksi ovat muodostuneet vanhojen yrittäjien pitäminen kunnan alueella ja uusien houkuttelu sekä riittävän ja osaavan

työvoiman hankkiminen näille yrityksille sekä vastaavasti työpaikkojen luominen kunnan asukkaille. Työvoimakysymykset nousevat etenkin lähitulevaisuudessa keskeiseen asemaan.

”Tulevaisuudessa on tuhannen taalan kysymys, miten osaava työvoima turvataan esimerkiksi alueen yrityksille ja meillä ...oon lähtenyt siitä, että he kouluttavat itse kaikki työntekijänsä ja se on tietysti yksi vastaus.”

Kuntien omistussuhteet **kehittämissyhtiöistä** sekä erilaisten palveluiden hankkiminen kehittämissyhtiöiden kautta ovat vaikuttaneet myös kunnan elinkeinopolitiikan muovautumiseen. Pääsääntöisesti kokemukset ovat olleet positiivisia ja kehittämissyhtiöt ovat tuoneet kunnille lisää osaamista ja ammattitaitoa elinkeinopolitiikan tuloksellisessa harjoittamisessa.

”...Jykesin vuosittainen omistusoosuuden maksuosuus... sillä me saadaan kaikki ne palvelut käyttöön yrityksen perustamisesta kansainvälisten asioiden neuvontaan, siis koko arsenaali, mitä siellä on.”

Esimerkkejä perinteisen toimialakeskeisen elinkeinopolitiikan muovautumiseen tarjoavat muun muassa Leivonmäki ja Uurainen. Leivonmäen elinkeinopolitiikka on muotoutunut aikanaan luonnonvarojen ympärille, sillä kunnassa ovat esimerkiksi maakunnan laajimmat turvevarat. Turvevaroja hyödynnetäänkin kunnassa varsin vahvasti. Uuraisilla on sen sijaan paljon maatila- ja kuljetusalan yrittäjiä. Tämä on vaikuttanut osaltaan Uuraisten kunnan elinkeinopolitiikan muovautumiseen nykyisen kaltaiseksi. Kunnan sijainti on varmasti vaikuttanut siihen, mitä toimialoja kuntaan on aikanaan syntynyt, mutta sijainnin ei yllättäen koettu olevan suuri ongelma elinkeinopolitiikan järjestämiseen toimivasti.

Alkavien yritysten perustamista on eräissä kunnissa, kuten Muuramessa ja Uuraisilla, tuettu yrityskummitoiminnalla. Tämän on koettu olevan oivallinen ja hyödyllinen apu alkaville yrityksille. Näin he saavat vastauksia päivittäin askarruttaviin pulmiin ja lisäksi käytännön ohjausta.

Elinkeinostrategia on varsin uusi ilmiö, sillä kahdella kuudesta kunnasta strategia on vasta valmistunut ja yhdellä kunnalla se on juuri valmistumassa. Kolmella kunnalla varsinaista elinkeinostrategiaa ei vielä ollut, koska sen valmistelu oli joko kesken tai se nivoutui kuntastrategian yhteyteen. Elinkeinostrategian luominen ei kuitenkaan takaa menestystä, jollei sen täytäntöönpanoa valvota. Tuloksia elinkeinostrategioiden tuomista eduista kunnan työpaikkakehitykseen ja asukasmäärän kasvuun ei tämän tutkimuksen perusteella pysty tarkastelemaan, sillä strategioiden käyttö niissäkin kunnissa, joissa se on valmistunut, on varsin tuoretta. Tilastoanalyysin pohjalta poimitusta ns. vahvan paikallisen dynamiikan omaavista kunnista ainoastaan yhdellä kunnalla oli käytössään elinkeinostrategia ja yhdellä se oli valmistumassa. Selvää yhteyttä elinkeinostrategioiden ja vahvan paikallisen dynamiikan välillä ei voida osoittaa. Käytännön toimet nousevat siten keskeisempään asemaan.

5.4 Alueellinen yhteistyö

Tutkimus selvitti myös kuntien alueellisen yhteistyön muotoja sekä sen laajuutta tutkimuskunnissa. Tutkimuksen kunnat osallistuvat aktiivisesti kuntarajat ylittävään yhteistyöhön, kuitenkin lähinnä oman seutukunnan rajojen sisällä. **Seutukunnan menestys** nähdään erittäin tärkeänä. Kunnat eivät ole lähteneet kilpailemaan yrityksistä seutukunnan sisällä, vaan työpaikkojen syntyminen oman seutukunnan sisälle nähdään tärkeänä ja sen koetaan vaikuttavan myös oman kunnan kehitykseen, esimerkiksi mahdollisena kunnan asukasmäärän kasvuna.

”Työpaikka-alue on kuitenkin yhteinen ja kyllähän nämä työntekijät sitten asuinpaikkansa valitsee samalla tavalla kun yrittäjät toimipaikkansa. Aina kun uusia työpaikkojen syntyy, niin kyllähän se vireyttää koko seutukuntaa ja asumisasiat ovat siinä myös tärkeitä.”

”Siin oli lähinnä sillanen ajatuskanta, että semmonen aiheeton kuntien välinen kilpalaulanta siitä, että mihin joku yritys sijoittuu, päästäisiin eroon ja siitä on aika hyvin päästy.”

Merkittäväksi yhteistyön moottoriksi nousivat seutukuntien kehittämissyhtiöt, kuten Jykes Oy, KeuLink Oy ja SSYP Oy. Sellaisten kuntien yhteistyö, jotka eivät omista osaa

kehittämissyhtiöstä tai hanki elinkeinopalveluitaan kehittämissyhtiöltä, oli kapea-alaisempaa kuin muilla kunnilla. Maakuntatason ratkaisuihin vaikuttaminen koettiin kehittämissyhtiöiden ulkopuolella olevissa kunnissa myös heikommaksi kuin muissa kunnissa. Kunnan koko toki vaikuttaa osaltaan asiaan.

Yhteistyö kuntien välillä on vilkasta ja yhteistyön muodot hyvin monipuolisia. Esimerkkisi Joutsan seutukunnassa, johon Luhanka kuuluu, on laadittu hiljattain eri toimijoiden (TE -keskuksen, työvoimatoimistojen, kuntien, ym.) välille yhteistyösopimus, jonka tarkoituksena on toimia verkostona yritysten hyväksi. EU-rahoitteiset hankkeet nousivat myös monessa kunnassa yhteistyötä lisäävien tekijöiden joukkoon. EU-hankkeet ovat laajentuneet seudullisen yhteistyön lisäksi toimialakohtaiseen yhteistyöhön, joka ylittää monesti seutukunta- ja jopa maakuntarajat.

”Ylipäättänsä tämmöiset EU-rahoitteiset hankkeet, niiden luonne on muuttunut siihen suuntaan, jos ne aikaisemmin oli keinolla millä hyvänsä pienen alueen hankkeita, niin nyt entistä enemmän haetaan toimialakohtaisia tai klusterihankkeita, alueellisesti laajempia kumppaneita, ja saadaan siten löydettyä ne todelliset tekijät, ja sitten löytyy riittävän iso massa, kuten esimerkiksi bioenergiapuolella Keuruu, Saarijärvi ja Jyväskylä ovat kimpassa siinä. Se kokoonpano vaihtelee hankkeen mukaan toimialoittain.”

”EU:n hankkeet ovat aikalailla näille painopistealueille rajoittuneet. Ja kyllä se näkyy, jos katsot teollisia työpaikkoja, niin kasvua on ollut niissä. Hyötyä on ollut. Kyllä mä sanoisin niin, et jos ois ollut tää vanhan mallinen elinkeinoasiamiessysteemi, niin ei oltais kyllä saatu näin paljon työpaikkoja aikaiseksi.”

Lisäksi selvitettiin tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet alueellisen yhteistyön muovautumiseksi edellä mainitun kaltaiseksi. Kunnan itsenäisyyden vaaliminen ja tärkeiden yhteistyökumppaneiden hankkiminen 1990-luvun lama-ajan jälkeen, seutukuntamuutos, elinkeinoasiamiehen tehtävien ulkoistaminen, yrittäjiltä saatu hyvä palaute yhteistyön tasosta, viroissa olevat henkilöt, EU-hankkeet, kansallispuisto, seutukunta-asiat, yhteistyöhankkeet Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa sekä yhteistyö TE-keskuksiin olivat kaikki yhteistyötä edistäneitä tekijöitä. Kuntien yhteistyömuodot vaihtelivat kunnan omien tarpeiden, kunnan koon ja vallinneen käytännön mukaan.

Alueellisen yhteistyön takkuamista kuntarajat ylittävässä yhteistyössä pidettiin yhdessä kunnassa lähinnä kunnan pienuudesta johtuvana epäluulona siitä, että kuntalaiset joutuisivat maksumiehiksi jollekin, josta heille itselleen tai kunnalle ei ole konkreettista hyötyä. Kuitenkin etenkin hyvin pienissä kunnissa yhteistyö ulottuu myös terveydenhuollon ja koulutuksen puolelle ja on siten varsin laaja-alaista.

Haastateltavia pyydettiin pohtimaan myös alueellisen yhteistyön hyötyjä tai haittoja oman kuntansa yrittäjien ja heidän liiketoimintansa kannalta. Hyödyiksi nousivat kehittämissyhtiöistä kuntien käyttöön saatava laajempi asiantuntevuus, mittavat yhteistyökanavat, toimintapuitteiden luominen, kilpailukyvyn parantaminen, nopea ja joustava palvelu, verkostot, työpaikkojen synty, elinkeinoasiamiehen palvelut ja ammattiapu, yrittäjäjärjestön aktivoituminen sekä seudun yhteinen maaseutuasiamies.

Aluerajat ylittävä kuntien yhteistyö nähdään pääsääntöisesti erittäin positiivisena asiana oman kunnan kehitykselle ja toiminnalle. Yhteistyökanavia on useita: esimerkiksi kuntien virkamiesten välistä yhteistyötä, yrittäjien välistä yhteistyötä sekä kehittämissyhtiöiden välistä yhteistyötä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet kunnat kokevat laajan yhteistyöverkoston tärkeäksi.

”No ainakin yhtenä tärkeänä asiana pidän yrittäjäjärjestön aktivoitumisen. Se on musta yllättävän tärkeä linkki tässä yhteistyössä ja se on aiemmin ollut hyvin uinuva, mutta nyt siellä tapahtui puheenjohtajan muutos.”

”Vaikea. Sitä ei voi koskaan arvata mikä on hyödyllistä, et monesti tällainen viranomaistyö ei hyödytä yrittäjiä ja just kaikki tuollainen opinnäytetyöt ja harjoittelut ja et opiskelijoille tulee tutuksi nämä yritykset ovat hyödyllisiä. Käytännössä se on tällaista tunnettuutta, et tunnetaan paremmin ja sit saadaan uutta tietoa ja sit tietysti näiden EU-hankkeiden myötä yritykset ovat saaneet oikeita työvälineitä käyttöönsä.”

”Sanotaan, että ison asiantuntijaorganisaation hyödyt ovat kiistattomia, ei niitä kukaan kiistä. Sieltä löytyvät hyvät eri alojen asiantuntijat ja hyvät suhteet yliopistomaailmaan ja ammattikorkeakouluun ja kaikkea muuta tällaista. Ja verkostot. Nehän on niitä ihan kiistattomia asioita, hyvät yhteydet maakunnallisiin liittoihin ja TE-keskukseen ja muihin.”

Varsinaisia haittoja kuntien alueellisesta yhteistyöstä oman kunnan yrittäjille ei noussut esille. Kunnat pyrkivät nykyisin yhteistyöhön aktiivisesti.

”Ajan myötä on varmaan karsiutunut ne huonot, meillä on kuitenkin ne resurssit aika pienet. Ei me täällä turhaa pyritä tekemään.”

Mainittakoon kuitenkin, että Jykes Oy sai osakseen hieman myös kritiikkiä, joka koskee organisaation muotoutumista turhan isoksi, byrokraattiseksi ja hankalasti lähestyttäväksi. Etenkin pienyrittäjät ovat ilmaisseet huolensa sopivien palveluiden löytämisestä. Kehittämisehdotuksena esitettiin yhteydenpidon lisäämistä yritysten suuntaan ja ruohonjuuritason työn palauttamista kuntatasolle. Jykes Oy:n toiminta koettiin pääsääntöisesti kuitenkin erinomaiseksi ja höytyjä omistajakuntien elinkeinopolitiikan harjoittamiseen sekä työllisyyteen pidettiin merkittävinä. Etenkin Jykesin asiantuntijaorganisaation etuja ja hyötyjä pidettiin kiistattomina.

”Me ollaan tyytyväisiä ja ei olla tyytyväisiä. Tarkoitan sillä tyytyväisyydellä sitä, että se on tavallaan täyttänyt ja tehnyt sen tehtävän mikä sille kuuluu ja pitää olla, mutta heikkouksina on ehkä se, että se on jo ehkä vähän liian iso ja byrokraattinen ja vaikeasti lähestyttävä pienyrittäjien kannalta...”

”Se kynnyks joillakin on ja se koetaan byrokraattiseksi. Sieltä ei välttämättä saada kiinni ketään ja jos ei tunne sitä organisaatiota. Se on ehkä vähän vaikeasti lähestyttävä joidenkin silmissä. On helpompi soittaa kuntaan ja siellä saa sellaista henkilökohtaisempaa ja räätälöidämpää palvelua. On ne yritykset oppineet lähestymäänkin Jykesiä, mut on sellaista vastarintaakin.”

Haastateltavilta kysyttiin myös kunnan vaikutusmahdollisuuksia maakuntatason ratkaisuisa, jotka vaikuttavat kunnan elinkeinoelämään. Pääsääntöisesti vaikutusmahdollisuudet koettiin varsin niukoiksi isommissakin kunnissa. Kehittämissyhtiön ja seudun kautta kunnat kokivat saavansa hieman paremmat vaikutusmahdollisuudet. Kunnan menestyksen koettiin takaavan kuitenkin positiivista huomiota myös maakuntatasolla ja vaikuttavan siten maakuntatason ratkaisuihin. Jotkut haastateltavat myös uskoivat liiton kuuntelevan, kun käsiteltävä asia koskee kyseistä

kuntaa. Kunnan päättäjien hyvät suhteet maakuntatason organisaatioihin koettiin hyvin tärkeiksi ja vaikuttaviksi.

”Kyllä tämä maailma on sellainen, että kun on saanut tuloksia aikaiseksi ja niistä puhuminen, niin kyllä se niin kuin uskottavuutta lisää, että minä luulen, ettei meillä siinä ole ongelmia. Kyllä meitä kuunnellaan varmasti painoarvomme suhteessa ihan hyvin”

Maakuntaliiton toivotaan kuitenkin huomioivan kuntien tarpeet paremmin ja kuuntelevan myös pienempiä kuntia. Sillä Jyväskylän seudun koetaan osittain jyräävän maakuntatason päätöksissä pienemmät kunnat jalkoihinsa. TE-keskus sai toiminnastaan pääsääntöisesti erittäin positiivista palautetta ja heihin ollaan tyytyväisiä. Valtion harjoittama valtakunnallinen elinkeinopolitiikka sai nuhteita, mikä voi osaltaan johtua valtion roolin kaventumisesta kuntatasolla.

”Periaatteessa ollaan tietenkin koetettu vaikuttaa tähän Jyväskylän seutuun, mutta koko maakunta on jo niin iso, että kyllä tämmöisen 9 000 asukkaan kunnan vaikutusmahdollisuudet koko maakunnan osalta ovat aika pienet, meillä ei simmosiin juurikaan ole mahdollisuuksia.”

”Pitää miettiä, mitä semmoista voisi olla; maakuntakaavat ja sellaiset. Maakuntaliiton, Keski-Suomen liiton suunnitelmat ja muut tällaiset, niin vaikuttamismahdollisuudet ovat, sanotaan nyt välttävät. Siellä on niin paljon sellaista perusbyrokratiaa.”

Maakuntatason yhteistyössä esille nousi myös Kauppakota – portaali, joka on Keski-Suomen alueella toimiva yritysten omistajanvaihdosasioihin erikoistunut palvelu.

”...lisäksi me ollaan mukana tällaisessa maakunnallisessa Kauppakota- hankkeessa. Se on Keski-Suomen alueella toimiva ja siinä on mukana kaikki kehittämissyhtiöt, TE-keskus, Finnvera ja oppilaitokset. Heistä on jokaisesta siellä edustaja ja varahenkilöt ja me yritetään siellä myydä ja ostaa yrityksiä (www.kauppakota.fi). Meillä on omatietokanta. Me myös koulutetaan erilaisia neuvoja ja samalla on erilaisia koulutuksia.”

5.5 Elinkeinopolitiikan resurssit

Seuraavaksi selvitettiin kuntien elinkeinopolitiikan resursseja. Haastateltavat luonnehtivat oman kuntansa elinkeinopolitiikan resursseja pääsääntöisesti pieniksi, mutta yllättävää kyllä usean kunnan osalta riittäviksi ja kohtuullisiksi. Kunnat näyttävät tyytyneen resursseihin, joita heillä on nykyisin saatavilla ja käytössään. Kunnan menestyminen johtuukin pitkälle kunnan kyvyistä hyödyntää resurssejaan tehokkaasti tai panostaa inhimillisiin ulottuvuuksiin, yritysneuvontaan, verkostoihin ja yhteistyöhön eli ihmisten väliseen kanssakäymiseen.

”Se on laaja käsite, mutta mä sanoisin, että ne on riittävät. Kuten jo sanoin, se on kunnanjohtajan tehtävä johtaa ja olla kapteenina laivassa ja viedä eteenpäin. Se on samalla tehtävä sellaiset resurssit, että se on mahdollista.”

”Pienet, no sanotaan, että kyllä ne riittää, kun osataan ohjata yrittäjiä eteenpäin, ettei kenelläkään jää siitä kiinni, mutta taloudelliset resurssit on todella niukat.”

”Kyllä ne aika hyvällä mallilla on tällä hetkellä, et ei voi kyllä moittia.”

”Kyllähän ne tietysti pienet on, mut jos ajatellaan tätä kunnan kokoa, niin meillä on riskinottokykyä. Meillä on valtuustolla ja hallituksella ja luottamusmiehillä riskinottokykyä. Se on kuvaavaa, että päätös tuollaisen hallin rakentamisesta kestää viikon meidän kunnassa. Se ehkä paikkaa sitä rahan puutetta.”

”Me ollaan pikku hiljaa, huolimatta kuntatalouden tiukasta tilanteesta, nostettu hieman panostuksia tähän elinkeinopolitiikkaan.”

Pienemmät kunnat kamppailevat selvästi kalliiden peruspalveluiden järjestämisen kanssa asukkaiden ikääntyessä. Asukasluvultaan hyvin pienissä alle 1 500 asukkaan kunnissa suurin osa kunnan varoista menee suoraan peruspalveluiden ylläpitämiseen. Peruspalveluiden järjestämien vaikuttaa siten osaltaan kunnan muiden resurssien niukkuuteen ja elinkeinopolitiikan harjoittamiseen.

Elinkeinopolitiikan resursseihin vaikuttavat käytössä oleva rahamäärä ja sitä hoitavien ihmisten ammattitaito. Moni kunta taiteileekin tiukan kuntatalouden ja riittävien palveluiden järjestämisen välillä. Osa haastateltavista totesi kuitenkin summan kuin summan olevan lähes aina riittämätön ja siksi tyytyvän nykyisiin resursseihin ja panostavan henkilöresurssien ja ammattitaidon ylläpitämiseen ja vahvistamiseen. Panostuksia pyritään kohdentamaan tarveperusteisesti. Mainittuja kohteita olivat muun muassa kunnan internet-sivujen uudistaminen, hankkeiden kuntarahaosuuden suuntaaminen kohti kunnan ydintoimintaa, panostaminen elinkeinoasiamiehen palveluiden hankintaan sekä resurssien uudelleen mitoittamiseen tarvittaessa.

Nykyisiin resursseihin vaikuttaneet tekijät ovat varsin moninaiset ja esille nousivat muun muassa kunnan harjoittamat omat toimet ja tekemiset sekä päättäjien vakuuttaminen nykyisten toimenpiteiden kannattavuudesta, ajan kuluessa muotoutunut käytäntö ja saatu palaute, luottamusmieskunnan sukupolvenvaihdos, saadut tulokset, resurssien niukkuus, kehittämissyhtiölle menevä vuosittainen maksu sekä kunnan itsenäisyyden säilyttäminen.

”Meillä niin kuin kahdeksankymmentäluvun alussa alkoi tällöinen poliittinen ajattelu ja samalla tapahtui luottamusmieskunnassa sukupolvenvaihdos, että se vaatii tällöisiä, että tultiin uuteen aikakauteen tavallaan. On hyvin pitkälle kiinni ihmisistä ja sillaisista ihmisistä, joilla on ideoita tulevaisuuteen ja sit niillä on uskomusta ja sitä, että jos tulee pikkunen epäonnistuminen, niin ei ensiksi aleta etsimään syyllistä, vaan kannetaan yhdessä vastuu. Kyllä ihmiset ratkaisevat ja ne luovat tämän hengen ja tämän ilmapiiriin.”

Elinkeinopolitiikan resurssien muotoutumisessa keskeisessä asemassa ovat olleet kehittämissyhtiöihin panostaminen ja elinkeinopalveluiden hankkiminen sitä kautta. Kehittämissyhtiöt ovat varsin nuori ilmiö. Keski-Suomessa kehittämissyhtiöt ovat noin kymmenen vuoden ikäisiä. Vuosittaiset kuntaosuusmaksut kehittämissyhtiöihin vaikuttavat kunnan taloudellisiin resursseihin. Vastaavasti ammattitaitoisen osaamisen saaminen kunnan käyttöön sekä laajentunut palvelutarjonta vaikuttavat henkilöresurssien muotoutumiseen monipuolisemmaksi. Kuntapäättäjien näkemys kehittämissyhtiöiden hyödyllisyydestä on siis varsin selkeä.

”Onhan meidän resurssit hyvät. Se mitä me tehtäisiin yksinään olis taas simmosta hapoilemista, kun summaa mieltii, niin kyllähän sillä palkkakustannuksia hoitais, mut mitäs ne välineet sitten olis – kun meillä ei olisi yhteyksiä.”

”Siinä varmaan kymmenen vuotta sitten kunta katsoi, että se on liian kallista pitää kokopäiväinen, täällä oli virka ennen. Ja yhtiöllä on osaamista enemmän kuin yhdellä henkilöllä ja laajempi näkemys.”

Haastateltavia pyydettiin myös pohtimaan, mihin asioihin he kaipaisivat lisää resursseja sekä sitä, voisiko resursseja vähentää jostakin muusta. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, ettei resursseja enää voi vähentää mistään.

”Eipä elinkeinopolitiikkaa pienessäkään kunnassa voi tätä pienemmällä enää tehdä. Minä ainakin olen tulkinnut, että ylimääräinen lisä meidän elinkeinopolitiikassa on kunnanjohtajan hyvät yhteistyötaidot, joita kaikilla kunnilla ei ole, mutta meillä on ja yrittäjät luottaa ainakin pääsääntöisesti, että asiat kulkevat positiivisesti eteenpäin.”

”En tiedä voiko niitä vähentää ja loppujen lopuks tää on hirveen halpaa. Tää on vaan sitä, et ihmistyötä ja kun aikaa vaan on siihen.”

Muutaman haastateltavan mielestä kunnan nykyisiä resursseja voisi organisoida uudelleen ja siten hyödyntää paremmin.

”Me ei tällaisia henkilöresursseja kuitenkaan tarvita yhtään lisää, mutta saatetaan toimintatapoja muuttaa. Me voidaan näistä nykyisistä resursseista ottaa enemmän irti toimintatapoja muuttamalla. Ja se on niin kuin olen usein sanonut näissä kuntahommissa, että kuntatyön tuottavuutta voidaan kyllä paljon parantaa esimerkiksi tietotekniikkaa perusteellisesti hyödyntämällä.”

Lisäresurssien saantiin suhtauduttiin varsin realistisesti, eikä suuria odotuksia sen suhteen ole. Jos resursseja elinkeinopolitiikan harjoittamiseen olisi kuitenkin lisää, menisivät ne henkilöresurssien lisäämiseen kehittämissyhtiöissä ja elinkeinoneuvonnassa, yrittäjien koulutukseen, osaavan työvoiman hankintaan seudun yrityksille, yhteistyöhön yrittäjien kanssa sekä tieyhteyksien parantamiseen. Lisäresursseja toivottiin lisäksi kunnan

elinkeinoasiamiehen vastaanottoaikojen lisäämiseen sekä yrittäjille suunnattuja iltoja ja koulutuksia varten, kunnan markkinoinnin lisäämiseen sekä kuntien henkilöstömäärän kasvattamiseen ja koulutukseen.

”No tällä hetkellä kun meillä ei ole päätoimista yhtään, niin ollaan sitä mieltä, että meillä on nämä henkilöresurssit pikkusen pienet...”

”Toinen mihin pitää lisätä ehdottomasti on tää seutukunnan markkinointi kaikissa olomuodoissaan eli nyt meillä on se tilanne, et omasta mielestäni ainakin, meillä on hyvä tuote, mut se ei mene kaupaksi kun asukasluku vähenee.”

5.6 Päätöksenteko

Lopuksi käsiteltiin kunnan päätöksentekoa. Haastateltavat luonnehtivat oman kuntansa elinkeinopolitiikkaa koskevaa päätöksentekoa pääsääntöisesti joustavaksi, nopeaksi, hyvin roolitetuksi, hyvässä hengessä tapahtuvaksi, suoraviivaiseksi, riidattomaksi sekä tarvelähtöiseksi. Riskinottokyvyn mainitsi yllättäen ainoastaan yksi haastateltava. Eräs haastateltava kuvaili oman kunnan päätöksentekoa osuvasti joukkuepeliksi.

”Se on alusta asti ollut se yksi meidän vahvuus täällä kuntapuolella, että ollaan pystytty tekemään äärettömän nopeita ja myönteisiä päätöksiä ja se myönteinen tarkoittaa, ettei meillä aina olla oltu kaikesta samaa mieltä ja on jouduttu tutkimaan ja ollaan oltu kriittisiä, mutta ne eivät näy ulospäin. Meillä päätöksenteko näkyy ulospäin vain myönteisenä ja yleensäkin yritysasioista ulospäin tiedottaminen on myönteistä.”

”Minusta se on sellaista joustavan johdonmukaista, poukkoilematonta. Siinä ei ole yllätyksiä. Silloin on sinänsä valmistelevien viranhaltijoiden varmaan aika helppo seurustella yrittäjien kanssa tontti- ym. muista ratkaisuihin, kun ne pystyvät tekemään sen suurin piirtein täysin varmana...”

”On luotettu omaan hajuvaistiin ja aistitaan, jos on jossakin ajatusta ja viedään sitä sitten eteenpäin. Kyllä minulla on enemmän tavoitteita ollut ja väillä jonkunlaisia pettymyksiä, että tämä yrittäjyys etenee niin hitaasti.”

Positiivisen ja heikon paikallisen dynamiikan omaavat kunnat eivät jakautuneet päätöksenteon sujuvuudessa täysin tasaisesti. Muurame ja Kannonkoski erottuivat edukseen, koska molemmissa kunnissa päätöksentekoprosessi oli yrittäjälähtöistä, suunniteltua ja myönteistä. Etenkin molempien kuntien käytäntö positiivisten asioiden julkaisemiseen ja julkisuudessa yhtenäisen ajattelukannan esittäminen erosivat muiden kuntien päätöksentekomalleista. Haastateltavat kuitenkin korostivat, etteivät päätökset aina synny yksimielisesti, mutta asioista pyritään julkaisemaan yhtenäinen ja positiivinen näkemys.

Päätöksentekoa kuvattiin muissakin tutkimuksen kunnissa pääsääntöisesti positiivisin termein, mutta myös turhautumista päätöksenteon hitaasta sujumisesta oli havaittavissa muutamissa kunnissa. Etenkin suurempien asioiden läpivienti oli joissakin kunnissa hankalaa ja hidasta. Päätöksentekijät juuttuvat joskus henkilökohtaisiin asioihin, eivätkä näe metsää puilta. Kahdella kunnalla päätöksentekoon liittyi osaksi päättäjien omia tunnesiteitä, kateutta tai henkilökemioista johtuvaa kismaa. Jotkut päättäjät saattavat vastuusta asioita periaatteellisesti, jolloin päätöksenteko asiassa jumittuu. Oli mielenkiintoista huomata, että saman kunnan sisällä saattoi olla varsin ristiriitaisia esimerkkejä kunnan päätöksentekoprosessista käytännössä. Osittain jäi vaikutelma, että kunnanjohtajat suhtautuivat päätöksenteon sujuvuuteen kriittisemmin, kuin kunnanhallituksen puheenjohtajat. Kriittisimmin oman kuntansa päätöksentekoon suhtautuivat Leivonmäki, Luhanka ja Uurainen.

”Ne on liikaa mennyt tunnepohjalle ja henkilöitynyt. Luottamushenkilöt eivät pysty tarpeeksi irrottautumaan siitä yksityishenkilöroolistaan, tällaiseksi päätöksentekijäksi, vaan siihen tuppaa puskemaan väliin sillaset ajatukset, jotka ois syytä irrottaa siitä päätöstenteosta.”

Haastateltavat saivat myös pohtia niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet kunnan päätöksenteon muovautumiseksi juuri nykyisen kaltaiseksi. Tällä osa-alueella vaikuttavia tekijöitä oli useita ja tekijät olivat varsin erilaisia. Kuntien päätöksentekoon ovat vaikuttaneet muun muassa pienen kasvavan kunnan historia, jossa kunnan yritykset ovat kasvaneet kunnan kanssa samaa tahtia, esimerkiksi Muuramessa. Lisäksi päätöksenteon positiiviseen ja nopeaan käytäntöön ovat vaikuttaneet yrittäjien ja kunnan välinen luottamus sekä tiivis yhteistyö, esimerkiksi Kannonkoskella. Yrittäjät ovat näissä

kunnissa päätöksenteon keskiössä ja päätöksenteko on tarvelähtöistä. Myös kunnan pienen koon koetaan vaikuttavan positiivisesti päätöksenteon nopeuteen ja joustavuuteen, mutta vastaavasti pienissä kunnissa näytti olevan suuriakin haasteita päätöksenteon sujuvuudessa. Suurin osa haastateltavista oli ehdottomasti sitä mieltä, ettei minkäänlaisia esteitä päätöksenteon sujuvuudessa saisi olla. Todellisuus on kuitenkin haastavampi.

”Me ollaan niin kuin semmonen avoin keskusteluyhteys pidetty siellä luottamushenkilöiden välillä ja sitten yrittäjät ovat henkilökohtaisesti tulleet meille kertomaan tarpeensa ja sitä käytetty aina, eikä niin, että se tulee vain kunnanjohtajan tai kunnanhallituksen puheenjohtajan kautta.”

”Yrittäjäasiat koetaan tärkeiksi, mitenkään muita asioita väheksymättä, kuitenkin kyseessä on yleensä puhe työpaikoista. Ja se on sitä aikaisemminkin puhuttua ydintä, työpaikat pyritään säilyttämään ja synnyttämään.”

Kunnan päätöksenteon muovautumiseen ovat vaikuttaneet osin negatiiviset tekijät, jotka ovat pitkälle ihmislähtöisiä. Vaikeuksia ovat saattaneet aiheuttaa etenkin vanhojen sukujen perinteet ja heidän intressiensä ristiriitaisuus kunnan nykypäätöksentekoon ja kehitykseen. Monissa maaseutukunnissa on edelleen vahvoja perinteisiä sukuja, joiden edustajat toimivat aktiivisesti kunnan päätöksenteossa tai sen taustalla. Päätöksenteko vaikeutuu silloin, kun kunnan asioiden hoitoon liitetään liiaksi päättäjän oman edun tavoittelua. Jotta päätöksenteko olisi näissä kunnissa kohtuullisen toimivaa, on päätöksenteko edellyttänyt laajaa etukäteisvalmistelua eri intressitahojen välillä. Erään varsin pienen kunnan kunnanjohtaja kuvasi päätöksenteon muotoutumista seuraavasti:

”Täällä on kans vanhastaan kylissä vahvat suvut ja se niin kuin heijastelee kyllä paljon esimerkiksi jos jossakin päin kylässä tehdään kunnan puolesta jotain, niin tulee hirveä mustasukkaisuus, et meidän kylälle kans. Et jos joltain kylältä myydään tontteja, niin tulee hirveä narina, et meidän kylältä kanssa. Se on aika kova pala niellä kunnan strategiaakin tehdessä. Kun kaikki kylät ei tietenkään kasva samassa tahdissa.”

”Meillä oli täällä muutaman vuoden ulkopuolelta tullut tutkija EU-projektiin, joka kolmen vuoden jälkeen totesi, että täällä yritysten yhteistoiminta onnistuu ainoastaan kun ahneus voittaa kateuden.”

Haastateltavat kaipaisivat myös kunnan elinkeinopolitiikkaa koskevassa päätöksenteossa kunnan jatkuvaa kehittämistä, koska kunnilla ei ole varaa jäädä paikalleen hetkeksikään, vaikka tilanne juuri sillä hetkellä vaikuttaisi hyvälle. Eräät haastateltavat kokivat tuudittautuneensa liikaa kehitysyhtiön varaan ja pyrkivät lisäämään jälleen oman kuntansa ja yrittäjien välistä yhteistyötä. Yrittäjiä patistetaan yhtä lailla aktiiviseen yhteistyöhön kunnan suuntaan. Eräs kuntapäättäjä toivoi yrittäjiltä riittävää rohkeutta omien asioiden ja ongelmien esiintuomiseen, jotta kunnan päätöksenteko kehittyisi jatkossa yrittäjyystävälliseen suuntaan. Esimerkiksi kehittämistyöryhmätoiminta Kanonkoskella toimii epävirallisena kanavana kunnan ja yrittäjien välillä ja tuo uusia ideoita valtuuston iltakouluun.

Päätöksenteon koetaan olevan asenteista kiinni. Moni haastateltavista pohti myös sitä, miten päätöksenteko saataisiin kaikkia tyydyttävälle tasolle. Ratkaisu voisi löytyä uusien aktiivisten kuntalaisten saamisesta mukaan päätöksentekoon sekä kunnan päämäärien selkeyttämisestä ja vahvistamisesta. Riskinottokykyä päätöksenteossa toivotaan myös lisää. Elinkeinopolitiikkaa toivotaan hoidettavan jatkossa hieman isommissa kokonaisuuksissa, kuten esimerkiksi kehittämissyhtiöissä. Myös kunnissa, jotka eivät hanki elinkeinopalveluitaan kehittämissyhtiöistä, oli toiveita siihen suuntaan. Samalla tarvetta ilmeni tehtäväjaon tarkastamiseen kehittämissyhtiön ja kunnan päättäjien välillä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Elinkeinopolitiikan ydin muodostuu kunnan vireystilan ylläpidosta sekä toimenpiteistä työpaikkojen synnyttämisestä ja säilyttämisestä, mitkä ovat juuri elinkeinopolitiikan keskeisimpiä tehtäviä. Etenkin vahvan paikallisen dynamiikan kunnissa on keskitytty myös yrittäjyyden esteiden poistamiseen, ilmapiirin rakentamiseen yrittäjyydelle sopivaksi sekä hyvään yhteistyöhön yrittäjähdistyksen yrittäjien suuntaan. Tämä tukee hyvin seudun kasvukehitystä.

Verkostojen hyödyt koetaan kaikissa kunnissa tärkeiksi. Hyvä yhteistyö kunnan ja yrittäjien välillä sekä yrittäjäystävällinen ilmapiiri ovat keskeisessä asemassa toimivan ja tuloksellisen elinkeinopolitiikan harjoittamisessa. Kunnat kokevat tuloksien syntyvän tiiviin ja toimivan yhteistyön kautta. Elinkeinopolitiikka on muovautunut hyvän yhteistyön kautta nykyisen kaltaiseksi etenkin Muuramessa ja Kannonkoskella. Nämä kunnat nostivat hyvän yhteistyön kaikilla tasoilla esille useaan otteeseen. Molemmat näistä kunnista menestyivät hyvin tilastoanalyysissä paikallista dynamiikkaa mitattaessa. Voidaan olettaa, että yhteistyö kunnan eri toimijoiden ja yrittäjien välillä on yksi keskeisimpiä menestystekijöistä. Yhteistyö yrittäjien ja kunnan välillä tulee olla aukotonta, avointa ja luottamuksellista. Asioista on pystyttävä keskustelemaan ja pääpaino yhteistyössä on yrittäjien tarpeisiin vastaamisessa. Myös ihmisten aito kiinnostus ja paneutuminen kunnan kehitykseen laaja-alaisesti näyttäisi tuottavan tulosta. Hyvä elinkeinopolitiikka on ihmiskeskeistä ja toimivan yhteistyön kautta positiivinen ratas lähtee pyörimään. Oppivan alueen käsitteessä korostuvat juuri verkostot ja ihmisten vuorovaikutussuhteet. Myös Uraisilla ja Keuruulla on pyritty vahvistamaan yhteistyötä yrittäjien suuntaan, mutta molemmissa kunnissa, samoin kuin Leivonmäellä ja Luhangassa, yhteistyötä yrittäjien suuntaan kaivattiin lisää ja yrittäjäjärjestöjä kannustettiin aktivoitumaan toiminnassaan. Maaseudun kehitys ja työpaikat määräytyvätkin pääsääntöisesti yksittäisten ihmisten sekä yritysten teoista ja tuloksista.

Tutkimuksen kunnat osallistuvat aktiivisesti kuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Yhteistyö rajoittui kuitenkin pääsääntöisesti oman seutukunnan sisälle. Alueellisen yhteistyön laajuudessa ei ole suuria eroja vahvan tai heikon paikallisen dynamiikan kunnissa.

Kaikkein pienimmissä kunnissa yhteistyö seutukunnalla ulottuu myös peruspalveluiden tuottamiseen ja koulutukseen.

Kuntarajat nähdään osittain vieläkin liian vahvoina, vaikka yrittäjät ja työssäkäyntialueet eivät tunne kuntarajoja. Seutukunnan menestys nähdään kuitenkin erittäin tärkeänä. Kunnat eivät ole lähteneet kilpailemaan yrityksistä seutukunnan sisällä, vaan työpaikkojen syntyminen oman seutukunnan sisälle nähdään tärkeänä ja sen koetaan vaikuttavan myös oman kunnan kehitykseen, esimerkiksi mahdollisena kunnan asukasmäärän kasvuna. Laaja ja monipuolinen kuntien, kehittämissyhtiöiden ja maakuntatason organisaatioiden (esimerkiksi TE-keskus) yhteistyö tuo pääsääntöisesti positiivisia asioita. Se ei kuitenkaan nouse yhtä tärkeään asemaan kuin yhteistyö kunnan omien toimijoiden kanssa. Yhteistyön laajeneminen toimialakohtaisesti seutukuntaa laajemmalle alueelle sen sijaan vaikuttaa olevan myönteinen tekijä kunnan yrittäjien menestymiseen, koska näin saadaan laajempia klusterihyötyjä ja yrityksen asiakaskenttä laajenee. Myös yhteistyötä yli maakuntarajojen tulisi kokeilla rohkeammin. Nämä tekijät nousevat myös endogeenisen kehitysprosessin keskeisimmiksi pirteiksi.

Tutkimuksessa keskeiseen asemaan nousivat myös kehittämissyhtiöt ja niiden monipuolinen ja ammattitaitoinen osaaminen. Tutkimuksen kuudesta kunnasta kolme kuntaa (Keuruu, Muurame ja Uurainen) omistaa osuuden kehittämissyhtiöstä. Muurame ja Uurainen, jotka molemmat sijaitsevat Jyväskylän seutukunnalla, ovat mukana Jykes Oy:ssä kunnan koon mukaisella omistusosuudella. Muuramen osuus on kuusi prosenttia ja Uuraisten kaksi prosenttia. Keuruun kaupunki hoitaa omaa elinkeinotoimintaansa KeuLink Oy:n kautta. Kannonkoski on ulkoistanut oman elinkeinoasiamiehen viran ja hankkii tarvittavan palvelun kuukausittaista korvausta vastaan SSYP Oy:ltä. Kolme näistä kunnista (Muurame, Kannonkoski ja Uurainen) menestyi myös hyvin tilastoanalyysin pohjalta laaditussa alueellisen dynamiikan osiossa. Voisi siis ajatella, että hyvin organisoidun ja ammattitaitoisen elinkeinopolitiikan harjoittaminen, jossa kehittämissyhtiöiden palveluita hyödynnetään osana kunnan omaa elinkeinopolitiikkaa, on yksi tekijä alueen yritysten menestymiseen sekä alueen elinvoimaisuuteen. Elinkeinopolitiikan harjoittamisen lähtökohdiana on tällöin laajempi pelikenttä, ammattitaito ja erikoisasiantuntemus. Kehittämissyhtiön hyödyt nousivat esille myös laaja-alaisessa yhteistyössä yli kuntarajojen. Maakuntatason ratkaisuihin koettiin pystyttävän vaikuttamaan myös paremmin kehittämissyhtiön kautta kuin yksin omasta

kunnasta käsin. Keuruun kaupunki sijoittui tilastanalyysissä kuitenkin heikosti, vaikka siellä elinkeinopolitiikkaa harjoitetaan kehittämissyhtiön kautta. Syitä tähän voi olla useita, mutta etenkin kunnan ja yrittäjien yhteistyö on ollut vähäistä, työvoimasta on osin pulaa muutamilla aloilla ja kaupunki on pitkään kärsinyt muuttotappiosta.

EU-hankkeiden myötä kuntien elinkeinopolitiikan kansainvälisyys on lisääntynyt ja ne on koettu varsin toimiviksi useissa tutkimukseen osallistuneissa kunnissa. Etenkin heikomman paikallisen dynamiikan kunnissa hankkeisiin osallistumien on selvästi synnyttänyt uusia työpaikkoja ja lisännyt alueellista yhteistyötä. EU-hankkeet ovat kiinteä osa kunnan elinkeinopolitiikkaa ainakin Keuruulla ja Leivonmäellä. Myös muut kunnat ovat olleet varsin aktiivisia hankkeisiin osallistumisessa. Haittapuoliksi koettiin hankkeiden byrokraattisuus ja niiden projektiluonteesta johtuva määräaikaisuus. Hankkeista saadut tulokset on koettu kuitenkin positiivisiksi ja hyödyt kohdentuvat pääsääntöisesti tiettyihin toimialoihin, jolloin hanketoiminta osana elinkeinopolitiikkaa vaikuttaa positiivisesti paikallisiin yrittäjiin. EU-hankkeet eivät tosin yksinään näyttäisi johtavan positiivisen dynamiikan syntymiseen kunnan alueella. Yhtenä syynä tähän voi olla juuri niiden määräaikaisuus.

Haastatteluissa ei käynyt ilmi, että yksikään tutkimuksessa mukana ollut kunta pyrki aktiivisesti houkuttelemaan alueelleen ulkopuolisia investointeja. Investoijien myötä alueelle voisi hakeutua lisää yrityksiä. Tämän myötä syntyisi myös uusia työpaikkoja ja osaavan työvoiman houkuttelu alueelle saattaisi onnistua nykyistä paremmin.

Osassa kunnista oli havaittavissa pulaa osaavasta työvoimasta etenkin erityisosaamista vaativilla aloilla, kuten puu- ja metalliteollisuudessa. Yhtenä ratkaisuna saattaisi olla kannonkoskelaista yritystä esimerkkinä käyttäen nykyistä laajempi osaavan työvoiman kouluttaminen oppisopimuskäytännöllä. Kannonkoskella kunta tukee oppisopimusohjelmia. Kunnalla on erittäin hyviä kokemuksia oppisopimusohjelmista ja koulutetut ovat usein työllistyneet kouluttavaan yritykseen. Kunnat ovat myös varsin aktiivisesti osallistuneet koululaisten yrittäjyyskasvatuksen lisäämiseen. Keuruulla on menossa Knalli-yrittäjyyskasvatusohjelma ja Muuramessa yrittäjyyttä voi opiskella muun muassa lukiossa. Myös yrityskummitoiminta on saavuttanut suosiota sekä Uuraisilla että Muuramessa. Sen tarkoituksena on tukea uusia aloittavia yrittäjiä yrityselämän alun haasteissa.

Maaseutukuntien elinkeinopolitiikkaan ovat käytännössä vaikuttaneet useat eri tekijät. Yhteistä asukasluvultaan pienimmille kunnille on kunnan koon vaikutus elinkeinopolitiikan harjoittamiseen. Kunnan koko vaikuttaa käytössä oleviin resursseihin, kunnan toimintatapoihin ja työvoimaan. Kunnan pienen koon ei kaikissa kunnissa koettu kuitenkaan olevan negatiivinen asia, vaan se nähdään myös toimintaa tehostavana tekijänä, koska yhteistyö on tiivistä kaikkien toimijoiden kanssa ja turhaa byrokratiaa on vähän. Kunnan pieni koko aiheuttaa kuitenkin lisähaasteita, koska veronmaksajia on vähän ja työssäkäyvän väestön ikärakenne on usein vinoutunut. Nuoria on suhteellisen vähän ja vanhemmat alkavat jäädä eläkkeelle. Haasteena on työvoiman saaminen yrityksille, perus- ja hoivapalveluiden järjestäminen kunnassa, nykyisten yritysten pitäminen kunnassa ja mahdollisten uusien yrittäjien houkuttelu. Ongelmia monissa kunnissa syntyy myös asunto- tai tonttipulasta sekä sopivien yritystoimitilojen saamisesta kunnan käyttöön. Toimitilaratkaisut ovat tärkeitä yrityksille, koska ilman sopivia toimitiloja yritys ei voi siirtyä paikkakunnalle. Toimitilaratkaisut ovatkin osa kunnan elinkeinopolitiikan tehtäviä. Toisaalta toimitilojen rakentaminen ennen yrityksen ilmestymistä on riskitekijä kunnalle. Haastatteluista kävi ilmi, että yritykset ovat toisinaan haluttomia odottamaan kunnan toimia, vaan siirtyvät toiseen kuntaan, jossa toimitilat ovat valmiina. Esiin nousi myös ongelma siitä, että kunta ei ole aina onnistunut kartoittamaan ja ”paketoimaan” kunnan tarjoamia mahdollisuuksia yrittäjille ja sitä kautta uusien yrittäjien houkuttelu on epäonnistunut. Aktiivisuutta kaivattiin myös uusien yrittäjäkandidaattien löytymiseen. Lisäksi kunnalla voi olla vaikeita kipupisteitä tai vanhoja toimintatapoja, jotka osaltaan vaikeuttavat tuloksen syntymistä elinkeinopolitiikan saralla. Harva kunta on valmis riskinottoihin elinkeinopolitiikan osalta.

Päätöksenteon sujuvuus vaikuttaa merkittävästi myös kunnan elinkeinopolitiikan tehokkuuteen ja tuloksellisuuteen. Vahvan ja heikon paikallisen työpaikkadynamiikan kunnat eivät jakautuneet päätöksenteon sujuvuudessa täysin tasaisesti. Muurame ja Kannonkoski erottuivat edukseen, koska molemmissa kunnissa päätöksentekoprosessi oli yrittäjälähtöistä, suunniteltua ja myönteistä, jotka ovat maaseutukuntien näkökulmasta keskeisiä yritysten toimintaedellytyksiä parantavia toimia. Etenkin näiden kuntien käytäntö, jossa julkaistaan positiivisia asioita ja esitetään julkisuudessa yhdensuuntaisia ajattelukantoja, erosi muiden kuntien päätöksentekomalleista. Haastateltavat kuitenkin

korostivat, etteivät päätökset aina synny yksimielisesti, mutta asioista pyritään muokkaamaan yhtenäisen ja positiivinen näkemys. Voisi siis olettaa, että positiivinen julkisuusmielikuva ja myönteisten asioiden esille tuonti vaikuttavat kunnan menestymiseen yrittäjiä houkuteltaessa. Päätöksenteon yrityslähtöisyys on luonut kuntiin myös useita kasvuyrittäjiä, joiden hyvää esimerkkiä kunnat ovat pyrkineet mainostamaan valtakunnallisesti.

Päätöksentekoa kuvattiin muissakin tutkimuksen kunnissa pääsääntöisesti positiivisin termein, mutta myös turhautumista päätöksenteon hitaasta sujumisesta oli havaittavissa. Varsinkin suurempien asioiden läpivienti oli joissakin kunnissa hankalaa ja hidasta. Päätöksentekijät juuttuvat joskus henkilökohtaisiin asioihin, eivätkä näe metsää puilta. Kriittisimmin oman kuntansa päätöksentekoon suhtautuivat Leivonmäki, Luhanka ja Uurainen. Suurin osa haastateltavista oli ehdottomasti sitä mieltä, ettei minkäänlaisia esteitä päätöksenteon sujuvuudessa saisi olla. Todellisuus on kuitenkin haastavampi.

Vaikeuksia ovat aiheuttaneet muutamassa kunnassa muun muassa vanhojen sukujen perinteet ja heidän intressiensä ristiriitaisuus kunnan nykypäätöksenteon ja kehityksen kanssa. Päätöksenteko vaikeutuu silloin, kun kunnan asioiden hoitoon liittyy liiaksi päättäjän omia tunnesiteitä. Jotta päätöksenteko olisi näissä kunnissa toimivaa, on päätöksenteko edellyttänyt laajaa etukäteisvalmistelua eri intressitahojen välillä. Kun päätöksenteko on aikaavievää ja monimutkaista, kunnan kehitys kärsii, koska päätöksenteko venyy, eivätkä esimerkiksi yritykset ehdi aina odottelemaan tonttiasian ratkaisua, vaan siirtyvät toiseen kuntaa, jossa päätöksenteko on nopeampaa.

Kunnan elinkeinopolitiikan resurssit ovat pääsääntöisesti pienet. Resurssit koetaan kuitenkin jokseenkin riittäviksi, koska kunnat näyttävät tyytyneen resursseihin, joita nyt on tarjolla ja käytössä. Kunnan menestyminen johtuukin pitkälle kunnan kyvyistä hyödyntää resursseja tehokkaasti ja panostaa inhimillisiin resursseihin, yritysneuvontaan, verkostoihin ja yhteistyöhön eli ihmisten väliseen kanssakäymiseen.

Peruspalveluiden järjestäminen vaikuttaa osaltaan kunnan resurssien niukkuuteen ja elinkeinopolitiikan harjoittamiseen etenkin kaikkein pienimmissä maaseutukunnissa esimerkiksi, Leivonmäellä ja Luhangalla. Kunnat kamppailevat kalliiden peruspalveluiden järjestämisen kanssa asukkaiden ikääntyessä. Moni kunta taiteileekin

tiukan kuntatalouden ja riittävien palveluiden järjestämisen välillä. Kunnat pyrkivät kohdentamaan resursseja tarpeen mukaan sekä panostamaan henkilöresurssien, esimerkiksi ammattitaidon, ylläpitämiseen ja vahvistamiseen.

Lisäresurssien saannin suhteen kunnilla ei ole nykytilanteessa suuria odotuksia. Jos resursseja kuitenkin elinkeinopolitiikan harjoittamiseen olisi lisää, menisivät ne henkilöresurssien lisäämiseen kehittämissyhtiöissä ja elinkeinoneuvontaan, yrittäjien koulutukseen, osaavan työvoiman hankintaan seudun yrityksille, yhteistyöhön yrittäjien kanssa, tieyhteyksien parantamiseen, kunnan markkinointiin sekä kuntien henkilöstömäärän lisäämiseen ja koulutukseen.

Kuntien eriarvoisuus kasvaa. Siihen vaikuttavat kunnan asukasmäärien ero, asukkaiden ikä-rakenne, alueen elinkeinorakenne ja päättäjien aktiivisuus sekä päättäjien keski-ikä. Tutkimuksessa ilmeni taantuvien paikkakuntien ikärakenteen olevan varsin nurinkurinen ja päättäjien keski-ään nousevan yli 50 vuoteen. Se, miten nuoria houkuteltaisiin päätöksentekoon, saatikka kuntaan, on pitkälle lähtöisin työpaikkojen tarjonnasta tai läheisyydestä. Asumiskuntana profiloituneen kunnan tulee tarjota hyvät peruspalvelut, kuten päivähoito, peruskoulu, terveydenhuollon palvelut sekä työpaikkoja suhteellisen läheltä. Pelkällä kesäasutuksella kunta ei takaa menestystään. Alueelta pois muuttaneita nuoria voi houkuttaa mukaan päätöksentekoon, vaikka he eivät enää kunnassa asuisikaan. Mahdollisuus osallistua kunnan kehitykseen voi innostaa nuoria perheitä myös takaisinmuuttoon. Kunnan vireyden varmistamiseksi on muutenkin tärkeää tarjota nuorille mahdollisuus vaikuttaa, sillä uudet ideat ja tuoreet näkemykset voivat poikia uutta kehitystä ja innostus kunnan asioihin pysyy vilkkaana.

Kuntien harjoittaman elinkeinopolitiikan tulee vaihdella kunnan olosuhteiden ja tarpeiden mukaan. Kehittyvälle ja kasvavalle alueelle sopiva elinkeinopolitiikka ei sovi taantuvalla maaseutupaikkakunnalle. Elinkeinopolitiikan ”reseptit” tarjoavat kunnille ennen kaikkea mahdollisuuden asemoida itsensä suhteessa elinkeinopolitiikan toimintamalleihin. Tämän perusteella kunnan on mahdollista pohtia, mihin osatekijöihin panostamalla toiminnan tuloksellisuus voisi parantua.

Tutkimuksessa esitettiin neljä elinkeinopolitiikan reseptiä kohdassa 3.3, joista kolme yhdistyy positiiviseen paikalliseen työpaikkavaikutukseen. *Ohjelmaperusteinen*

elinkeinopolitiikka ”resepti” 1 sopii luontevasti suurille kunnille, koska sitä luonnehtivat runsaat elinkeinotoimen voimavarat, aktiivinen tiedottaminen ja kunnan imagomarkkinointi sekä ohjelmaperusteinen elinkeinojen kehittäminen. Toiminta on ammattimaista ja luottamushenkilöt ovat keskeisessä asemassa, samoin seututaso yhteistyö. Muuramen, Kannonkosken ja osittain myös Keuruun elinkeinopolitiikassa on havaittavissa tämän suuntaisia toimia.

Vähäisemmällä voimavaroilla toimivat maaseutukunnat voivat hakea lisää vaikuttavuutta *seudullisen yhteistyön ja hankintapolitiikkansa* tarkistamisen suunnalta ”reseptistä” 2, jossa yhdistyy hyvä hankintaosaaminen, yrittäjäystävällinen verotus ja yrittäjiä hyödyttävä seututasoinen yhteistyö. Virkamiehet ovat tässä reseptissä selvästi luottamushenkilöitä keskeisemmässä asemassa. Uurainen ja Luhanka profiloituvat osittain tämän elinkeinopolitiikan reseptin käyttäjiksi.

Maaseutukunnat voivat myös rakentaa elinkeinopolitiikkansa aidosti *oman kunnan yrittäjistä ja yrittäjyydestä lähteväksi* ”resepti” 3. Siinä yhdistyvät hyvä ja vahva yhteistyö paikallisten yrittäjien kanssa, aktiivinen tiedottaminen ja osaamisen korostaminen sekä oppilaitosten että yrittäjien oman osaamisen suhteen. Sekä luottamushenkilöt että virkamiehet ovat yhteistyöhön erittäin sitoutuneita. Resursseja ei ole kovin paljon, mutta ne on kohdennettu harkiten ja yrittäjien mielestä oikeisiin asioihin. Positiivisen dynamiikan kunnat (Muurame, Kannonkoski ja Uurainen) hyödyntävät reseptin toimintamalleja elinkeinopolitiikassaan.

Toimintapuitteiden rakentaminen, ”resepti” 4, elinkeinopolitiikan ensisijaisena välineenä taitaa olla yksinään jo vanhanaikaista, koska niihin liittyvät puitteet eivät vaikuta tällä hetkellä yritystoiminnan kehittymisen kynnyksymyksiltä. Tätä reseptiä luonnehtivat hyvä kunnallistekniikan, tonttien ja toimitilojen tarjonta sekä yrittäjiä palveleva kaavoitus. Paikalliset yrittäjät otetaan tässä reseptissä myös hyvin huomioon kunnan järjestämissä tarjouskilpailuissa. Myös yritysten ja oppilaitosten välinen yhteistyö on kunnossa sekä yrittäjyyskasvatukseen ja yrittäjien oman osaamisen kehittämiseen panostetaan voimavaroja. Kaikkien tutkimuskuntien elinkeinopolitiikan toimissa on löydettävissä yhtenäisyyksiä tähän reseptiin.

6.1 Elinkeinpolitiikan yhteys yrittäjien määrään

Tutkimuksen perusteella kunnan elinkeinopolitiikan laaja-alaisuudella, toimintatavoilla, yrittäjyystävällisyydellä, kehittämissyhtiöillä ja yhteistyöllä eri toimijoiden välillä sekä kuntarajojen yli on suuri merkitys kunnan yrittäjien ja työpaikkojen määrään. Suuri merkitys on myös ihmisillä, jotka osallistuvat päätöksentekoon ja heidän aktiivisella asenteella on kunnan kehittämistyötä kohtaan. Kunnan sijainti, esimerkiksi suhteessa maakunnan kasvukeskukseen, ei vaikuta tutkimuksen perusteella merkittävän negatiivisesti kunnan elinkeinopolitiikan menestykseen. Kunnan vanhuspainotteinen ikärakenne ja kunnan pieni koko vaikuttavat kunnan elinkeinoresurssien määrään, mutta enemmän merkitystä näyttäisi olevan kunnan yrittäjyystävällisellä imagolla, aukottomalla yhteistyöllä yrittäjien suuntaan sekä päätöksenteon joustavuudella.

Keski-Suomen kuntien kilpailuetuna muihin maakuntiin nähden voidaan keskeisen sijainnin lisäksi pitää puhdasta luontoa lukuisine järvineen, mikä lisää etenkin matkailuyritysten sekä kesäasukkaiden määrää ympäri maakuntaa. Matkailu ja kesäasukkaat lisäävät puolestaan erilaisten palveluiden kysyntää uusille palveluyrittäjille. Maakuntatasolla Keski-Suomi pystyisi profiloitumaan entistä enemmän matkailukohteena. Keski-Suomen laaja ja monipuolinen kouluverkko, Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja yliopisto mukaan luettuna, takaavat maakunnalle tarpeeksi koulutettua ja osaavaa työvoimaa. Haasteena näyttävät olevan koulutetun työvoiman houkuttelu työhön ympäri maakuntaa sekä työn ja koulutuksen kohtaavuusongelmat.

Elinkeinopolitiikan keskiöön nousevat kunnan virkamiehet, luottamusmiehet, yrittäjät ja asukkaat. Hyvällä yhteistyöllä kunnan viranhaltioiden ja yrittäjien välillä näyttää olevan selkeä yhteys yrittäjien ja työpaikkojen määrään. Myös kuntarajat ylittävä yhteistyö tuo etuja yrityksille. Kunnan asenne ja yhteen hiileen puhaltaminen vaikuttavat etenkin siihen, miten kunta viestii itsestään ulkopuolisille ja mahdollisille uusille yrittäjille. Jos kunta koetaan yrittäjämysteisenä, helposti lähestyttävänä, joustavana ja aktiivisena paikkakuntana, se houkuttelee tulijoita kauempaakin. Kunnan yrittäjät toimivat silloin loistavina puhemiehinä, kun yrittäjät ovat tyytyväisiä kunnan toimintaan. Menestyneet yritykset ja kunnan aktiivinen rooli yritysten toimintaedellytysten parantamisessa huomataan myös kauempaa. Toimijoiden yhteistyöstä, yrittäjyyslähteisestä päätöksenteosta ja positiivisesta julkisuudesta syntyy hyvä kierre. Myös

kehittämissyhtiöiden toiminta näyttäisi vaikuttavan positiivisesti. Tähän kierteeseen pääseminen on pitkäaikaisen työn tulosta ja lähtee ensisijaisesti ihmisistä. Kaksi tutkimuskuntaa on onnistunut tässä erittäin hyvin ja hyvä ilmapiiri huokuu ulkopuoliselle. Nämä kunnat ovat Jyväskylän vieressä sijaitseva noin 9 000 asukkaan Muurame ja pohjoisen Keski-Suomen noin 1 600 asukkaan Kannonkoski. Kunnat ovat kooltaan ja sijainniltaan varsin eri asemassa, mutta molemmissa kunnissa on onnistuttu yritysten ja työpaikkojen luomisessa kunnan alueelle ja nykyisten yritysten kasvun tukemisessa. Asukkaiden panoksen lisäksi kunnat ovat satsanneet elinkeinopalveluiden hankkimiseen joko omalta kehittämissyhtiöltä, Jykes Oy:ltä tai ulkopuoliselta kehittämissyhtiöltä, SSYP:ltä. Kunnat ovat aktiivisesti pyrkineet tarjoamaan toimitiloja yrityksille. Myös alueelliseen yhteistyöhön on panostettu. Kuntien työpaikkakehitys on ollut pidemmän ajanjakson ajan suhteellisen noususuhteinen ja etenkin Kannonkoskella on uskallettu ottaa myös kohtuullisia riskejä muun muassa toimitilojen rakentamisessa, jotka ovat tuottaneet tulosta. Pääsääntönä kunnissa on ollut aukottoman, tiiviin ja luottamuksellisen yhteistyön muodostuminen yrittäjien ja kunnan välille. Myös päätöksenteko on yrittäjyyslähdeistä ja nopeaa.

Se, mikä osa kunnan positiivisesta aluedynamiikasta ja elinkeinopolitiikan tuottavuudesta on sattumaa, on hankala arvioida. Pääsääntöisesti elinkeinopolitiikan muotoutuminen on usean vuoden pitkäjänteinen prosessi. Usein se vaatii tietyn voiman tai liikkeen käynnistykseen. Myös tässä kunnan asukkailla ja virkamiehillä on merkittävä rooli. Elinkeinopolitiikan tuloksellisuus vaatii päämäärän, jonka tavoitteluun jokainen kuntapäättäjä ja yrittäjä sitoutuvat. Myös välitavoitteiden asettaminen, esimerkiksi kunnan asukasluvun kääntäminen muuttotappiosta muuttovoittoiseksi, voi olla tärkeää. Tavoitteisiin pääsyä tulee myös aktiivisesti seurata ja valvoa.

Keuruun kaupunki, jonka elinkeinotoimet ovat varsin kattavat, ei ole onnistunut vastaavanlaisesti yritysten houkuttelussa ja kunnan asukasluku on ollut jo pitkään laskeva. Kaupunki kärsi erityisesti 1990-luvun lama-ajasta ja moni yritys joutui lopettamaan. Nyt työpaikkoja on syntynyt seudulle. Ongelmana on kuitenkin työvoiman saatavuus. Toimenpiteitä työvoiman saamiseksi on alettu tehdä aktiivisesti. Myös yhteistyö yrittäjien suuntaan on usean vuoden jälkeen elpymässä aktiivisemmaksi. Keuruulla on tutkimuksessa mukana olleiden negatiivisen paikallisen dynamiikan omaavista kunnista parhaat mahdollisuudet kääntää kehitys positiivisempaan suuntaan.

Kaupungin koko ja koulutusjärjestelmän laajuus ja monipuolisuus sekä laaja, jopa maakuntarajat ylittävä yhteistyö, ovat tässä apuna. Merkitystä on myös sillä, että kunnan elinkeinopolitiikkaa harjoitetaan ammattimaisesti kehittämissyhtiö Keulinkin kautta. Myös EU-hankkeet näyttävät toimineen Keuruun seudulla hyvin.

Uurainen, jossa paikallinen työpaikkadynamiikka on ollut positiivista, profiloituu sen sijaan pitkälle asuinkuntana. Sen asukkaiden ikärakenne on varsin nuori ja kunta hyötyy yhteisestä työssäkäyntialueesta Jyväskylän kanssa. Kunnan haasteena ovat olleet yritystonttien hankkiminen ja kaavoittaminen sekä päätöksenteon takkuaminen isoista asioista päätettäessä. Kunnan ja yrittäjien yhteistyö on säännöllistä, mutta varsin harvakseltaan tapahtuvaa.

Leivonmäki liittyy Joutsaan vuoden 2008 alusta. Kunta uskoo tämän vireyttävän alueen yritystoimintaa, koska nykyiseltään kunta ei pysty tarjoamaan uusille yrittäjille riittävää ja osaavaa työvoimaa. Joutsan elinkeinoasiamiehen palvelut tulevat vuoden alusta myös Leivonmäen yrittäjien käyttöön. Yrittäjähdistys toimii kunnan alueella varsin passiivisesti ja asukkaiden ikärakenne on vanhuspainotteinen. Resursseista suurin osaa menee peruspalveluiden järjestämiseen. Kunnan päätöksentekoon kaivataan lisää yrittäjälähtöisyyttä, joustavuutta ja nopeutta. Hyötyä kunnalle on ollut yhteistyöstä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa ja EU-hankkeista. Nämä yksin eivät kuitenkaan riitä yrittäjien houkutteluun ja menestymiseen.

Luhanka uskoo Päijänteen vetovoimaan. Kunta on kaavoittanut useita uusia asuin- ja mökkitontteja. Yritystoiminta on kunnan alueella varsin vähäistä, mikä johtuu osin kunnan pienestä koosta ja yrittäjähdistyksen passiivisuudesta. Asuntojen rakentamisen uskotaan kuitenkin tuovan palveluita kuntaan. Kunnan kehityksen esteenä ovat kunnan ja päättäjien vanhuspainotteinen ikärakenne ja asukkaiden sisäänpäinsuuntautuneisuus. Kunta tekee kuitenkin laajaa yhteistyötä Joutsan seutukunnan kuntien kanssa. Esimerkiksi yhteispalvelusopimus on askel tiiviimpään yhteistyöhön seudun toimijoiden kanssa ja osoitus kunnan halusta toimia aktiivisesti yrittäjien hyväksi.

On kuitenkin huomioitava, että myös vahvan paikallisen dynamiikan kunnat ovat kokeneet merkkejä työvoiman saatavuuden ja laadun heikentymisestä. Etenkin Kannonkoskella ikärakenne on vanhuspainotteinen, mutta sen ei uskota vaikuttavan

merkittävästi kunnan tulevaisuuden menestykseen, koska asukasluokekehitys on useana vuonna peräkkäin ollut myönteinen. Toimenpiteitä työvoiman saamiseksi yrityksiin on kuitenkin aloitettu jo ainakin Keuruulla ja Kannonkoskella. Muurame ja Uurainen näyttäisivät kärsivän vähiten suurten ikäluokkien eläkkeelle lähdöstä, sillä niissä ikärakenne on terveellä pohjalla. Elinkeinopoliittiset toimenpiteet tulee jatkossa suunnata yritysten houkuttelun lisäksi työvoiman saatavuuteen ja laatuun. Yhtenä ratkaisuna voisi toimia muun muassa oppisopimuskoulutus ja yritysten työvoiman määrän ja lähitulevaisuuden tarpeiden kartoittaminen. Kuntapäätäjiltä tarvitaan aktiivisia toimenpiteitä sekä näkyvyyttä maakunta- ja valtakunnantason ratkaisuisissa, jotta kunnan elinvoimaisuus taataan myös jatkossa.

6.2 Tulevaisuuden näkemykset

Pääsääntöisesti tutkimuksen kunnat kokevat tulevaisuuteensa varsin positiivisena. Toimenpiteitä esimerkiksi ikääntyvien ihmisten ja peruspalveluiden hoitamiseen on ryhdytty pohtimaan ajoissa ja yhteistyö yli kuntarajojen on hyvin aktiivista. Kuntaliitokset nähdään myös muutamassa kunnassa mahdollisuutena ja keskusteluja kuntaliitoksesta on käyty Kannonkoskella ja Leivonmäellä, joka liittyy vuoden 2008 alusta Joutsaan. Palveluiden, asukkaiden hyvinvoinnin ja yritysten toimintaedellytysten takaaminen on kuitenkin alueen päättäjien mukaan varmistettava ennen kuntaliitoksen syntymistä. Luhanka on jo ollut peruspalveluiden tuottamisessa yli kuntarajojen aktiivinen.

Pääsääntöisesti kuntien elinkeinopoliitikassa on pyritty luomaan edellytykset hyvälle yritystoiminnalle panostamalla infrastruktuuriin, toimitiloihin, työvoiman saantiin, neuvontapalveluihin ja koulutukseen. Erilaiset yrityskummitoiminnat ja koululaisille suunnatut yrittäjyysohjelmat ovat selvästi lisääntyneet. Voidaankin puhua yrittäjyyskasvatuksen ja -kulttuurin lisääntymisestä useissa kunnissa ja voisi ajatella, että tulevaisuudessa vastaavia ohjelmia nähdään yhä enemmän.

Keski-Suomen ehdoton vetonaula on Jyväskylän seutu. Jyväskylän seutu on kasvanut tasaisesti. Sen ympärillä olevat kunnat voivat varsin hyvin ja uskovat omien yritysten, työpaikkojen ja asukasmäärän kasvuun. Kasvua näissä kunnissa joudutaan jopa hillitsemään.

Kunnat eivät kuitenkaan pyri kilpailemaan keskenään, vaan painottavat seutukunnan menestyksen tärkeyttä ja yhtenäisen työssäkäyntialueen muodostumista. Pendelöinti on yleistynyt myös Keski-Suomen alueella ja kunnat ovat ymmärtäneet varsin hyvin seutukuntalähtöisen ajattelutavan uusia yrityksiä ja työpaikkoja alueelle houkuteltaessa. Tämä ilmenee osin myös laajana alueellisena yhteistyönä.

Kaikissa kunnissa on selvästi pohdittu tulevaisuuden skenaarioita ja kunnat ovat pyrkineet pääsääntöisesti profiloitumaan. Muun muassa Luhanka ja Leivonmäki luottavat luontomatkailuun ja kauniin järvimaiseman voimaan sekä asuinpaikkakuntana että mökkipaikkakuntana.

6.3 Tutkimustulosten tulkinta

Haastatteluissa elinkeinopolitiikkaa ja sen tuloksellisuutta on tarkasteltu ainoastaan kuntien virranhaltioiden ja luottamushenkilöiden näkökulmasta. Kuten osa heistä itsekkin totesi, yksittäisen yrittäjän mielipide kunnan elinkeinopolitiikan harjoittamisesta voi olla erilainen. Vastauksia tulee peilata myös tilastoanalyysin tuloksiin, sillä puheiden ja ideoiden lisäksi tarvitaan myös toimintaa ja tuloksia, jotka eivät ainakaan vielä näkyneet kaikkien kuntien kohdalla tilastoanalyysissä. Kuntasektori elää myös varsin voimakasta murroskautta ja kuntarakenne tulee todennäköisesti muuttumaan voimakkaasti Suomessa lähivuosikymmenten aikana. Näiden muutosten ennustaminen on vaikeaa. Myös muutosten vaikutuksia kuntien päätöksentekoon on vielä hankala arvioida.

Tulevaisuuden haasteet kuntatasolla ovat moninaiset ja osa haastatteluissa esille nousseista toimenpiteistä on varsin uusia, esimerkiksi kehittämissyhtiöiden käyttö tai yhteispalvelusopimukset. Pidemmän aikavälin tuloksia näistä ei ole vielä näyttää. Keski-Suomen alueella kehittämissyhtiöt ovat varsin uusia, noin kymmenen vuotta vanhoja. Niistä saadut positiiviset tulokset elinkeinopolitiikan osalta ja päättäjien tyytyväisyys niiden toimintaan sekä ammattitaidon lisääntyminen elinkeinoasioissa ovat varsin rohkaisevia uutisia. Kehittämissyhtiöitä pidetään maakunnan tasolla varsin keskisuomalaisena ilmiönä ja niiden tulevaisuuteen uskotaan. Nähtäväksi jää, onko kehittämissyhtiöiden käyttö vastaus kunnan työpaikkakehitykseen merkittävä ja onko kehittämissyhtiöyhteistyö seutukunnan menestyksen tae.

6.4 Tulosten luotettavuus ja yleistettävyys

Kohdassa 4.3 kerrottiin, että kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohta on todellisen elämän ja tapahtumien kuvaaminen, johon myös tämä tutkimus on pyrkinyt. Kuntien ja haastateltavien suuri lukumäärä sekä haastateltavien ammattitaito varmistavat sen, että tutkimuksessa on ollut käytössä monipuolinen ja kattava aineisto, jonka pohjalta löytyy vastaus tutkimusongelmaan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on myös tärkeää, että tutkimuksessa on edustettuna tutkittavan aiheen kannalta olennaiset piirteet. Tämä ilmenee laajasta teoreettisesta viitekehystä. Tutkimusongelmaa on myös pyritty tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja siksi tutkimukseen osallistuneet kunnat valittiin tilastoanalyysiin pohjalta, jossa elinkeinopolitiikan eri osatekijöiden ja työpaikoilla mitatun paikallisen dynamiikan välisestä yhteydestä on tutkittu kahden eri aineiston avulla (kohta 3.3).

Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on pikemminkin löytää tai paljastaa tutkittavasta aiheesta uusia faktoja kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Tutkimus onnistuu hyvin vastaamaan asetettuun tutkimusongelmaan ja löytää elinkeinopolitiikan ja työpaikkakehityksen väliselle yhteydelle selkeitä toimintamalleja. Vastaukset tutkimusongelmaan on kuvattu kohdassa tutkimustulokset luvussa 5 sekä johtopäätökset luvussa 6.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetti ymmärretään analyysin toistettavuuden vaatimukseksi, jonka takaamiseksi haastatteluaineisto on litteroitu ja tallennettu. Haastettujen perusteella kuka tahansa voi tehdä samansuuntaiset päätelmät tutkimustuloksista. Tutkimuksen validiteetista puhuttaessa tarkoitetaan teoreettisten ja empiiristen määritelmien kytkeytymistä toisiinsa, joka ilmenee laajana ja monipuolisena tutkimusaiheen käsittävänä teoreettisena viitekehystenä. Kun tutkimusaineisto on reliaabelia ja validia, tutkimusaineisto on sisäisesti luotettava. Näiden aiemmin kuvailtujen seikkojen johdosta voidaan todeta tutkimuksen olevan sekä reliaabeli ja validi. Ulkoinen luotettavuus toteutuu, kun tutkittu näyte tai otos edustaa perusjoukkoa. Tähän tutkimukseen valitut kunnat poimittiin tilastoanalyysin perusteella ja edustavat Keski-Suomen erilaisia maaseutukuntia. Haastateltavat valittiin työtehtäväkohtaisesti. Myös ulkoinen luotettavuus toteutuu.

6.5 Jatkotutkimusehdotuksia

Jatkotutkimuksessa voidaan tarkastella kehittämissyhtiöiden merkitystä kunnan kehittämiseen ja dynamiikkaan, koska tutkimustulosten perusteella voidaan havaita olevan yhteys kehittämissyhtiöiden ja kunnan menestymisen välillä. Kehittämissyhtiöitä ja niiden merkitystä kunnan ja alueen dynamiikkaan tulisi siksi tarkastella lisää. Samalla voisi selvittää, miten suuri osa kehittämissyhtiön toiminnasta vaikuttaa suoraan kunnan menestymiseen. Aihe on hyvin ajankohtainen ja mielenkiintoinen, koska moni Keski-Suomen kunnista hoitaa osaa kunnan elinkeinopolitiikasta kehittämissyhtiön välityksellä. Tämä kehitys on varmasti laajenemassa myös valtakunnan tasolla.

Toinen hyvin ajankohtainen ja haastava tutkimuksenaihe on kuntaliitosten merkitys alueen hyvinvointiin, kehitykseen ja yrittäjiin. Tarvetta kyseisellä tutkimuksella näyttää olevan, koska virranhaltijat kaipaavat lisää tietoa kuntaliitoksista päätöksenteon pohjaksi. Esimerkiksi tutkimukseen osallistuva Leivonmäki liittyy vuoden 2008 alusta Joutsaan. Kunnalla on suuria odotuksia liitoksen tuomista eduista alueelleen. Onnistuvatko nämä kuntaliitokset takaamaan kunnille alueen elinvoimaisuuden ja menestystä tai voiko liitos jopa vaikeuttaa alueen kehitystä entisestään? Näitä kysymyksiä tulisi selvittää.

Myös tämä tutkimus tarjoaa mahdollisuuden laajempaan tarkasteluun esimerkiksi valtakunnan tasolla. Suomen kunnat elävät suurta murroskautta, ja työpaikkojen ja työvoiman jakautumien epätasaisesti lisää alueiden eriarvoisuutta. Elinkeinopoliittiset toimet ovat avainasemassa tässä murroksessa.

Suurten ikäluokkien eläkkeelle lähdön on ennustettu lisäävän osittain muuttoa kaupungeista maalle, kun suuret ikäluokat palaavat omille kotiseuduilleen eläkepäiviään viettämään. Paluumuutto herättää muun muassa kysymyksen, miten eläkkeelle jäävien ihmisten muutto maaseudulle vaikuttaa alueiden kykyyn selvittää peruspalveluiden tuottamisesta. On myös selvää, että nämä lähivuosina eläkkeelle siirtyvät ovat tottuneet kuluttamaan aiempia sukupolvia enemmän ja tämä lisää varmasti suuresti hyvinvointipalveluiden kysyntää, mikä voi osaltaan olla suuri mahdollisuus myös maaseudun yrittäjille. Paluumuutto voi olla sekä positiivinen että negatiivinen tekijä kunnan kehitykselle.

Yrittäjyyskasvatuksen vaikutus kunnan yrittäjien määrään on myös mielenkiintoinen teema, jota ei ole vielä tutkittu paljon. Yrittäjyyskasvatus on yleistynyt myös tutkimuksen piirissä olevissa kunnissa ja se koetaan tärkeänä asiana potentiaalisia yrittäjiä kartoitettaessa ja tulevaisuudessa työpaikkoja luotaessa. Yrittäjyyskasvatuksen vaikutuksia yrittäjien määrään voisi tutkia.

Saadun tutkimusaineiston perusteella olisi myös mielenkiintoista verrata tuloksia samojen alueiden yrittäjien mielipiteisiin ja selvittää sitä, miten lähellä viranhaltijoiden näkemykset elinkeinopolitiikan tehokkuudesta ja toimivuudesta ovat yritysten vastaavia näkemyksiä sekä sitä, missä mielipiteet yhtyvät ja missä syntyy eroavuuksia. Nämä tiedot voisivat auttaa viranhaltijoita tulevaisuuden elinkeinopolitiikan strategioita laadittaessa.

LÄHTEET

- Alarinta, J.
1998 **Maaseutu innovatiivisena ympäristönä – Verkostot paikallisen elinkeinopolitiikan toteuttajina.** Seinäjoki: Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Bhidé, A. V.
2000 **The origin and Evolution of New Businesses.** New York: Oxford University Press, Inc.
- Bygrave, W. D.
1994 **The Entrepreneurial Process.** Teoksessa William D. Bygrave (toim.): The Portable MBA in Entrepreneurship, s. 1-25. New York-Chichester-Brisbane-Toronto-Singapore: John Wiley & Sons, Inc.
- Böckerman, P.
2000 **Schumpeter ja luova tuho.** Palkansaajien tutkimuslaitoksen työpapereita 167. Helsinki.
- Grönqvist, M.
2002 **Partnerskap – från princip till praktik. – En jämförande studie i hur partnerskapsprincipen tolkats i praktiken i ett regional strukturfondsprogram i Sverige och i Finland.** Nordregio working paper 2002: 3. Stockholm: Nordregio.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P.
2001 **Tutki ja kirjoita.** Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.
- Huillet, C.
1994 **The Rural development Challenge in OECD Member Countries.** Teoksessa Van der Ploeg, J. D. & Long, A. (Toim.): Born from Within - practice and Perspectives of Endogenous Rural Development. The Netherlands, Assen: Van Gorcum.
- Huovari, J. Kangasharju, A. & Alanen, A.
2001 **Alueiden kilpailukyky.** Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 176. Helsinki.

- Huovari, J. & Volk, R.
2004 **Ikääntyminen ja maaseudun työmarkkinat.** Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 190. Helsinki.
- Häkli, J.
1999 **Meta hodos- johdatus ihmismaantieteeseen.** Tampere: Vastapaino.
- Järvelä, E.
2005 **Muuramen malliin.** Muurame: Muuramen kunta.
- Keski-Suomen korkeakouluyhteistyön johtoryhmä
2005 **Keski-Suomen korkeakoulujen aluestrategia 2005–2009.** Jyväskylä. <http://www.jyu.fi/strategia/aluestrategia.pdf>. Viitattu 19.1.2007.
- Keski-Suomen liitto
2005 **Keski-Suomen maakuntasuunnitelma.** http://www.keskisuomi.fi/fin/suunnittelu_ja_kehittaminen/maakuntasuunnitelma/?id=44 . Viitattu 16.1.2007.
- Keski-Suomen liitto
2005 **Keski-Suomi 2005 – katsaus maakunnan fyysiseen rakenteeseen ja aluekehitykseen.** Keski-Suomen liitto. Jyväskylä: Kirjapaino Oma Oy.
- Keski-Suomen liitto
2006 **Keski-Suomen maaseutustrategia 2030.** Keski-Suomen liitto ja Keski-Suomen TE-keskus. Jyväskylä: Kopiojyvä Oy.
- Keski-Suomen liitto
2007 **Keski-Suomen kunnat.** http://www.keskisuomi.fi/fin/tietoja_keskisuomesta/kunnat/?id=77 . Viitattu 25.5.2007
- Keski-Suomen TE-keskus
2005 **Keskisuomalaisten pk-yritysten toimintaympäristö ja kehitysnäkymät 2005.** Keski-Suomen TE-keskuksen julkaisuja A9. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

- Kettunen, P.
1998
Elinkeinopolitiikan taito.
Polemia-sarjan julkaisu nro 30. Helsinki: Kunnallisan
kehittämissäätiö.
- Kokkonen, V.
2006
Asiantuntijayrittäjyyden erikoispiirteet. Mikkeli:
Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus.
- Kuhmonen, T. & Kronström, K.
2007
**Paikallinen työpaikkakehitys ja elinkeinopolitiikka
maaseutukunnissa – tilastollinen analyysi.** Muistio.
Jyväskylä.
- Kuhmonen, T., Niittykangas, H. & Niemelä, T.
2006
**Aito lopettaminen, yrityskannan muutos ja yrittäjyyden
jatkuvuus – evolutionäärinen näkökulma.** Working paper
N:o 323. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Laukkanen, M.
2006
**Yritykset tervetuloa! – Kehittämistoimi seututalouden
käynnistäjänä.** Helsinki: Talentum.
- Lambing, P. & Kuehl, R.
2003
Entrepreneurship. New Jersey, U.S.A.: Pearson
Education, Inc., Upper Saddle River.
- Mustakangas, E., Kiviniemi, M. & Vihinen, H.
2003
**Kumppanuus kuntatasolla maaseutupolitiikan
toimeenpanossa.** Maa- ja elintarviketalous 29. Helsinki: Data
Com Finland Oy.
- Mäki-Fränti, P.
2006
Pk-yritysten kasvu ja kasvuhakuisuus.
KTM Julkaisuja 41/2006. Helsinki.
- Niemelä, T., Heikkilä, E. & Meriläinen, T.
2005
Monialainen yritystoiminta Keski-Suomen maataloilla.
Jyväskylän yliopiston julkaisuja nro 148. Jyväskylä:
Jyväskylän yliopisto.

- Nieminen, K.
2000 **Kylien hanketoiminta Kainuussa.** Teoksessa: Hyyryläinen, T. & Rannikko, P. (toim.): Eurooppalaistuva maaseutupolitiikka. Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä. Tampere: Vastapaino.
- Niittykangas, H., Niemelä, T. & Koironen, M.
2006 **Yrittäjyyden tutkimusperinne – oppiaineen identiteettiä ja sisältöä etsimässä, Osa 1.** Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Niittykangas, H., Storhammar, E. & Tervo, H.
1994 **Yrittäjyys ja yritysten synty paikallisissa toimintaympäristöissä.** Jyväskylän yliopisto, Keski-Suomen taloudellisen tutkimuskeskuksen julkaisu n:o 132. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- OECD
1998 **Fostering Entrepreneurship. The OECD Jobs Strategy.** Organisation for Economic Co-operation and Development. France: OECD.
- Peyrache-Gadeun, V.
1997 **Dynamic and Structural Changes of Localised Productive Systems.** Teoksessa Ratti, R., Bramanti, A. & Gordon, R. (toim.): The Dynamics of Innovative Regions – The GREMI Approach. Aldershot, England: Ashgate Publishing Ltd. Brookfield, USA: Ashgate Publishing Company.
- Picchi, A.
1994 **The Relations Between Central and Local Powers as Context for Endogenous Development.** Teoksessa Van der Ploeg, J. D. & Long, A. (Toim.): Born from Within - practice and Perspectives of Endogenous Rural Development. The Netherlands, Assen: Van Gorcum.
- Pirkola, H.
1997 **Kuntien yritystuet: kustannus-hyötytarkastelu suorien yritystukien vaikutuksista kuntien talouteen.** Helsinki: Suomen kuntaliitto.

- Porter, M.
1980 **Competitive Strategy – Techniques for Analyzing Industries and Competitors.** New York: The Free Press.
- Prime Minister's Office
2006 **Finland's response to the challenge of globalization Report by the Secretariat of the Economic Council - Part II.** Publications 19/2006. Helsinki: Prime Minister's Office.
- Rantala, A.
2006 **Growth of new firms: evidence from Finland 1996-2003.** Pellervon taloudelliseen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 197. Helsinki.
- Rantama, E.
2002 **Uudet instituutiot omaehtoisen kehittämisen tukena.** Acta Universitatis Tamperensis 879. Tampere: Tampereen yliopisto <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5400-6.pdf>. Viitattu 19.2.2007.
- Ratti, R., Bramanti, A. & Gordon, R.
1997 **The Dynamics of Innovative Regions – The GREMI Approach.** Aldershot, England: Ashgate Publishing Ltd. Brookfield, USA: Ashgate Publishing Company.
- Raunio, K.
1999 **Positivismi ja ihmistiede – Sosiaalitutkimuksen perustat ja käytännöt.** Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Schumpeter, J.
1934 **The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle (trans. R. Opie).** Cambridge, Mass: Harvard university Press.
- Shane, S.
2003 **A General Theory of Entrepreneurships, The Individual Opportunity Nexus.** Cheltenham: Edward Elgar, Northampton, MA, USA.

Silander, M., Tervo, H. & Niittykangas, H.

1997

Uusi aluepolitiikka ja yritysten sijaintikäyttäytyminen.

Jyväskylän yliopisto, Keski-Suomen taloudellisen tutkimuskeskuksen julkaisu n:o 142. Jyväskylä: Kopijyvä.

Sotarauta, M. (Toim.)

1999

Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen

tietoyhteiskunnassa. Suomen kuntaliitto. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus.

Sotarauta, M., Lakso, T. & Kurki, S.

1999

Alueellisen osaamisympäristön vahvistaminen – Etelä

Pohjanmaan korkeakouluverkoston toimintamalli.

Tampere: Cityoffset Oy.

Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj

2006

PK-Yritysbarometri.

http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/www/pk_yritysbarometri_2_2006. Viitattu 19.1.2007.

Suomen Yrittäjät ry & Finnvera Oyj

2006

PK-Yritysbarometri: Keski-Suomi 2/2006.

http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/www/pk_yritysbaro_2_06_alueraportit. Viitattu 1.11.2006.

Suomen Yrittäjät ry

2006

Elinkeinopolitiikan mittaristo, kevät 2006.

<http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/pages/EB4C04DDFDC7D7C4C2257168003E3B1C>.

Viitattu 18.1.2007.

Suomen Yrittäjät ry & Keski-Suomen Yrittäjät ry

2006

Elinkeinopolitiikan mittaristo, kevät 2006.

[http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/www/elinkeinom_alueellisetraportit_2006pdf/\\$file/keskisuomi.pdf](http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/www/elinkeinom_alueellisetraportit_2006pdf/$file/keskisuomi.pdf)

Viitattu 2.11.2006.

Uusitalo H.

2001

Tiede, tutkimus ja tutkielma – Johdatus tutkielman

maailmaan. Juva: WS Bookwell Oy.

Valtioneuvosto

2006

Suomen vastaus globalisaation haasteeseen

Talousneuvoston sihteeristön globalisaatioselvitys – OSA

II. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 17/2006. Helsinki:

Valtioneuvoston kanslia.

Vartiainen P. & Saarelainen P.

2002

Seutuistumisen uusia näköaloja Keski-Suomessa. Keski-

Suomen liiton julkaisu B 119. Jyväskylä.

Virtanen E. & Lipponen H.

2006

Elinkeinopolitiikan suuntaviivat. Kauppa- ja

teollisuusministeriö. Kauppa- ja teollisuusministeriön

julkaisuja 35/2006.

ARTIKKELIT

- Armington C. & Zoltan J. Acs.
2002 **The Determinant of Regional Variation in New Firm Formation.** *Regional Studies* 36 (1), 33–45.
- Barff, R. A. & Knight III, P. L.
2001 **Dynamic Shift-Share Analysis.** *Growth and Change, Spring* 1988, 1-10.
- Bianchi G.
1998 **Requiem for the Third Italy? Rise and fall of a too successful concept.** *Entrepreneurship & Regional Development* 10, 93-116.
- Carland, J.W., Hoy, F., Boulton, W. R. & Carland, J.A.C.
1984 **Differentiating Entrepreneurs from Small Business Owners: A Conceptualization.** *Academy of Management Review* 9 (2), 354-359.
- D'arcy E. & Guissiani B.
1996 **Local economic development: changing the parameters?** *Entrepreneurship & Regional Development* 8, 159-178.
- Florida R.
1995 **Toward the Learning Region.** *Futures* 27 (5), 527-536.
- Gartner, W. B.
1989 **"Who Is an Entrepreneur?" Is the Wrong Question.** *Entrepreneurship Theory and Practice* 13 (4), 47-68.
- Holden, D, R., Alasdair, G. M. & Swales, J. K.
1998 **Shift-Share Analysis of Regional Growth and Policy: A Critique.** *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 51(1), 15–34.
- Härmälä, E.
2005 **Maaseutuelinkeinot uusien haasteiden edessä.** *PTT-Katsaus* 1, 6-8.

- Kainulainen S. & Rintala T.
2003
Maaseutukuntien mosaiikki – menestyjiä ja häviäjiä.
Maaseudun uusi aika 2/2003, 26–35.
- Koolman, G.
1971
Say’s Conception of the Role of the Entrepreneur.
Economica 38/151, 269-286.
- Knudsen, D., C.
2000
Shift-share analysis: further examination of models for the description of economic change. Socio-economic Planning Sciences 34, 177-198.
- Laukkanen, M & Niittykangas, H.
2003
Local developers as virtual entrepreneurs - do difficult surroundings need initiating interventions?
Entrepreneurship & Regional Development 15, 309 - 331.
- Léon, Y.
2005
Presidential address – Rural development in Europe: a research frontier for agricultural economist. European Review of Agricultural Economics 32 (3), 301–317.
- McDonough, C. & Sihag, B.
2001
The Incorporation of Multiple Bases into Shift-Share Analysis. Growth and Change, Winter 1991: 1-9.
- Silvasti, T.
2003
Hyvinvointivaltion maaseutu – oikeus inhimilliseen elämään ja hyvinvointiin asuinpaikasta riippumatta?
Maaseudun uusi aika 2/2003.
- Shane, S. & Venkataraman, S.
2000
The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research.
Academy of Management Review 25 (1), 217-226.
- Tervo, H. & Okko, P.
1983
A note on shift-share analysis as a method of estimating the employment effects of regional economic policy. Journal of Regional Science 23 (1), 115–121.

Vartiainen, P.

1998

Suomalaisen aluepolitiikan kehitysvaiheita.

Sisäasiainministeriön aluekehitysosaston julkaisu, 1-14.

Zimmerbauer K. & Korpimäki U.

2006

Houkuttimet ja imago maaseutumaisten kuntien muuttoliikkeen hallinnassa – Kuntajohdon näkemyksiä kolmessa eteläpohjalaiskunnassa. Maaseudun uusi aika 1/2006, 5-18.

Yhteispalvelusopimus

2006

Seudulliset yrityspalvelut Joutsan seudulla.

ESITELMÄT JA LUENNOT

Niittykangas, H.
29.11.2006

Alueellinen pk-yrittäjyys. Luento. Jyväskylän yliopisto.

Nirkkonen, R.
23.3.2007

Esitelmä: **Jyväskylän seudun kehittämissyhtiö Jykes Oy.**
Prof. Hannu Niittykankaan luento kurssilla ”Liiketoiminnan osaaminen ja kehittäminen”.

KUNTIEN WWW-SIVUT (viitattu 27.2.2007)

<http://www.kannonkoski.fi/>

<http://www.keuruu.fi/>

<http://www.leivonmaki.fi/>

<http://www.luhanka.fi/>

<http://www.muurame.fi/>

<http://www.uurainen.fi/>

LIITE 1 KESKI-SUOMEN KUNNAT

Keski-Suomen 28 kuntaa jakautuvat kuuteen seutukuntaan seuraavasti: Hankasalmi, Jyväskylä, Jyväskylän maalaiskunta, Korpilahti, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka ja Uurainen kuuluvat Jyväskylän seutukuntaan. Joutsa, Leivonmäki ja Luhanka ovat Joutsan seutukunnan kuntia. Keuruun seutukuntaan kuuluvat Keuruu ja Multia. Jämsän seutukunnan kuntia ovat Jämsä, Jämsänkoski ja Kuhmoinen. Konnevesi ja Äänekoski ovat Äänekosken seutukuntaa ja Saarijärvi-Viitasaaren seutukuntaan kuuluvat Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Pylkönmäki, Saarijärvi ja Viitasaari. Vuoden 2007 alusta Äänekoski, Suolahti ja Sumiainen ovat yhdistyneet Äänekosken kaupungiksi.

Keski-Suomen pinta-ala on 19 763 km², josta vesi pinta-alaa on 3 181 km². Rantaviivaa maakunnalla on 14 400 kilometriä ja kaikkein vesistörikkaimmat kunnat Keski-Suomessa sijaitsevat Päijänteen ja Keiteleen rannoilla. Kokoluokaltaan yli hehtaarin kokoisia järviä löytyy kaiken kaikkiaan 3 618 kappaletta ja yli 15 metriä leveitä jokia virtaa maakunnassa noin 700 kilometriä. Suurimmat järvet ovat Päijänne, Keitele, Konnevesi, Kivijärvi ja Suontee. Suurin osa vesistöistä kuuluu Kymijoen vesistöalueeseen. Tämä vesistöjen runsaus näkyy Keski-Suomessa muun muassa runsaana loma-asuntokantana. Metsää maakunnasta löytyy 1,4 miljoonaa hehtaaria, joka on noin 80 prosenttia maakunnan maa-alasta (Keski-Suomen Liitto, 2007).

Silanderin ym. (1997, 72–73) tutkimuksessa Keski-Suomi menestyi hyvin alueiden sijaintikriteeritarkastelussa. Maakunta menestyi kohtuullisen hyvin kaikilla sijaintiominaisuuksien osalta ja alueen tasaisuus muihin maakuntiin verrattuna nähtiin vahvuutena. Erityisinä vahvuuksina voidaan pitää: 1) riittävän ja ammattitaitoisen työvoiman saantia, 2) hyviä kulkuyhteyksiä, 3) hyvää asuinympäristöä ja tietoympäristöä, 4) keskivertoa parempia markkinatekijöitä ja 5) mahdollisuutta rahoitus- ja muun tuen saantiin.

KUVIO 8. Keski-Suomen kartta (Keski-Suomen liitto 2007)

”Keski-Suomi on tiedolla, taidolla ja yrittäjyydellä tulevaisuuttaan rakentava elämänlaadun maakunta” Keski-Suomen maakuntasuunnitelmassa visioidaan. Maakuntatasolla Y4-ideologia (yrittäjyys ylös yhteiskunnassa yhteistyöllä) tähtää teeman mukaan yrittäjyyskeskeiseen kehitystyöhön.

LIITE 2 KIRJE HAASTATELTAVILLE

ARVOISA VASTAANOTTAJA

Lähestyn Teitä opinnäytetyöni tiimoilta. Työstän tutkimusta aiheesta

***”KESKI-SUOMEN MAASEUTUKUNTIEN ELINKEINOPOLITIIKAN
VAIKUTUKSET – MUOTOUTUMINEN, VAIKUTUSMAHDOLLISUUDET JA
HYVÄT KÄYTÄNNÖT”***

Jyväskylän yliopiston taloustieteiden tiedekunnassa. Tutkimus on osa laajempaa Keski-Suomen maaseudun osaamisen ja yrittäjyyden ohjelmaa 2004–2008. Tämän tutkimuksen tavoitteena on koota tietoa erilaisista elinkeinopolitiikan ”resepteistä”, niiden käyttömahdollisuuksista ja vaikuttavuudesta maaseutualueilla.

Kuntanne on valittu tilastoaineiston pohjalta osaksi tarkempaa tarkastelua. Valittuja maaseutukuntia on yhteensä kuusi Keski-Suomen alueelta ja ne edustavat elinkeinopolitiikan harjoittamisen erilaisia lähtökohtia.

Tärkeänä osana tutkimuksen onnistumista ovat suoritettavat haastattelut. Haastattelut pyritään toteuttamaan helmikuussa. Tulen ottamaan Teihin lähiaikoina yhteyttä haastatteluajankohdan sopimiseksi. Haastattelut nauhoitetaan, mikäli se Teille sopii. Haastateltavien nimet ja heidän edustamansa kunnat julkaistaan tutkimusraportin valmistuessa kesällä 2007.

Tuloksilla on merkitystä Keski-Suomen maaseutukuntien menestysmahdollisuuksien kehittämisessä. Tutkimuksen avulla kunnat voivat kartoittaa oman elinkeinopolitiikkansa tehokkuutta ja vertailla omaa elinkeinopolitiikan ”reseptiään” muihin kuntiin. Tutkimusraportti tullaan lähettämään tutkimukseen osallistuneille.

Toivon, että pääsen keskustelemaan aiheesta tarkemmin lähiaikoina. Kiitos jo nyt ajastanne!

Jyväskylässä 15.1.2007

Yhteistyöterveisin

Katri Kronström
Kauppatiet. yo, Tradenomi HSO
e-mail: kajokron@cc.jyu.fi

Tuomas Kuhmonen
Ma. professori
Jyväskylän yliopisto
e-mail: tuomas.kuhmonen@econ.jyu.fi
puh.: (014) 260 2964

LIITE 3 HAASTATTELUKÄYNNIT

1. Haastateltavan tausta

- Nykyinen tehtäväsi ja niiden kesto?
- Miten osallistut elinkeinopolitiikan näkökulmasta kunnan kehittämiseen?

2. Elinkeinopolitiikan määrittely

- Mitä elinkeinopolitiikka Teidän kunnassa on?
- Missä on kunnan elinkeinopolitiikan ydin / tähtäin?

3. Elinkeinopolitiikka käytännössä

- Mikä kunnan elinkeinopolitiikassa tuntuu toimivan ja mikä taas ei toimi? – Miksi, mistä johtuu?
- Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että harjoitettu elinkeinopolitiikka on ollut juuri sellaista kuin kunnalla on ollut – mitkä tekijät ovat muovanneet elinkeinopolitiikasta nykyisen kaltaisen?

4. Alueellinen yhteistyö

- Millaista alueellista yhteistyötä kuntanne tekee elinkeinopolitiikan osalta?
- Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että yhteistyö on muovautunut juuri tuollaiseksi?
- Kun ajattelette oman kuntanne yrittäjiä ja heidän liiketoimintaansa, mitkä asiat tuossa yhteistyössä koette heidän kannaltaan hyödyllisiksi ja vaikuttaviksi ja mitkä seikat taas hyödyttömiksi?
- Millaisina pidätte oman kuntanne vaikutusmahdollisuuksia maakuntatason ratkaisuisissa, jotka vaikuttavat oman kuntanne elinkeinoelämään?

5. Elinkeinopolitiikan resurssit

- Millaisiksi luonnehtisitte oman kuntanne elinkeinopolitiikan resursseja?
- Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että elinkeinopolitiikan resurssit ovat juuri nykyisen kaltaiset?
- Kun ajattelette oman kuntanne yrittäjiä ja heidän liiketoimintaansa, mihin asioihin kaipaisitte lisää resursseja ja voisiko niitä vähentää jostakin?

6. Päätöksenteko

- Millaiseksi luonnehditte oman kuntanne elinkeinopolitiikkaa koskevaa päätöksentekoa?
- Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että se on muovautunut juuri nykyisen kaltaiseksi?
- Kun ajattelette oman kuntanne yrittäjiä ja heidän liiketoimintansa kehittämistä, millaisia muutoksia kaipaisitte elinkeinopolitiikkaa koskevaan päätöksentekoon?

LIITE 4 HAASTATELTAVAT

14.2.2007 klo 10.00–11.15	Muuramen kunnan tekninenjohtaja Tapio Jauhiainen
20.2.2007 klo 8.45–10.45	Kannonkosken elinkeinoasiamies Esko Kivelä
20.2.2007 klo 12.30–14.00	Kannonkosken kunnanhallituksen puheenjohtaja Johannes Leppänen
20.2.2007 klo 14.00–15.00	Kannonkosken kunnanjohtaja Maarit Autio
21.2.2007 klo 13.00–14.15	Muuramen kunnanjohtaja Ari Ranta-aho
21.2.2007 klo 15.45–16.30	Muuramen kunnanhallituksen puheenjohtaja Pekka Mennala
27.2.2007 klo 12.00–13.00	Uuraisten vt. kunnanjohtaja Jonna Sillman-Sola
28.2.2007 klo 14.00–15.00	Leivonmäen kunnanjohtaja Merja Ristikangas
28.2.2007 klo 15.30–16.30	Leivonmäen kunnanhallituksen puheenjohtaja Pekka Hytönen
1.3.2007 klo 8.00–9.00	Luhangan kunnanjohtaja Reijo Urtti
1.3.2007 klo 10.00–11.00	Uuraisten kunnanhallituksen puheenjohtaja Risto Piesala
7.3.2007 klo 14.00–15.00	Luhangan kunnanhallituksen puheenjohtaja Aulis Tammisto
22.3.2007 klo 13.00–14.30	Keuruun kaupunginjohtaja Timo Louna
29.3.2007 klo 13.30–14.20	Keuruun elinkeinoasiamies, KeuLink Oy:n hallintojohtaja ja EU-asiantuntija Taru Kujanpää

LIITE 5

TAULUKKO 1 Korrelaatioanalyysi työpaikkamuutoksen ja elinkeinopolitiikan osatekijöiden välisistä suhteista Keski-Suomen kunnissa

	Paikallinen vaikutus	Toimiala- vaikutus	Työpaikka- muutos
PAIKALLINENVAIKUTUS	1,000	,398*	,933**
TOIMIALAVAIKUTUS	,398*	1,000	,687**
TYÖPAIKKAMUUTOS	,933**	,687**	1,000
A_YHTEISTYÖ	-,070	,018	-,027
A_TAVOITTEET	,125	,365	,241
A_TUKEE	,120	,220	,208
A_OHJELMA	,151	,397*	,269
A_MAARATIETOISUUS	,225	,558**	,379
A_SEURANTA	-,040	,310	,086
B_ENNUSTETTAVUUS	,135	,432*	,263
B_NOPEUS	,125	,011	,118
B_LUOTTAMUSHENKILÖT	,363	,275	,383
B_VIRKAMIEHET	,180	,105	,227
B_YRITYSVAIKUTUKSET	,218	,375	,335
C_AMMATTITAITO	,145	,482*	,309
C_RESURSSIT	,273	,489*	,401*
C_KOHDENTAMINEN	,363	,272	,401*
C_OIKEUDENMUKAISUUS	,126	,313	,202
D_TIEDOTUS	,205	,352	,304
D_TAVOITTEET	,124	,387	,261
D_IMAGOMARKKINOINTI	,169	,356	,251
E_SEUTUYHTEISTYÖ	,224	,315	,280
E_YLIKUNNALLINEN YHTEISTYÖ	,351	,302	,369
E_VAIKTUTUSMAHDOLLISUUS	,066	,281	,170
F_OPPILAITOKSET	-,056	,339	,127
F_KANNUSTAVUUS	-,037	,245	,118
F_TYOVOIMA	,066	,231	,166
F_OMAOSAAMINEN	,065	,402*	,211
F_YRITTAJYYSKASVATUS	,082	,369	,249
G_JULKISETPALVLUT	-,119	-,211	-,154

	Paikallinen vaikutus	Toimiala- vaikutus	Työpaikka- muutos
G_TARJOUSKILPAILU	-,463*	-,195	-,433*
G_HANKINTAPOLITIikka	,024	,084	,042
H_LIIKENNEYHTEYDET	-,386	,010	-,303
H_KAAVOITUS	-,098	,007	-,050
H_TONTIT	-,052	-,008	-,038
H_KUNNTEKNIikka	-,004	,290	,115
H_KUNNALLISVEROT	,111	,316	,188
H_KIINTEISTÖVERO	,081	-,005	,059
H_HANKINTAOSTOT	-,007	,062	,047

*) Korrelaatio on tilastollisesti merkitsevä 5 prosentin tasolla (kaksisuuntainen).

***) Korrelaatio on tilastollisesti merkitsevä 1 prosentin tasolla (kaksisuuntainen).

Taulukossa itseisarvoltaan vähintään 0,3 olevat korrelaatiokertoimet on lihavoitu.

LIITE 6

TAULUKKO 2

Faktorianalyysi elinkeinopolitiikan ”resepteistä” Keski-Suomen kunnissa

	Faktori			
	1	2	3	4
PAIKALLINENVAIK	,334	,076	,191	-,477
A_YHTEISTYO	-,028	,444	,550	,175
A_TAVOITTEET	,342	,055	,685	,243
A_TUKEE	,104	,475	,762	,237
A_OHJELMA	,698	,088	,216	,091
A_MAARATIET	,719	,033	,485	,076
A_SEURANTA	,668	,045	,354	,294
B_ENNUSTETTAV	,631	,271	,398	,318
B_NOPEUS	,518	,252	-,062	,042
B_LUOTTAMUSHEN	,409	,123	,685	-,036
B_VIRKAMIEHET	,064	,542	,546	,030
B_YRITYSVAIKUTU	,551	,218	,685	,005
C_AMMATTITAITO	,733	,161	,337	,196
C_RESURSSIT	,879	-,046	,154	,125
C_KOHDENTAMINE	,611	,353	,337	,159
C_OIKEUDENMUK	,143	,713	,267	,235
D_TIEDOTUS	,299	,079	,800	,024
D_TAVOITTEET	,751	,245	,139	,089
D_IMAGOMARKK	,830	,055	,106	,108
E_SEUTUYHTEIST	,417	,680	,256	-,047
E_YLIKUNNALLISET	,335	,577	,413	-,238
E_VAIKTUTUSMAH	,154	,748	,202	-,044
F_OPPILAITOKSET	,166	-,075	,555	,602
F_KANNUSTAVUUS	,189	,041	,441	,638
F_TYOVOIMA	,514	,221	,248	,479
F_OMAOSAA	,237	,023	,471	,385
F_YRITTAJYYSKAS	,162	,575	,283	,388
G_JULKPALV	,020	,664	,172	,138
G_TUOTTAMISM	,269	,325	-,068	,731
G_TARJOUSKILP	-,485	,426	,028	,536
G_HANKINTAPOL	,022	,836	,014	,239

	Faktori			
	1	2	3	4
H_LIIKENNEYHT	,142	,106	,214	,662
H_KAAVOITUS	,191	,555	,196	,604
H_TONTIT	,443	,143	-,042	,718
H_KUNNTEKN	,627	-,036	,246	,622
H_KUNNVEROT	,390	,743	-,201	-,015
H_KIINTVERO	,057	,827	-,145	-,076
H_HANKINTAOS	-,010	,800	,151	,233

Faktorointimenetelmä: pääkomponenttianalyysi. Rotatointimenetelmä: varimax.

Rotation converged in 7 iterations.

Taulukossa itseisarvoltaan vähintään 0,5 olevat faktorilataukset on lihavoitu.